

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar samt vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås en genomgripande revidering av lagstiftningen gällande offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar. En ny lag om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar skall stiftas. Vidare föreslås ändringar i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet och i elva andra lagar.

Målet för propositionen är att öka öppenheten vid rättegång samt att lösa konflikten mellan kraven på offentlighet och skydd för den personliga integriteten på ett sätt som garanterar parternas rättsskydd. Avsikten är att garantera en så stor offentlighet som möjligt särskilt när det gäller förvaltningsdomstolarnas beslut och motiveringarna till dem. Propositionen syftar också till att göra regleringen tydligare.

Utgångspunkten för förslagen är rättegångshandlingarnas offentlighet. Enligt propositionen skall sekretessgrunderna i fråga om rättegångshandlingar liksom för närvarande i huvudsak fastställas i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet eller enligt föreskrifter i annan lag. I propositionen ges dock förvaltningsdomstolarna fler möjligheter än tidigare att utvidga rättegångens offentlighet eller att under vissa förutsättningar lämna ut uppgifter också ur sekretessbelagda handlingar. Genom regleringen vill man i synnerhet säkerställa rätten till rättvis rättegång samt offentligheten i fråga om besluten och motiveringarna till dem.

Parterna skall i vissa situationer ha rätt att ta del också av sådana utredningar som lagts fram i rättegången och som de inte har haft rätt att ta del av under förvaltningsförfarandet, om utredningarna kan inverka på behandlingen av ärendet i förvaltningsdomstolen. Regleringen utvidgar partens rätt att få uppgifter.

Muntlig förhandling skall vara offentlig. Muntlig förhandling hålls dock helt eller delvis inom stängda dörrar, om där yppas uppgifter som omfattas av sekretess enligt lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet eller enligt någon annan lag. Muntlig förhandling kan också under vissa förutsättningar hållas inom stängda dörrar på partens begäran. Domstolen kan genom ett beslut utvidga den muntliga förhandlingens offentlighet, om detta är nödvändigt för att säkerställa rättvis rättegång.

En begäran om att få ta del av uppgifter skall enligt förslaget behandlas i domstolen i regel först som ett förvaltningsärende i ett förfarande enligt lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Beslut om utlämnande av uppgift fattas dock som ett rättsskipningsärende, om det gäller utlämnande av uppgift eller handling till en part i rättegången och saken måste avgöras i den pågående rättegången. Även frågor som gäller offentligheten vid muntlig förhandling avgörs som rättsskipningsärenden.

Den föreslagna lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar skall tillämpas i de allmänna förvaltningsdomstolarna och i försäkringsdomstolen. Lagen skall också tillämpas i marknadsdomstolen, i arbetsdomstolen samt i nämnder som inrättats för behandlingen av besvärärenden i de fall där förvaltningsprocesslagen tillämpas vid handläggningen av ett ärende.

Propositionen avses bli behandlad i samband med propositionen med förslag till lag om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft ungefär ett halvt år efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÄN MOTIVERING.....	4
1. Inledning.....	4
2. Nuläge	4
2.1. Lagstiftning och praxis.....	4
Offentlighetsprincipen och dess syfte	4
Offentlighetslagens centrala innehåll.....	5
Förvaltningsrättskipningens grunddrag	6
Offentligheten i förvaltningsdomstolarnas verksamhet.....	9
2.2. Den internationella utvecklingen.....	11
2.3. Bedömning av nuläget	13
3. Målsättning och de viktigaste förslagen.....	14
3.1. Målsättning.....	14
3.2. De viktigaste förslagen	14
4. Propositionens konsekvenser	16
4.1. Ekonomiska konsekvenser	16
4.2. Konsekvenser för medborgarna	16
5. Beredningen av propositionen	16
5.1. Beredningsskeden och beredningsmaterial.....	16
5.2. Samband med andra propositioner.....	18
DETALJMOTIVERING.....	19
1. Lagförslag.....	19
1.1. Lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar	19
1 kap. Allmänna bestämmelser.....	19
2 kap. Uppgifterna om en rättegång	22
3 kap. Rättegångshandlingars offentlighet.....	26
4 kap. Offentlighet vid muntlig förhandling.....	34
5 kap. Avgörandets offentlighet.....	37
6 kap. Procedurbestämmelser	42
7 kap. Ikraftträdande	46
1.2. Lagen om förvaltningsdomstolarna	46
1.3. Lagen om högsta förvaltningsdomstolen	46
1.4. Lagen om försäkringsdomstolen	47
1.5. Lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet	47
1.6. Lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården.....	48
1.7. Lagen om besvärnämnden för arbetspensionsärenden	48
1.8. Lagen om kommunala pensioner	48
1.9. Lagen om statens pensioner	48

1.10.	Lagen om olycksfallsförsäkring.....	48
1.11.	Lagen om utkomstskydd för arbetslösa.....	49
12 kap.	Sökande av ändring.....	49
1.12.	Sjukförsäkringslagen.....	49
17 kap.	Ändringssökande.....	49
1.13.	Lagen om studiestöd.....	49
2.	Ikraftträdande.....	49
3.	Lagstiftningsordning.....	49
LAGFÖRSLAG.....		52
	om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar.....	52
	om ändring av 12 och 22 § i lagen om förvaltningsdomstolarna.....	57
	om ändring av 8 och 16 c § i lagen om högsta förvaltningsdomstolen.....	57
	om ändring av 10 och 17 § i lagen om försäkringsdomstolen.....	58
	om ändring av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.....	59
	om ändring av 27 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården.....	60
	om ändring av 13 § i lagen om besvärnämnden för arbetspensionsärenden.....	61
	om ändring av 155 § i lagen om kommunala pensioner.....	61
	om ändring av 23 a § i lagen om statens pensioner.....	62
	om ändring av 53 § i lagen om olycksfallsförsäkring.....	62
	om ändring av 12 kap. 3 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.....	63
	om ändring av 17 kap. 8 § i sjukförsäkringslagen.....	63
	om ändring av 32 § i lagen om studiestöd.....	64
BILAGA.....		65
PARALLELLTEXTER.....		65
	om ändring av 12 och 22 § i lagen om förvaltningsdomstolarna.....	65
	om ändring av 8 och 16 c § i lagen om högsta förvaltningsdomstolen.....	66
	om ändring av 10 och 17 § i lagen om försäkringsdomstolen.....	67
	om ändring av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.....	68
	om ändring av 27 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården.....	70
	om ändring av 13 § i lagen om besvärnämnden för arbetspensionsärenden.....	71
	om ändring av 155 § i lagen om kommunala pensioner.....	71
	om ändring av 23 a § i lagen om statens pensioner.....	72
	om ändring av 53 § i lagen om olycksfallsförsäkring.....	73
	om ändring av 12 kap. 3 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.....	74
	om ändring av 17 kap. 8 § i sjukförsäkringslagen.....	75
	om ändring av 32 § i lagen om studiestöd.....	76

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

År 1999 genomfördes en genomgripande reform av offentlighetslagstiftningen. Avsikten med reformen var att skapa en enhetlig grund för utvecklandet av den lagstiftning som gäller offentlighet, sekretess och förmedling av uppgifter när det gäller uppgifter som behandlas av myndigheter. De generella mål och förslag som formulerades i samband med reformen hade också konsekvenser för domstolsväsendet, men alla specialfrågor kunde inte lösas på en gång. Vid beredningen av den genomgripande reformen var avsikten att det efter det att de nya bestämmelserna hade trätt i kraft skulle bedömas särskilt om det utöver de ändringar som redan gjorts var skäl att granska bestämmelserna om offentlighet vid rättegång och rättegångsmaterialets offentlighet.

Behovet av att granska regleringen av offentligheten vid rättegång har bedömts i en kommission för rättegångars offentlighet (kommittébetänkande 2002:1) samt i fråga om förvaltningsprocesser också i en arbetsgrupp för rättegångars offentlighet i förvaltningsrättskipningen (justitieministeriets arbetsgruppsbetänkande 2003:8). Utgående från kommissionens och arbetsgruppens förslag och utlåtandena om dessa har man berett arbetsgruppens förslag till regeringspropositioner med förslag till lagstiftning om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (justitieministeriets arbetsgruppsbetänkande 2005:6) och i allmänna domstolar (justitieministeriets arbetsgruppsbetänkande 2005:7). Utgående från arbetsgruppens förslag och de utlåtanden som inkommit om förslagen har man berett regeringspropositionerna med förslag till lagstiftning om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar och i allmänna domstolar.

Vid beredningen av propositionerna har man kommit fram till att det för att säkerställa att lagförslagen och motiveringarna till dem är tydliga är lämpligt att överlämna förslagen som gäller förvaltningsdomstolarna och de allmänna domstolarna till riksdagen i

två separata regeringspropositioner, men samtidigt. Detta beror på att utgångspunkterna för förslagen skiljer sig från varandra särskilt i förhållande till lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning och praxis

Offentlighetsprincipen och dess syfte

Den centrala lagen när det gäller regleringen av myndighetshandlingars offentlighet är 1999 års lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999, nedan offentlighetslagen). Lagen gäller förutom andra myndigheter också domstolar. Lagen om offentlighet vid rättegång (945/1984) innehåller vissa specialbestämmelser om handlingars offentlighet samt bestämmelser om offentlighet vid muntlig förhandling. Bestämmelser om offentligheten vid handläggning i förvaltningsdomstolarna finns i de lagar som gäller organiseringen av förvaltningsdomstolarna.

I offentlighetslagen är offentlighetsprincipen utgångspunkt. Det innebär att myndigheternas handlingar enligt huvudregeln är offentliga, och att var och en har rätt att ta del av en offentlig myndighetshandling. Denna rätt att ta del av handlingar är en grundläggande rättighet som är tryggad i 12 § i grundlagen. Rätten kan begränsas genom lag endast av nödvändiga skäl.

Offentlighetsprincipen kommer också till uttryck i rätten att närvara vid och följa riksdagens plenum, sammanträden som hålls av kommunfullmäktige och domstolarnas verksamhet. Offentligheten vid handläggningen i en domstol hör till de garantier för en rättvis rättegång som det föreskrivs om i 21 § i grundlagen.

Offentlighetsprincipen har ansetts göra det möjligt för enskilda människor och sammanslutningar att övervaka den offentliga maktutövningen, påverka avgöranden som gäller allmänna frågor, bilda sig åsikter samt

bevaka sina intressen och rättigheter. Offentligheten har också ansetts bidra till att tjänstemännen utför sitt arbete omsorgsfullt och följer lagen. Offentligheten i myndigheternas verksamhet skapar och upprätthåller medborgarnas förtroende för myndigheternas verksamhet.

Parter har en mer omfattande rätt till information än allmänheten i ärenden som gäller dem själva. Partens rätt att få information tjänar också framför allt partens rättskydd.

De självständiga och oavhängiga domstolarna omfattas inte så som förvaltningen av demokratisk kontroll och tillsyn. Deras uppgift är att utöva domsrätt och ge rättsskydd. Rättegångens offentlighet anses skydda parten mot godtycklig myndighetsutövning och utgöra en del av den rättvisa rättegången. Med hjälp av rättegångens offentlighet får man också information om rättsordningens innehåll och kan förutse domstolarnas avgöranden samt vilka omständigheter som är av betydelse i kommande rättegångar.

Offentlighetsprincipens mål kan vara delvis olika inom olika rättsområden. I fråga om brottmål kan man anse att offentligheten i synnerhet skyddar den åklagade från godtyckligt frihetsberövande. Man kan också tänka sig att offentligheten förstärker de straffrättsliga påföljdernas förebyggande verkan. I fråga om förvaltningsrättskipningen kan offentligheten endast i undantagsfall ha motsvarande verkan, närmast i situationer som gäller administrativt frihetsberövande t.ex. i ett mentalvårdsärende eller behandlingen av en administrativ påföljd som vid tillämpningen av en människorättskonvention jämföras med åtal.

Offentligheten kan också vara av olika betydelse i de olika ärendekategorier som förekommer inom förvaltningsrättskipningen. Offentligheten för allmänheten är av betydelse i synnerhet när det gäller vittsyftande beslut som är av samhällsrelaterad betydelse. Behovet av demokratisk övervakning i anslutning till en enskild rättegång är mindre när det enbart gäller sökande av ändring i ett förvaltningsbeslut som berör en eller några privata parter. Behovet av offentlighet ansluter sig då närmast endast till slutresultatet av domstolens avgörande och motiveringen till be-

slutet.

Offentlighetsprincipen måste anpassas till flera andra grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter. Dessa är i synnerhet skydd för den personliga integriteten, men också rätten till liv samt personlig frihet och integritet, näringsfrihet samt de grundläggande fri- och rättigheter som gäller naturen och miljön. Nödvändiga skäl att begränsa offentligheten kan utöver tryggnaden av de grundläggande fri- och rättigheterna i vissa situationer också vara mer allmänna skäl, såsom statens säkerhet eller internationella relationer.

Offentlighetslagens centrala innehåll

Ett mål för den genomgripande reformen av offentlighetslagstiftningen var att förenhetliga offentlighetslagstiftningen. Offentlighetslagen är avsedd att vara en allmän lag som reglerar offentligheten i fråga om myndigheters handlingar och tillgodoser den i grundlagen föreskrivna rätten för var och en att ta del av offentliga handlingar och från vilken det endast i begränsad omfattning avviker i annan lagstiftning. Riksdagen antog i samband med den genomgripande reformen av offentlighetslagstiftningen ett uttalande enligt vilket restriktivitet skall iakttas när det gäller att ta in bestämmelser om sekretess för myndighetsuppgifter i speciallagstiftning (RSv 303/1998 rd).

I offentlighetslagen fastställs såväl de myndigheter som de datamaterial hos myndigheter som lagen tillämpas på. Handlingar är utöver traditionella pappershandlingar också bl.a. elektroniskt lagrade handlingar. Begreppet myndigheter omfattar statliga och kommunala förvaltningsmyndigheter samt rättskipningsmyndigheter. Lagens tillämpningsområde omfattar utöver myndigheter alla enheter som utövar offentlig makt.

Handlingarnas offentlighet är utgångspunkt i offentlighetslagen. Sekretessgrunderna fastställs detaljerat i offentlighetslagen. Möjligheterna att få information får inte begränsas mer än vad som är nödvändigt för det intresse som skall skyddas. Att en handling innehåller sekretessbelagda uppgifter eller delar innebär inte att hela handlingen omfattas av sekretess. Uppgifter skall i så fall lämnas ut

ur andra delar av handlingen. Om en handling är sekretessbelagd i avsikt att skydda privatlivet, är det ofta tillräckligt att den ifrågavarande personens identifieringsuppgifter omfattas av sekretess.

En del av de grunder för sekretess som det föreskrivs om i offentlighetslagen är sådana att handlingarna enligt dem är sekretessbelagda utan tilläggsvillkor. Föreskrifter av denna typ har ansetts vara nödvändiga i synnerhet med tanke på skyddet för den personliga integriteten. I alla fall har det inte ansetts nödvändigt med absolut sekretess som baserar sig på uppgifternas art, eftersom det lätt kan leda till onödigt stor sekretess i ärenden där det finns ett behov av att övervaka utövningen av offentlig makt. För att förhindra detta förutsätts i synnerhet i ett flertal bestämmelser som gäller skydd för ett allmänt intresse att myndigheten från fall till fall också bedömer den skada som utlämnandet av informationen medför. Med hjälp av en sådan skadeklausul har man försökt begränsa sekretessen så som förutsätts i grundlagen till vad som i varje situation är nödvändigt med tanke på det intresse som skall skyddas.

När utlämnandet av uppgifter ur en handling prövas skall personuppgiftslagstiftningen beaktas. Om begäran gäller offentliga personuppgifter som registrerats i en myndighets personregister skall det dessutom beaktas för vilket ändamål uppgifterna begärs. Personuppgiftslagen (523/1999) begränsar inte behandlingen av personuppgifter när det gäller privata syften eller redaktionella syften samt konstnärliga eller litterära syften, varför det inte finns några hinder för utlämnande av uppgifter för dessa ändamål. I övriga fall skall det utredas om den som begär uppgifter har rätt att registrera och använda uppgifterna med stöd av bestämmelserna i personuppgiftslagen. Personbeteckningar kan lämnas ut endast om mottagaren har rätt att behandla personbeteckningar enligt personuppgiftslagen.

Beslut om utlämnande av en handling fattas enligt huvudregeln av den myndighet som innehar handlingen. När offentlighetslagen stiftades var utgångspunkten att beslut om utlämnande av handlingar är förvaltningsärenden med undantag för situationer där uppgift begärs ur en handling medan rättegång pågår

och i anslutning till den. I sådana fall avgörs en begäran om utlämnande av handling som ett rättskipningsärende.

För att införa och genomföra en god informationshantering skall en myndighet se till att uppgifterna i handlingar och datasystem är tillgängliga, användbara, skyddade och integrerade samt sörja för andra omständigheter som påverkar kvaliteten på uppgifterna. Till god informationshantering hör bl.a. att myndigheten har ett diarium eller andra saksregister över ärenden som myndigheten behandlar.

Offentlighetslagen fastställer en allmän skyldighet för myndigheterna att främja öppenhet i sin verksamhet. Lagen betonar medborgarnas möjligheter att få information som skall ge en så god helhetsbild som möjligt av myndigheternas uppgifter och skötseln av dem samt verksamhetens betydelse.

I offentlighetslagen finns allmänna bestämmelser om utlämnandet av sekretessbelagda uppgifter. Dessa bestämmelser är inte tillräckliga när en myndighet i sin verksamhet behöver ett stort antal uppgifter som innehåller olika myndigheter. Av den anledningen finns det ett jämförelsevis stort antal specialbestämmelser om utlämnandet av sekretessbelagda uppgifter i annan lagstiftning. Specialbestämmelserna finns bl.a. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000), lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992) samt lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter (1346/1999). I de nämnda lagarna finns också specialbestämmelser som gäller tystnadsplikt. Lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter tillämpas bl.a. på handlingar som getts in till besvärinstanser eller andra myndigheter eller har satts upp hos dessa och som innehåller beskattningsuppgifter. I lagen räknas de beskattningsuppgifter upp som är offentliga. Övriga beskattningsuppgifter som gäller en identifierbar skattskyldig är sekretessbelagda.

Förvaltningsrättskipningens grunddrag

Förvaltningsrättskipningens grundläggande uppgift är att i enskilda fall ge enskilda och sammanslutningar rättsskydd. Systemet med

allmänna förvaltningsdomstolar följer tvåstegsmodellen. Systemet omfattar som första rättsinstans åtta regionala förvaltningsdomstolar och Ålands förvaltningsdomstol samt som andra rättsinstans högsta förvaltningsdomstolen.

Inom förvaltningsrättskipningen verkar utöver de allmänna förvaltningsdomstolarna specialdomstolarna försäkringsdomstolen samt delvis också marknadsdomstolen och arbetsdomstolen. Försäkringsdomstolen är specialdomstol för ärenden som gäller utkomstskydd. Marknadsdomstolen är en specialdomstol som behandlar både tvistemål och förvaltningsprocessärenden. Förvaltningsprocessärenden som behandlas i marknadsdomstolen är närmast konkurrensärenden och upphandlingsärenden samt energimarknadsärenden. I arbetsdomstolen behandlas i huvudsak tvistemål som ansluter sig till arbets- och tjänstekollektivavtal, men inom förvaltningsrättskipningens område behandlar domstolen besvär som gäller kollektivavtals allmänt bindande verkan och tillstånd till undantag inom arbetarskyddet.

Förvaltningsprocessärenden avgörs också i de besvärnämnder som ingår i det besvärssystem som är underställt försäkringsdomstolen och i vissa andra besvärnämnder. Förvaltningsprocessärenden avgörs också i viss mån hos förvaltningsmyndigheterna.

Om det förfarande som skall tillämpas vid förvaltningsrättskipning föreskrivs allmänt i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Därutöver finns det ett antal procedurbestämmelser i de föreskrifter som gäller olika rättskipningsmyndigheter och ärendekategorier. I marknadsdomstolen anhängiggörs ett ärende i regel genom ansökan. I marknadsdomstolen tillämpas förvaltningsprocesslagens allmänna förfaranderegler i konkurrens- och upphandlingsärenden samt i energimarknadsärenden. I fråga om marknadsrättsliga ärenden tillämpas procedurbestämmelserna i lagen om behandling av vissa marknadsrättsliga ärenden (1528/2001) och i rättegångsbalken. Vid behandlingen av förvaltningsprocessärenden i arbetsdomstolen tillämpas utöver procedurbestämmelserna i lagen om arbetsdomstolen förvaltningsprocesslagens procedurbestämmelser.

Inom förvaltningsrättskipningen behandlas

i huvudsak ärenden som gäller sökande av ändring i förvaltningsbeslut som har fattats av en förvaltningsmyndighet. Ett undantag utgör förvaltningstvistemål som anhängiggörs genom ansökan hos en förvaltningsdomstol. Också i fråga om förvaltningstvistemål finns det i allmänhet ett beslut som fattats eller en åtgärd som vidtagits av en förvaltningsmyndighet i bakgrunden.

Ett förvaltningsbeslut är en ensidig förvaltningsåtgärd, genom vilken en förvaltningsmyndighet eller en annan behörig instans som utövar offentlig makt avgör ett ärende som gäller en enskild. I förvaltningsbeslut är det vanligen fråga om en enskilds intresse, rätt eller skyldighet, varför förvaltningsbeslutet fastställer en enskild persons eller sammanslutnings rättsliga ställning. Ett förvaltningsärende som utgör grund för ett förvaltningsbeslut kan inledas genom ansökan av en enskild som är delaktig i ärendet, men det kan också inledas på initiativ av förvaltningsmyndigheten. Om behandlingen av förvaltningsärenden föreskrivs i förvaltningslagen (434/2003). Dessutom finns det ett stort antal särskilda procedurbestämmelser för vissa ärendekategorier inom de olika förvaltningsområdena.

Förvaltningsdomstolarnas ställning som fullföljdsdomstolar innebär att det till ett ärende i det skede då det är föremål för förvaltningsrättskipning ansluter sig handlingar som har upprättats eller framlagts redan än ärendet behandlades vid förvaltningsmyndigheten. Enligt förvaltningslagen skall en myndighet när den fattar ett förvaltningsbeslut se till att ärendet utreds. En utgångspunkt är att en part innan ett ärende avgörs skall höras om information och utredning som lagts fram av andra än parten, om denna information och utredning är sådan att den kan inverka på hur ärendet kommer att avgöras.

Den utredning som behövs för avgörandet av ett förvaltningsärende kan vara mycket olika i olika ärendekategorier. Utredningen kan ha lämnats in till förvaltningsmyndigheten av parten, men den kan också innehålla information som förvaltningsmyndigheten innehar på tjänstens vägnar t.ex. därför att den sköter en övervakningsuppgift. En part kan frivilligt ha lämnat information som inverkar på förvaltningsbeslutet, men i de fles-

ta fall är en part enligt lag också skyldig att lämna sådan information till en myndighet som denna kan använda för de ändamål som föreskrivs i lagen. En förvaltningsmyndighet kan när den fattar ett förvaltningsbeslut också använda information som gäller andra än parten. Detta är vanligt t.ex. i ärenden som gäller upphandling där offerter från företagare som deltagit i en anbudstävling och jämförelseuppgifterna i dem utgör ett relevant material vid beslutsfattandet. Också t.ex. i barnskyddsärenden grundar sig avgörandet ofta på ett omfattande material som gäller hela familjen och familjens närmaste krets.

Enligt förvaltningsprocesslagen skall en besvärsskrift tillställas besvärsmyndigheten inom besvärstiden. Vanligen begär besvärsmyndigheten ett utlåtande om ärendet av den förvaltningsmyndighet som har fattat beslutet. Tillsammans med utlåtandet lämnar den förvaltningsmyndighet som fattat beslutet in de handlingar som beslutet grundar sig på. I fråga om flera ärendekategorier föreskrivs det dock särskilt att parten skall lämna in besvärsskriften till den förvaltningsmyndighet som har fattat beslutet, och att myndigheten sedan tillsammans med sitt utlåtande och de handlingar som beslutet grundar sig på lämnar in besvärsskriften till besvärsmyndigheten. Bestämmelser av detta slag finns t.ex. i lagstiftningen om direkt beskattning.

Inom förvaltningsrättskipningen är det vanligt att det finns endast en part i ett ärende, men det kan också finnas flera enskilda parter i ett ärende. Partskonstellationerna skiljer sig från varandra i olika ärendekategorier och i olika situationer. T.ex. i markanvändnings- och byggnadsärenden är det vanligt att det finns flera enskilda parter som kan ha sinsemellan motstridiga intressen. I ett ärende kan det också finnas flera förvaltningsmyndigheter som har partsställning. Också i ett och samma ärende är partskonstellationen inte nödvändigtvis densamma i förvaltningsförfarandet och vid ändringssökandet. Begreppet part definieras inom förvaltningen och förvaltningsrättskipningen vanligen på materiella grunder. Part anses den vara vars intresse, rätt eller skyldighet direkt påverkas av ett beslut på basis av den materiella lagstiftningen. Partsställning är i många fall en förutsättning för att en enskild skall kunna

söka ändring i ett förvaltningsbeslut. Över beslut som fattats av ett kommunalt organ kan dock förutom en part varje medlem i kommunen anföra kommunalbesvär.

Inom förvaltningsrättskipningen har en enskild part inte formellt en annan part som motpart i alla ärendekategorier. I skatteärenden är den enskilda partens motpart vid ändringssökande en skatteombudsman som företräder skattetagarna. Också i vissa andra ärendekategorier kan en förvaltningsmyndighet vara motpart till en enskild part. Den förvaltningsmyndighet som fattat beslutet har inte partsställning i förvaltningsprocessförfarandet och har inte heller rätt att anföra fortsatta besvär endast på den grund att myndighetens beslut ändras eller upphävs. Den myndighet som har fattat beslutet deltar dock i flera fall i handläggningen av besvären t.ex. genom att ge ett utlåtande eller delta i den muntliga förhandlingen.

Inom förvaltningsrättskipningen är det besvärsmyndighetens uppgift att se till att ett ärende utreds. Vid behov skall besvärsmyndigheten informera parten eller den förvaltningsmyndighet som har fattat beslutet om vilken ytterligare utredning som bör läggas fram i ärendet. Besvärsmyndigheten skall på tjänstens vägnar skaffa utredning i sådan omfattning som en opartisk och rättvis behandling av ärendet och ärendets art kräver. Denna officialprincip är också ägnad att förstärka rättsskyddet i synnerhet i situationer där en enskild part kan ha svårigheter med att skaffa utredning medan den förvaltningsmyndighet som har fattat beslutet har tillgång till effektiva utredningsmetoder.

De handlingar som förvaltningsbeslutet grundar sig på och som den förvaltningsmyndighet som har fattat beslutet har överlämnat ingår i det rättegångsmaterial som besvärsmyndigheten kan använda. Inom förvaltningsrättskipningen kan man när ett ärende utreds och avgörs använda material som samlats under förvaltningsförfarandet och under rättskipningen. Omfattningen av det material som används i rättskipningsskedet är beroende av vilka yrkanden som framställts i besvären och grunderna för dessa yrkanden samt eventuella motyrkanden och grunderna för dessa. Innan beslut fattas skall parten höras om andras yrkanden och sådana

utredningar som kan inverka på hur förvaltningsprocessärendet kommer att avgöras. Ärendet kan avgöras utan att en part hörs, om yrkandet lämnas utan prövning eller omedelbart förkastas eller om hörande av annan orsak är uppenbart onödigt (förvaltningsprocesslagens 34 §).

Inom förvaltningsrättskipningen behandlas många sådana ärenden i vilka det ingår uppgifter som är sekretessbelagda enligt offentlighetslagen eller annan lagstiftning. Sekretessbelagda uppgifter förekommer i synnerhet i samband med socialförsäkrings- och beskattningsärenden. Dessa ärenden utgör mellan 50 och 80 procent av alla ärenden som avgörs i förvaltningsdomstolarna, dvs. sammanlagt omkring 17 500-28 000 ärenden per år. Å andra sidan förekommer det också ärendekategorier vid förvaltningsdomstolarna där offentligheten är särskilt viktig med tanke på allmänhetens rätt att få information. Sådana ärenden är t.ex. miljöärenden, planärenden och kommunalärenden, som också för närvarande i stor utsträckning är offentliga.

Förvaltningsmyndigheterna kan lämna uppgifter till en besvärsmyndighet också när en handling är sekretessbelagd, om handlingen är nödvändig för handläggningen av en ansökan om ändring av ett beslut som fattats av myndigheten. I ett sådant fall förutsätter inte utlämnandet av den sekretessbelagda uppgiften samtycke av den vars intressen sekretessen är avsedd att skydda. I lagen om förvaltningsdomstolarna (430/1999) finns dessutom en bestämmelse om att statliga och kommunala myndigheter samt andra offentlighetsrättsliga samfund är skyldiga att utan hinder av sekretessbestämmelserna på begäran lämna förvaltningsdomstolen de uppgifter som är nödvändiga för handläggningen av ett ärende. En motsvarande bestämmelse finns i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003).

Inom förvaltningsrättskipningen är proceduren i regel skriftlig. Muntlig förhandling kompletterar det skriftliga förfarandet när en muntlig förhandling är nödvändig för utredning av ett ärende eller när en part har begärt muntlig förhandling. Efter den muntliga förhandlingen kan handläggningen fortsätta som skriftligt förfarande. Grunden för avgörandet utgör både det material som samlats under

det skriftliga och det muntliga förfarandet. Muntlig förhandling kan hållas vid behov för att ett ärende skall kunna utredas. Vid förhandlingen kan parter, den myndighet som har fattat beslutet, vittnen och sakkunniga höras och annan utredning tas emot. En muntlig förhandling kan begränsas så att den gäller endast en del av ärendet, utredning av parternas uppfattningar eller mottagande av muntlig bevisning, eller på något annat motsvarande sätt. Förvaltningsdomstolen som är första domstolsinstans skall hålla muntlig förhandling om en enskild part begär det. Detsamma gäller för högsta förvaltningsdomstolen då den handlägger besvär över en förvaltningsmyndighets beslut. En parts begäran om muntlig förhandling kan avslås, om yrkandet lämnas utan prövning eller omedelbart förkastas eller om muntlig förhandling med hänsyn till ärendets art eller av någon annan orsak är uppenbart onödig.

I förvaltningsdomstolarna hålls årligen sammanlagt ett par hundra muntliga förhandlingar. Antalet är litet när man beaktar att det årligen avgörs sammanlagt cirka 20 000 ärenden i de regionala förvaltningsdomstolarna och cirka 10 000 ärenden i försäkringsdomstolen. Muntliga förhandlingar hålls i synnerhet i ärenden som gäller omhändertagande av barn, i mentalvårdsärenden och asylärenden, men också i andra ärendekategorier. En form av muntlig förhandling är syneförrättningar, som förekommer i synnerhet i markanvändnings- och miljöärenden.

Offentligheten i förvaltningsdomstolarnas verksamhet

Offentligheten i förvaltningsdomstolarnas verksamhet förverkligas genom rätten att få information om ärenden som behandlas vid domstolen och rätten att ta del av de handlingar gällande ärendena som domstolen innehar samt möjligheten att närvara vid den muntliga förhandlingen i ett ärende vid domstolens offentliga sammanträden.

Inom förvaltningsrättskipningen avgörs ärendena ofta genom skriftligt förfarande, varför rättegångens offentlighet i huvudsak förverkligas genom rättegångshandlingarnas offentlighet. Enligt 9 § 1 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång gäller om rätte-

gångshandlingars offentlighet vad som föreskrivs i offentlighetslagen. Skyldigheterna i offentlighetslagen gäller på samma sätt domstolar och förvaltningsmyndigheter. De grunder för sekretess som det föreskrivs om i lagen gäller oberoende av vilken myndighet som innehar handlingen. Bestämmelserna om rättegångsmaterialets offentlighet gäller också beslut eller domar som meddelas av domstolen.

Inom förvaltningsrättskipningen finns det bland rättegångshandlingarna ofta sådana handlingar, som omfattas av särskilda sekretessbestämmelser. Sådana bestämmelser finns bl.a. i lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter, lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården samt lagen om patientens ställning och rättigheter. Speciallagarna tillämpas så att de åsidosätter bestämmelserna i lagen om offentlighet vid rättegång med undantag för bestämmelsen om domstolars diaries.

Enligt 2 § i lagen om offentlighet vid rättegång, som gäller förvaltningsdomstolarnas diaries, blir anteckningar i domstolars diaries och andra register över handlingar om parternas namn och om ärendets art samt tidpunkten och platsen för förhandlingen offentliga då anteckningarna har gjorts. Det enda undantaget utgör uppgift om en målsägandes identitet i brottmål som gäller en omständighet av synnerligen känslig natur i någons privatliv. Enligt regeringspropositionen är syftet med bestämmelsen att uttömmande lagstifta om offentlighet för uppgifterna i domstolsdiarierna. Anteckningens offentlighet påverkas inte av de sekretessbestämmelser som ingår i offentlighetslagen eller andra lagar (RP 30/1998 rd s. 113). Inom förvaltningsrättskipningen har det inte föreskrivits om undantag från diarieuppgifternas offentlighet när det gäller ärenden som skall behandlas. När den genomgripande reformen av offentlighetslagen behandlades i riksdagen övervägde man möjligheten att sekretessbelägga en parts personuppgifter också i sådana förvaltningsprocessärenden där ärendets art tillsammans med uppgiften om partens identitet röjer något som är sekretessbelagt enligt offentlighetslagen. Frågan överfördes dock till den planerade reformen av offentligheten vid rättegång.

Bestämmelserna i lagen om offentlighet vid rättegång gäller rättegångens och rättegångshandlingarnas offentlighet närmast med avseende på offentligheten för allmänheten. Lagen reglerar inte partsoffentligheten. Enligt 34 § 3 mom. i förvaltningsprocesslagen om hörande av en part föreskrivs det särskilt om begränsningarna i en parts rätt att få uppgifter ur en myndighets handling. Detta betyder att bestämmelserna i 11 § i offentlighetslagen tillämpas i förvaltningsdomstolarna på en parts rätt att få uppgifter. Enligt paragrafen har en part rätt att ta del också av en handling som inte är offentlig, om den kan eller har kunnat påverka behandlingen av partens ärende, men i paragrafen räknas också sådana situationer upp där denna rätt är begränsad. De begränsningar av en parts rätt att få uppgifter som det föreskrivs om i offentlighetslagen gäller inte handlingar som ingår i rättegångsmaterialet i ett tviste- eller brottmål. Inom förvaltningsrättskipningen bestäms begränsningarna av en parts rätt att få uppgifter enligt 11 § i offentlighetslagen på samma sätt som gäller för förvaltningsförfarande, vilket innebär att partens rätt att få uppgifter inom förvaltningsrättskipningen inte är lika omfattande som i tviste- och brottmål.

I de lagar som gäller förvaltningsdomstolarnas organisation föreskrivs särskilt om offentligheten vid muntlig förhandling. Enligt bestämmelserna skall förhandling ske inom stängda dörrar i ärenden som är sekretessbelagda. Offentligheten vid muntlig förhandling och vid skiftligt förfarande bestäms alltså i huvudsak på samma grunder. Dessutom kan domstolen också i andra situationer besluta om förhandling inom stängda dörrar när en offentlig förhandling skulle medföra särskild olägenhet för en part. I övrigt iakttas bestämmelserna i lagen om offentlighet vid rättegång vid muntlig förhandling i förvaltningsdomstolarna.

Om tystnadsplikt föreskrivs i offentlighetslagens 23 §, enligt vilken den som är anställd hos en myndighet inte får röja en handlings sekretessbelagda innehåll eller en uppgift som vore sekretessbelagd om den ingick i en handling, och inte heller någon annan omständighet som han har fått kännedom om i samband med sin verksamhet hos myndig-

heten och för vilken tystnadsplikt föreskrivs genom lag.

En begäran om utlämnande av handling behandlas i förvaltningsdomstolen i den ordning som anges i offentlighetslagen så, att begäran om utlämnande av uppgift i regel avgörs av förvaltningschefen eller någon annan förvaltningstjänsteman, vars beslut kan föras till en myndighet för avgörande. Om behandlingen vid domstolen av ett ärende som gäller offentlighet finns inga specialbestämmelser, varför det har utvecklats en varierande praxis vid förvaltningsdomstolarna när det gäller vilket organ som fattar beslutet i ett ärende som förts till myndigheten för avgörande. I förvaltningsdomstolarna fattas beslut i regel av överdomaren, och i försäkringsdomstolen avgörs ett ärende som ett rättskipningsärende i en sammansättning med tre ledamöter. I högsta förvaltningsdomstolen handläggs ett ärende som ett förvaltningsprocessärende vid kanslisammanträde.

Sökande av ändring i en förvaltningsdomstols avgörande i ett ärende som gäller offentlighet sker i enlighet med 33 § i offentlighetslagen. Enligt paragrafen får ändring i ett ärende som gäller offentlighet sökas hos förvaltningsdomstolen och ändring i förvaltningsdomstolens beslut genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Om en parts begäran att få uppgifter ansluter sig till en anhängig rättegång och avgörs i rättegången, söks ändring i ärendet som gäller offentlighet efter det att huvudsaken har avgjorts i samma ordning som ändring söks i huvudsaken. De begränsningar som gäller sökande av ändring i huvudsaken gäller också avgörandet om offentlighet.

2.2. Den internationella utvecklingen

Konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, dvs. Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna (nedan Europakonventionen), innehåller bestämmelser om rättskipningens offentlighet. Enligt artikel 6 punkt 1 i konventionen är var och en berättigad till en rättvis och offentlig rättegång inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol, som upprättats enligt lag, när det gäller att pröva hans rättigheter och

skyldigheter eller anklagelser mot honom för brott.

Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna (nedan Europadomstolen) har godkänt som utgångspunkt att domstolsbehandlingen av förvaltningsärenden i regel kan vara skriftlig, men att domstolen på begäran av en enskild skall hålla muntlig förhandling. Frågan om behovet av muntlig förhandling är sålunda primär i förhållande till om denna förhandling skall vara offentlig. Utgångspunkten är dock att en muntlig förhandling skall vara offentlig (public hearing). Offentligheten kan begränsas så, att pressen och allmänheten helt eller delvis utestängs från rättegången. Grund för behandling inom stängda dörrar kan vara hänsyn till sedligheten, den allmänna ordningen eller den nationella säkerheten i ett demokratiskt samhälle, eller skydd för unga personers intressen eller parternas privatliv eller särskilda omständigheter i fall där offentlighet skulle skada rättvisans intresse.

Också i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter ingår en bestämmelse om offentlighet vid rättegång som motsvarar artikel 6 punkt 1 i Europakonventionen. Enligt artikel 14 punkt 1 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter skall dessutom domar som avkunnats i brottmål eller tvistemål offentliggöras, utom i fall då unga personers intressen kräver att det inte sker eller då rättegången gäller äktenskapsmål eller förmynderskap för barn.

Enligt Europadomstolens praxis skyddar rättegångens offentlighet parterna från att bli utsatta för hemlig rättskipning som allmänheten inte kan övervaka. Offentligheten är också ett sätt att bevara förtroendet för domstolarna. Offentligheten gör rättskipningen genomskinlig och bidrar till att genomföra avsikten med artikel 6 punkt 1 i Europakonventionen, en rättvis rättegång, som är en grundläggande princip i ett demokratiskt samhälle (domarna i målen Diennet 26.9.1995, Gautrin 20.5.1998, Guisset 26.9.2000, Malhous 12.7.2001, Riepan 14.11.2001).

Till en rättvis rättegång hör att förfarandet är ömsesidigt så, att en part har rätt att få ta del av andras yrkanden och sådan utredning som kan inverka på hur ett ärende som gäller

parten avgörs, samt att uttala sin mening om dessa. Detta förutsätter att en part har rätt att ta del av en rättegångshandling som kan eller har kunnat påverka avgörandet av ärendet, även om handlingen inte är offentlig. Europadomstolen har i sin praxis ansett att det är ändringssökandens sak att bedöma om utredningar som lagts fram av andra kräver anmärkningar från hans sida (t.ex. domarna i målen Kerojärvi 19.7.1995, Nideröst-Huber 18.9.1997, K.S. mot Finland 31.5.2001, K.P. mot Finland 31.5.2001 och Fortum 15.10.2003). En part skall alltså beredas möjlighet att uttala sin mening om sådana av andra framlagda utredningar som har som syfte att påverka domstolens beslut, även om dessa utredningar i själva verket inte har sådan verkan.

Enligt Europadomstolens vedertagna rättspraxis är rätten att ta del av relevanta bevis inte heller när det gäller brottmål absolut (domarna i målen Jasper 16.2.2000, Fitt 16.2.2000, Rowe & Davis 16.9.2000, P.G. & J.H. mot Förenade kungadömet 25.12.2001, Dowsett 24.9.2003). I brottmål kan det finnas konkurrerande intressen som måste vägas mot den åtalades rättigheter. Sådana intressen är t.ex. intressen som ansluter sig till den nationella säkerheten, skydd för vittnen eller hemlighållande av polisens undersökningsmetoder. För att skydda en enskilds grundläggande rättigheter eller ett viktigt allmänt intresse kan det i vissa fall vara nödvändigt att inte lämna ut uppgifter om ett visst bevis till försvaret. Artikel 6 punkt 1 i Europakonventionen tillåter dock endast absolut nödvändiga begränsningar av försvarets rättigheter. Vidare skall de svårigheter som begränsningarna medför för svaranden kompenseras med processuella garantier.

Europadomstolen har inte i sin praxis tagit ställning till huruvida hemlighållandet av bevis för den åtalade på grund av ett allmänt intresse har varit absolut nödvändigt i något enskilt fall, eftersom det i princip är de nationella domstolarna som skall bedöma den bevisning som läggs fram i domstolen. Där emot har Europadomstolen undersökt om man i beslutsförandet i så stor utsträckning som möjligt iakttagit principerna om kontradiktorisk rättegång och parternas likställdhet och om förfarandet inbegripit garantier till

skydd för den åtalades intressen. Avgörandet om hemlighållande av bevis fattas av domstolen och inte av parterna. Domstolen skall också under hela processen övervaka den åtalades behov att få information om bevis som skall hemlighållas. Domstolen skall i så fall väga de allmänna intressen som ansluter sig till hemlighållandet mot den åtalades intresse när det gäller att få ta del av sekretessbelagda bevis. Enligt Europadomstolen skall stor vikt läggas vid vilka intressen som ansluter sig till rättegången.

Privatlivet hör till de mänskliga rättigheter som skyddas i Europakonventionen. Enligt artikel 8 punkt 2 i konventionen får offentliga myndigheter inte störa åtnjutandet av denna rättighet med undantag av vad som är bestämt i lag och i ett demokratiskt samhälle och är nödvändigt med hänsyn till landets yttre säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande, förebyggande av oordning och brott, hälsovården, skyddandet av sedligheten eller skyddandet av andra personers fri- och rättigheter.

Skyddet för privatlivet kan kräva att domens offentlighet begränsas för att förhindra kränkningar av privatlivet. I domen Z mot Finland den 25 februari 1997 gällde det skydd för ett HIV-smittat vittnes privatliv vid behandlingen av ett brottmål. Europadomstolen bedömde saken utgående från om rättsskipningens intressen i fråga om offentlighet kunde anses så vägande att det var nödvändigt att störa respekten för privatlivet i ett demokratiskt samhälle. I domen konstaterades att skydd för personliga uppgifter är av central betydelse när det gäller rätten till respekt för privatlivet. Intressen som kan vara mer vägande än skyddandet av uppgifter om en persons hälsa kan vara brottsutredningar och åtal för brott samt domstolsbehandlings offentlighet. Nationella myndigheter har en prövning marginal när det gäller hur jämvikten mellan offentlighet och andra intressen förverkligas. Europadomstolen ansåg att det i detta fall inte fanns tillräckliga grunder för offentliggörandet av personuppgifter och uppgifter om personens hälsotillstånd. Europadomstolen ansåg dessutom att det inte fanns tillräckliga grunder för att sekretessen endast var tio år för uppgifter som skaffats för rättegången utan den berörda perso-

nens samtycke. Till den del namnet på den som den åtalade var gift med hade offentliggjorts i hovrättens dom hade domstolarna inte i tillräcklig grad uppmärksammat denna persons intressen. Europadomstolen konstaterade att hovrätten enligt egen prövning hade kunnat låta bli att nämna namnet eller sekretessbelägga hela domen eller publicera en förkortad version av den, dvs. domslutet och lagrummen.

Artikel 6 i Europakonventionen förutsätter att domen avkunnas offentligt. Beslutens offentlighet kan också genomföras på annat sätt än genom att de avkunnas offentligt. Beslutet skall i så fall finnas tillgängliga t.ex. vid domstolens kansli. Det har också ansetts vara tillräckligt att beslutet varit offentligt hos en rättsinstans, även om offentligheten inte genomförts i alla instanser. Europadomstolen har också godkänt att ett besluts tillgänglighet för att skydda privatlivet begränsas till de personer som har ett särskilt intresse av att ta del av beslutet.

I artikel 6 i konventionen finns inget särskilt omnämmande av grunderna för begränsande av beslutens offentlighet, men beslutens offentlighet har inte varit helt ovillkorlig i Europadomstolens tolkningspraxis. T.ex. i domen i målet B & P mot Förenade kungariket (24.7.2001) ansågs det inte strida mot artikel 6 i konventionen att genom lag införa en generell begränsning av offentligheten i rättegångar och domar i ärenden som gäller barns boende. Begränsningen av offentligheten skulle vara underställd domstolens kontroll, vilket i det aktuella ärendet uppfylldes genom att domstolen enligt prövning kunde hålla en offentlig förhandling. Domarnas offentlighet ansågs kunna förverkligas genom att vem som helst kunde visa sig ha tillräcklig grund för det, hade möjlighet att ta del av en dom. Dessutom publicerades appellationsdomstolens domar och särskilt intressanta underrättsdomar. Allmänheten kunde på så sätt ta del av domstolarnas praxis.

2.3. Bedömning av nuläget

Inom förvaltningsrättskipningen bestäms offentlighetens omfattning och grunderna för sekretess både när det gäller skriftligt förfarande och muntlig förhandling i huvudsak enligt offentlighetslagen. Offentlighetslagens bestämmelser om sekretessgrunder har fungerat inom förvaltningsrättskipningen.

Handlingar och eventuella muntliga förhandlingar är i allmänhet offentliga i många ärendekategorier inom förvaltningsrättskipningen. Offentligheten är särskilt omfattande i mål och ärenden som är betydelsefulla ur samhällets synvinkel. Sådana är t.ex. ärenden som gäller miljövärd, planläggning, trafikprojekt samt kommunalärenden och andra ärenden som direkt eller indirekt gäller stora grupper av människor.

Å andra sidan finns det inom förvaltningsrättskipningen ärendekategorier där det i rättegångsmaterialet ofta ingår sådana uppgifter om parter eller andra enskilda personer eller företag som är sekretessbelagda enligt offentlighetslagen eller någon speciallag. Sådana uppgifter förekommer särskilt i samband med behandlingen av ärenden som gäller socialförsäkring eller beskattning, men också i andra ärendekategorier. Om uppgifter som är sekretessbelagda i avsikt att skydda en parts privatliv eller affärs- eller yrkeshemligheter skulle bli offentliga i samband med ett överklagande, kan det hindra parterna från att söka ändring och därigenom försämra parternas rättsskydd.

När det gäller förvaltningsdomstolens diarieuppgifter avviker offentligheten i vissa situationer från offentligheten för förvaltningsmyndighetens motsvarande uppgifter. Enligt gällande reglering är uppgifterna om en part i förvaltningsdomstolens diarium alltid offentliga. I vissa ärendekategorier, t.ex. skatteärenden, framgår ofta uppgifter om partens ekonomiska ställning och andra uppgifter som omfattas av sekretess av förvaltningsdomstolens beslut. I så fall kan beslutet och motiveringen lämnas ut till utomstående när partens identifieringsuppgifter avlägsnas från kopian. Med tanke på partens integritet är det dock problematiskt att det i en sådan situation är möjligt att få informationen om partens identitet från uppgifterna om beslutet i diariet. Den omfattande offentlighet som gäller förvaltningsdomstolens diarieuppgifter kan i praktiken också inverka på vilket sätt förvaltningsdomstolarnas beslut motiveras och delges eller publiceras i de ärenden där

motiven innehåller sekretessbelagda uppgifter.

De avgöranden gällande rättegångens offentlighet som de högsta domstolarna och de allmänna laglighetsövervakarna har publicerat har i huvudsak gällt handläggningen av brottmål. I dessa avgöranden och i Europadomstolens domar som har berört Finland har endast några få ärenden som gäller offentlighet inom förvaltningsrättskipningen behandlats. I de högsta laglighetsövervakarnas eller Europadomstolens avgörandep Praxis finns alltså inte tydliga ställningstaganden till på vilket sätt offentlighet och sekretess skall regleras inom förvaltningsrättskipningen för att lagstiftningen i tillräcklig utsträckning skall garantera var och en rätten till rättvis rättegång samt de övriga grundläggande fri- och rättigheterna och mänskliga rättigheterna.

Om man granskar Europadomstolens rättspraxis i ett vidare perspektiv, kan man dra slutsatsen att kravet på offentlig rättegång i artikel 6 punkt 1 i Europakonventionen kunde uppfyllas bättre än för närvarande, ifall förvaltningsdomstolen hade större prövningsrätt när det gäller att lämna ut uppgifter i ett förvaltningsprocessärende eller att bestämma att en muntlig förhandling skall vara offentlig också i en situation då allmänheten kan få uppgifter som inom förvaltningen är sekretessbelagda enligt offentlighetslagen eller någon annan lag.

Europadomstolen har i några av sina avgöranden som gäller Finland konstaterat att rätten till en rättvis rättegång i artikel 6 punkt 1 i Europakonventionen hade kränkts, när den ändringssökande inte hade fått tillräckliga uppgifter för att kunna delta i rättegången på ett behörigt sätt (t.ex. målen Kerojärvi 19.7.1995, K.S. 31.5.2001, K.P. 31.5.2001 och Fortum 15.10.2003).

Minoritetsombudsmannen har fäst uppmärksamhet vid att det i ärenden som gäller utlänningar har varit ett problem i vilken utsträckning en utlänning kan ta del av uppgifter som Skyddspolisens registrerat om honom.

Beträffande förfarandet i domstolarna vid behandling av ärenden som gäller offentlighet finns inga särskilda bestämmelser. Vid förvaltningsdomstolarna har det utformats varierande praxis i fråga om i vilken samsättning ett ärende som gäller offentlig-

het avgörs i sådana fall, när domstolens tjänsteman inte har lämnat ut uppgifter och ärendet har förts till myndigheten för avgörande.

Det är nödvändigt att förtydliga regleringen av offentligheten vid förvaltningsdomstolarna, eftersom bestämmelserna i den gällande lagen om offentlighet vid rättegång har utarbetats närmast utifrån de förfaranden som tillämpas vid de allmänna domstolarna. Ett förtydligande av lagstiftningen motiveras också av att de centrala bestämmelserna om offentlighet vid rättegång inom förvaltningsrättskipningen för närvarande är spridda i flera lagar. Att de viktigaste grunderna för regleringen av offentligheten inom förvaltningsrättskipningen samlas i en och samma lag förtydligar regleringen.

3. Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1. Målsättning

Målet för regleringen av offentligheten inom förvaltningsrättskipningen är att öka öppenheten vid rättegång samt att lösa konflikten mellan kravet på offentlighet och skydd för privatlivet på ett sätt som garanterar parternas rättssäkerhet. Avsikten är att trygga en så stor offentlighet som möjligt särskilt när det gäller förvaltningsdomstolarnas beslut och motiveringarna till dem.

Vid regleringen är det nödvändigt att beakta förvaltningsrättskipningens grundläggande drag, av vilka ett är att en förvaltningsprocess vanligen gäller besvär över ett beslut som fattats av en förvaltningsmyndighet.

Propositionen har också som mål att precisera regleringen av offentligheten inom förvaltningsrättskipningen samt att göra den tydligare genom att samla de viktigaste grunderna för offentlighet när det gäller förvaltningsrättskipningen i en och samma lag.

3.2. De viktigaste förslagen

Utgångspunkten för propositionen är offentlighetsprincipen. Offentligheten kan begränsas genom lag endast av nödvändiga skäl.

Enligt förslaget bestäms grunderna för sekretess när det gäller rättegångshandlingar

inom förvaltningsrättskipningen i huvudsak i offentlighetslagen eller enligt bestämmelser i någon annan lag, men domstolen skall kunna lämna ut uppgifter ur sekretessbelagda handlingar i den utsträckning som det är nödvändigt för att säkerställa en rättvis rättegång eller på grund av något viktigt allmänt eller enskilt intresse.

Förhållandet till offentlighetslagen är sålunda annorlunda i detta förslag än i förslaget som gäller allmänna domstolar, där tillämpningen av offentlighetslagen slopas och sekretessen när det gäller rättegångshandlingar i huvudsak föreslås grunda sig på sekretessbestämmelser som domstolen meddelar i de enskilda fallen. Eftersom förslagen som gäller förvaltningsdomstolarna och de allmänna domstolarna skiljer sig från varandra i förhållande till offentlighetslagen, föreslås det för att säkerställa att bestämmelserna blir tydliga att det föreskrivs i en separat lag om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar.

Vid beredningen av propositionen diskuteras också en modell där regleringen av sekretessen inom förvaltningsrättskipningen inte längre bygger på bestämmelserna i offentlighetslagen, utan på sekretessbestämmelser som domstolarna meddelar från fall till fall på samma sätt som enligt förslaget till reglering av offentligheten vid rättegång i allmänna domstolar. Detta hade inneburit att de centrala grunderna för sekretess hade varit olika inom förvaltningsrättskipningen och förvaltningen. I så fall hade det varit svårt för den som behöver rättsskydd att förutse hur omfattande offentlighet uppgifterna om hans privatliv eller affärsverksamhet får vid en rättegång. Om uppgifter som är sekretessbelagda i ett förvaltningsförvarande blir offentliga i en förvaltningsdomstol kan det i praktiken leda till att parten måste avstå från att utnyttja sin besvär rätt för att säkerställa att de sekretessbelagda uppgifterna inte blir offentliga. En sådan reglering kan också leda till att rättegångar inleds i förvaltningsdomstolarna för att ett företag skall få tillgång till uppgifter som hör till ett konkurrerande företags affärs- och yrkeshemligheter.

När man beaktar att det i flera ärendekategorier inom förvaltningsrättskipningen nästan alltid i rättegångsmaterialet ingår handlingar som helt eller delvis är sekretessbelag-

da p.g.a. skydd för privatlivet eller någon annan anledning, är det möjligt att en reglering av sekretessen som bygger på att förvaltningsdomstolarna meddelar sekretessföreskrifter från fall till fall kan leda till en oenhetlig praxis, öka arbetsmängden i förvaltningsdomstolarna och försvaga rättssäkerheten. Detta strider mot de allmänna målen för den genomgripande reformen av offentlighetslagstiftningen. Sekretessföreskrifter kan också leda till onödigt omfattande sekretess i situationer, där sekretessintresset med tiden förändras jämförelsevis snabbt.

I fråga om partsoffentligheten är utgångspunkten att parten har rätt att ta del av alla yrkanden och utredningar som lagts fram i rättegången och som kan eller har kunnat påverka behandlingen av partens ärende. En part har dock inte rätt att ta del av de sekretessbelagda delarna av en sådan handling vars offentlighet rättegången gäller och inte heller av domstolens beslutsprövning. Förvaltningsdomstolen kan också låta bli att lämna ut uppgifter i vissa fall till den del som det är fråga om uppgifter som parten enligt 11 § i offentlighetslagen inte har rätt att ta del av. I så fall förutsätts att det är nödvändigt för att skydda det sekretessbelagda intresset och att det inte äventyrar rätten till en rättvis rättegång.

Enligt förslaget skall förvaltningsdomstolens diarium och beslut anses vara rättegångshandlingar, men i fråga om offentlighet och sekretess för dessa finns det också uttryckliga bestämmelser i lagen.

I flera ärendekategorier inom förvaltningsrättskipningen ingår det ofta också i beslutet och motiveringen till beslutet sådana uppgifter om parten som omfattas av skyddet för den personliga integriteten. För att säkerställa en så omfattande offentlighet för besluten och motiveringarna till besluten som möjligt kan i så fall partens identifieringsuppgifter i diariet sekretessbeläggas. Om det i en sådan situation lämnas ut uppgifter om beslutet åt utomstående så att partens identifieringsuppgifter hemlighålls, behöver inte de övriga uppgifterna sekretessbeläggas. Även om ett beslut innehåller sekretessbelagda uppgifter skall alltså slutresultatet i beslutet och uppgiften om vilka lagrum som tillämpats alltid vara offentliga. Dessutom skall domstolen på

grund av ett viktigt allmänt eller enskilt intresse kunna besluta att också andra delar av ett beslut utan hinder av sekretessbestämmelserna är offentliga.

En muntlig förhandling skall vara offentlig, men den kan hållas helt eller delvis utan att allmänheten är närvarande, om där yppas uppgifter som är sekretessbelagda enligt offentlighetslagen eller enligt någon annan lag. Förvaltningsdomstolen kan fatta beslut om att utvidga den muntliga förhandlingens offentlighet, om detta är nödvändigt för att säkerställa en rättvis rättegång. Domstolen kan på begäran av en enskild part också ordna muntlig förhandling inom stängda dörrar, om offentlig förhandling skulle medföra särskild olägenhet för en part och förhandling inom stängda dörrar främjar förvaltningsdomstolens möjlighet att få upplysningar i ärendet och om inte något viktigt allmänt eller enskilt intresse förutsätter offentlig förhandling.

En begäran om utlämnande av uppgift skall behandlas vid förvaltningsdomstolen först på vanligt sätt som ett förvaltningsärende i ett förfarande enligt offentlighetslagen och inte som ett förvaltningsprocessärende. Avgörandet om utlämnande av uppgifter fattas av en tjänsteman som utsetts för uppgiften av förvaltningsdomstolen. Om tjänstemannen avslår begäran, kan begäran föras till samma domstol för avgörande i enlighet med offentlighetslagen. I så fall tillämpas förvaltningslagens förfarandebestämmelser när rättelseärendet avgörs. I högsta förvaltningsdomstolen behandlas dock en sådan begäran som ett förvaltningsprocessärende.

Beslut om utlämnande av uppgifter fattas i den ordning som gäller för förvaltningsprocessärenden, om det är fråga om utlämnande av uppgift eller handling till en part som är delaktig i rättegången och saken måste avgöras i den pågående rättegången. Även frågor som gäller offentlighet vid muntlig förhandling avgörs som rättskipningsärenden.

Vid sökande av ändring är utgångspunkten att ändring söks i ett beslut genom att beslutet överklagas hos en högre förvaltningsdomstol. Beslut som en förvaltningsdomstol, försäkringsdomstolen, marknadsdomstolen och arbetsdomstolen har fattat kan överklagas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Beslut som har fattats i ett förfarande

enligt förvaltningsprocesslagen får överklagas i samma ordning som huvudsaken. I ett sådant beslut kan ändring inte sökas särskilt genom besvär.

4. Propositionens konsekvenser

4.1. Ekonomiska konsekvenser

Propositionen har inga betydande ekonomiska konsekvenser.

Förslagen har som mål att öka rättegångens öppenhet och göra den tillämpliga lagstiftningen tydligare. Antalet begäranden om utlämnande av uppgifter uppskattas bibehållas på samma nivå som tidigare. Ärenden som gäller sökande av ändring i beslut som fattats av specialdomstolarna styrs till högsta förvaltningsdomstolen och inte som för närvarande till förvaltningsdomstolarna. När det gäller arbetsmängden vid förvaltningsdomstolarna och fördelningen av arbetsmängden mellan domstolarna kommer verkningarna av förslagen att vara obetydliga.

4.2. Konsekvenser för medborgarna

Den föreslagna regleringen är avsedd att öka öppenheten när det gäller förvaltningsdomstolarnas verksamhet och göra regleringen tydligare samt att effektivare än för närvarande samordna de olika grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter som ansluter till rättegångens offentlighet. Regleringen bygger liksom för närvarande på de principer som anges i offentlighetslagen, men förvaltningsdomstolarna ges större möjligheter än tidigare att beakta de krav på rättssäkerhet och rättvis rättegång som ansluter sig till varje enskilt fall.

5. Beredningen av propositionen

5.1. Beredningskedan och beredningsmaterial

Den allmänna lagstiftningen om offentlighet i myndigheternas verksamhet har reviderats genom offentlighetslagen och en del lagar som har samband med den. Lagarna trädde i kraft den 1 december 1999. Samtidigt gjordes också ändringar i lagen om offentlig-

het vid rättegång, men till största delen bibehölls lagen oförändrad. I samband med att offentlighetslagen stiftades betonade riksdagens förvaltningsutskott och lagutskott att bestämmelserna om offentlighet vid rättegång bör utredas separat (FvUB 31/1998 rd s. 7 och 22 och LaUU 14/1998 rd s. 4). Också i justitieministeriets promemoria till lagutskottet i samband med riksdagsbehandlingen av offentlighetslagen konstaterades att justitieministeriets lagberedningsavdelning hade för avsikt att efter den genomgripande reformen separat utreda om det efter de föreslagna ändringarna fanns anledning att se över bestämmelserna om offentlighet vid rättegång och offentligheten för rättegångsmaterial.

Den 24 maj 2000 tillsatte justitieministeriet en kommission med uppdraget att bereda en regeringsproposition med förslag till ny lagstiftning om offentlighet vid rättegång. Enligt uppdraget skulle kommissionen utreda om alla bestämmelser om offentlighet vid rättegång kunde samlas i en och samma lag, och i samband med det bedöma om det skulle utarbetas gemensamma eller separata bestämmelser för förvaltningsdomstolarna och de allmänna domstolarna. Kommissionen skulle utreda olika aspekter av offentligheten vid rättegång samt behoven av ändringar i lagen om offentlighet vid rättegång och ge ett förslag till ändringar. Enligt uppdraget skulle kommissionen beakta diskussionen som fördes i samband med stiftandet av offentlighetslagen.

Kommissionen överlämnade sitt betänkande till justitieministeriet i januari 2002 (Justitieministeriet. Kommittébetänkande 2002:1). Betänkandet sändes på remiss till 67 myndigheter, domstolar, organisationer och sakkunniga, och av dem inkom 54 med ett utlåtande. Ett sammandrag av utlåtandena publicerades (Justitieministeriet. Utlåtanden och utredningar 2002:19).

Responsen i utlåtandena var i huvudsak positiv när det gällde offentligheten vid rättegångar i tvistemål och brottmål. I flera utlåtanden framfördes dock kritik beträffande förvaltningsrättskipningen och bl.a. över att tillämpningen av offentlighetslagen slopades i förslaget.

Med anledning av utlåtandena tillsatte justitieministeriet den 18 december 2002 en ar-

betsgrupp med uppgift att utarbeta ett förslag till bestämmelser om offentlighet vid rättegång för tillämpning inom förvaltningsrättskipningen. Arbetsgruppen överlämnade sitt betänkande till justitieministeriet i juni 2003 (Rättegångens offentlighet i förvaltningsrättskipningen. Justitieministeriet. Arbetsgruppsbetänkande 2003:8). Femtiofem instanser lämnade in remissutlåtande om betänkandet. Utlåtandena har publicerats i sammandrag (Justitieministeriet. Utlåtanden och utredningar 2004:2).

Responsen i utlåtandena var i huvudsak positiv. De flesta utlåtandena var klart positiva till att bestämmelserna i offentlighetslagen skulle vara utgångspunkt inom förvaltningsrättskipningen för offentlighet och sekretess för rättegångshandlingar. Också i övrigt förhöll sig de flesta utlåtandena positivt till huvuddragen i arbetsgruppens förslag. I några utlåtanden var dock inställningen till tillämpningen av offentlighetslagen inom förvaltningsrättskipningen skeptisk eller kritisk och i flera utlåtanden kritiserades förslagen att begränsa diariernas offentlighet.

Den 22 november 2004 tillsatte justitieministeriet en arbetsgrupp med uppdraget att utgående från arbetsgruppsbetänkandet om offentlighet vid rättegång inom förvaltningsrättskipningen och utlåtandena om betänkandet utarbeta ett förslag till lagstiftning om offentlighet vid rättegång inom förvaltningsrättskipningen. Förslaget skulle utarbetas i samarbete med en samtidigt tillsatt arbetsgrupp som hade till uppgift att på motsvarande sätt bereda ett förslag till lagstiftning om offentligheten vid rättegång i allmänna domstolar.

Arbetsgrupperna överlämnade sina betänkanden till justitieministeriet i juni 2005 (Offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolarna. Justitieministeriet. Arbetsgruppsbetänkande 2005:6 och Offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar. Justitieministeriet. Arbetsgruppsbetänkande 2005:7). Arbetsgrupperna konstaterade att det för att säkerställa att motiveringarna till förslagen blir tydliga kan vara ändamålsenligt att överlämna förslagen som gäller förvaltningsdomstolarna och de allmänna domstolarna till riksdagen i två separata regeringspropositioner, men samtidigt. Detta beror på att utgångspunkter-

na för förslagen skiljer sig från varandra framför allt i förhållande till offentlighetslagen.

Arbetsgruppernas betänkanden sändes på remiss till 88 instanser. Utlåtanden inkom från 81 remissinstanser. Utlåtandena publicerades i en separat publikation (Utlåtandena om arbetsgruppsbetänkandena om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar och förvaltningsdomstolar. Justitieministeriet. Utlåtanden och utredningar 2005:23). Nästan samtliga utlåtanden godkände de centrala utgångspunkterna för de förslag som gällde förvaltningsrättskipningen, antingen uttryckligen eller så att man kommenterade endast några få detaljer. I några utlåtanden motsatte man sig dock att offentligheten inom förvaltningsrättskipningen enligt förslaget bygger på andra utgångspunkter än offentligheten i de allmänna domstolarna.

Propositionen har beretts utgående från betänkandet och utlåtandena.

5.2. Samband med andra propositioner

Propositionen avses bli behandlad i samband med motsvarande förslag till lag om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar. Avsikten är att hela lagstiftningen om offentlighet vid rättegång revideras samtidigt. I båda propositionerna ingår några lagförslag som gäller både förvaltningsdomstolarna och de allmänna domstolarna. I regeringens proposition gällande allmänna domstolar ingår

dessutom ett förslag till lag om upphävande av lagen om offentlighet vid rättegång.

I propositionen ingår ett förslag till ändring av 12 § i lagen om förvaltningsdomstolarna. I regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om förvaltningsdomstolarna (RP 85/2005 rd) föreslås en ändring av samma lagrum. Propositionen är under behandling i riksdagen.

Inom ramen för ISOTOMU-projektet vid social- och hälsovårdsministeriet bereds en sammanslagning av besvärsnämnden för arbetspensionsärenden, statens pensionsnämnd och kommunernas pensionsnämnd till en enda besvärinstans för förvärvspensionssystemen. Inom ramen för samma projekt bereds också en sammanslagning av socialförsäkringsnämnderna och prövningsnämnden till en enda besvärsnämnd för ärenden som gäller social trygghet. Vid finansministeriet bereds dessutom en ny lag om statens pensioner, varvid den gällande lagen om statens pensioner upphävs. De regeringspropositioner som gäller dessa reformer har ännu inte avlåtits. Avsikten är att reformerna skall träda i kraft vid ingången av 2007. Hur dessa reformer framskrider skall beaktas vid behandlingen av lagförslagen 7–9 och 12 i denna proposition så, att en motsvarande ändring i stället för i lagförslagen 7–9 görs i den lag som gäller den nya besvärsnämnden för förvärvspensionssystemen, och i stället för i lagförslag 12 i den nya lagen som gäller besvärsnämnden för social trygghet.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1.1. Lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. Offentlighetsprincipen. I den föreslagna paragrafen konstateras att offentlighetsprincipen är utgångspunkten inom förvaltningsrättskipningen. Samma princip tjänar som utgångspunkt också i fråga om offentlighetslagen och i förslaget till lag om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar. I fråga om en rättegång innebär offentligheten att var och en har rätt att i domstol följa den muntliga förhandlingen i en sak genom att delta i ett offentligt sammanträde (offentlighet vid handläggning) samt rätt att få uppgifter om offentliga rättegångshandlingar (handlingsoffentlighet).

I grundlagen och de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter betraktas, i enlighet med offentlighetsprincipen, offentlighet vid rättegång som utgångspunkt, men samtidigt anges möjligheten att begränsa offentligheten, om nödvändiga skäl kräver detta. Offentligheten vid rättegång skall vid behov samordnas med andra grundläggande rättigheter och mänskliga rättigheter, eftersom det i förvaltningsrättskipningen finns situationer där offentlighet kan kränka t.ex. en parts integritetsskydd eller någon annan grundläggande rättighet.

Enligt grundlagen kan offentligheten vid rättegång begränsas endast av orsaker som föreskrivs i lag och endast till den del det är nödvändigt med hänsyn till det intresse som skall skyddas. Också i dessa fall är en begränsning av offentligheten möjlig endast i den utsträckning som säkerställandet av rättvis rättegång inte förutsätter offentlighet. Det föreslås att i denna lag skall ingå bestämmelser om de begränsningar som förvaltningsrättskipningen medför i fråga om offentligheten vid rättegång. I 1 § föreslås inte bestämmelser om denna lags förhållande till offent-

lighetslagen och annan lagstiftning, utan bestämmelser om detta ingår i andra paragrafer i denna lag. Därför hänvisas i 1 § inte till andra lagar på det sätt som anges i lagförslaget gällande allmänna domstolar.

En förvaltningsdomstol skall, när den avgör en enskild begäran om en handling, som en helhet granska de olika skedena i handläggningen av ärendet och de handlingar som uppkommit i samband med den samt sträva efter att offentligheten vid rättegången genomförs på ett i helhetsperspektiv så omfattande sätt som möjligt. Denna princip om maximering av offentligheten framgår av den sista meningen i 10 § och av 17 § 1 mom. i offentlighetslagen.

Principen om maximering av offentligheten innebär att förvaltningsdomstolarna är skyldiga att vid utlämnande av uppgifter försöka finna de lösningar som bäst motsvarar syftet med offentlighetsprincipen. Uppgifter skall utlämnas ur en handling också i sådana fall där handlingen till vissa delar innehåller sekretessbelagda uppgifter. Sekretessen beträffande uppgifter kan ombesörjas t.ex. så, att man i en handling stryker en persons identifieringsuppgifter i sådana fall där sekretessen grundar sig på integritetsskyddet. Principen om maximering av offentligheten gäller också den muntliga förhandlingen i saken.

2 §. Lagens tillämpningsområde. Enligt 1 mom. skall den föreslagna lagen tillämpas på handläggningen av förvaltningsprocessärenden i förvaltningsdomstolarna.

Enligt rättspraxis som Europadomstolen gått in för har framför allt offentligheten vid muntligt sammanträde betonats, men inte heller Europadomstolens praxis har begränsat sig enbart till den muntliga förhandlingen i ett mål. I denna lag avses med offentlighet vid handläggningen av förvaltningsprocessärenden offentlighet med avseende på både rättegångshandlingar och muntlig förhandling.

Avsikten är att den föreslagna lagen skall tillämpas på sådan handläggning av ärenden i förvaltningsdomstolarna, där tillämpningen

gäller ärenden som avses i förvaltningsprocesslagen. Utanför den föreslagna lagens tillämpningsområde stannar de ärenden som gäller behandling av ett förvaltningsärende i enlighet med förvaltningslagens förfarande samt sådana rättskipningsärenden som faller under den allmänna rättskipningen.

Inom förvaltningsrättskipningen är det i allmänhet fråga om sökande av ändring i förvaltningsmyndigheters beslut. Det är därför vanligt att behandlingen av ett ärende vid en rättegång baserar sig på handlingar som hör till en tidigare behandling av samma ärende inom förvaltningen. De handlingar som i samband med förvaltningsförfarandet har tillställts förvaltningsmyndigheterna eller som har gjorts upp hos förvaltningsmyndigheterna avses bli en del av rättegångsmaterialet i det skedet när de tillställs förvaltningsdomstolen. I det skedet skall, enligt förslaget, bestämmelserna i denna lag tillämpas på handlingarna.

I vissa ärendekategorier blir besvär anhängiga i förvaltningsrättskipningen så, att besvären tillställs en förvaltningsmyndighet som skaffar de behövliga utlåtandena, bifogar de handlingar som uppkommit inom förvaltningen och expedierar dessa till en förvaltningsdomstol. När handläggningen av ärendet avslutas i förvaltningsdomstolen återsänds de handlingar som tillställts domstolen i många fall för arkivering till förvaltningsmyndigheten, som arkiverar också de handlingar som hänför sig till skedet i förvaltningsdomstolen.

I vissa ärendekategorier inom förvaltningsrättskipningen skall en besvärsskrift först tillställas den förvaltningsmyndighet som har fattat beslutet eller en försäkrings- eller pensionsanstalt, som behandlar besvären i form av ett rättelseärende och som överför dem till myndigheten inom förvaltningsrättskipningen endast till den del som yrkandena i besvären inte har godkänts i rättelseskedet. Bestämmelser av detta slag finns i lagstiftningen om indirekt beskattning och social trygghet. I dessa fall kan det uppstå situationer där besvärsskriften inte alls tillställs besvärsmyndigheten, eftersom de yrkanden som framställs i besvären godkänns till alla delar i rättelseskedet.

En förvaltningsmyndighet avses, i fråga om

de handlingar som den innehar, inte tillämpa denna lag, utan bestämmelserna i offentlighetslagen eller i någon annan lag. En förvaltningsmyndighet avses inte heller tillämpa bestämmelserna i denna lag på sådana handlingar som efter rättegången återsänds till myndigheten för arkivering och inte heller på handlingar som hänför sig till ett rättelseskede.

Handlingar som tillställts en förvaltningsdomstol kan under en pågående rättegång vara hos den myndighet som fattat beslutet eller hos en annan förvaltningsmyndighet därför att denna myndighet hörs vid rättegången med anledning av handlingarna, eller så har handlingarna tillställts denna myndighet för någon annan särskild åtgärd. Också i detta fall betraktas handlingarna som rättegångshandlingar. Det vore härvid ändamålsenligt att en begäran om uppgifter riktas till förvaltningsdomstolen och avgörs i enlighet med denna lag åtminstone i sådana fall, där det inte är klart att förvaltningsmyndigheten kan lämna ut den begärda uppgiften med stöd av offentlighetslagen eller någon annan lag.

Om en rättegång vid en förvaltningsdomstol har avslutats och domstolen genom sitt beslut har upphävt förvaltningsmyndighetens beslut samt återförvisat ärendet till förvaltningsmyndigheten för förnyad behandling, avses de handlingar som hänför sig till den förnyade behandlingen inte utgöra handlingar som gäller den föregående rättegången.

För tydlighetens skull uppräknas i 2 mom. i paragrafen de förvaltningsdomstolar vid vilka den föreslagna lagen tillämpas. Enligt förslaget tillämpas lagen för det första i de allmänna förvaltningsdomstolarna, dvs. högsta förvaltningsdomstolen och de regionala förvaltningsdomstolarna. Enligt 2 § 1 mom. i lagen om Ålands förvaltningsdomstol (547/1994) tillämpas på Ålands förvaltningsdomstol vad som i lagen om förvaltningsdomstolarna eller i någon annan lag eller förordning bestäms om förvaltningsdomstolarna, vilket innebär att den föreslagna lagen skall tillämpas också vid Ålands förvaltningsdomstol

Den föreslagna lagen tillämpas också i specialdomstolarna inom området för förvaltningsrättskipningen. Försäkringsdomstolen är en specialdomstol för ärenden som gäller

social trygghet, och vid handläggningen av ärenden i den tillämpas förvaltningsprocesslagen. Avsikten är att också den föreslagna lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar skall tillämpas i försäkringsdomstolen vid handläggningen av rättskipningsärenden. I marknadsdomstolen och arbetsdomstolen finns vissa ärendekategorier vid vilkas handläggning förvaltningsprocesslagen tillämpas. Avsikten är att den föreslagna lagen skall tillämpas vid handläggningen av dessa ärenden.

Bestämmelser om tillämpningen av denna lag skall enligt förslaget införas också i de lagar som gäller organiseringen av dessa förvaltningsdomstolar och de specialdomstolar som handlägger förvaltningsprocessärenden. I fråga om marknadsdomstolen och arbetsdomstolen ingår dessa lagförslag i regeringens proposition om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar.

Förvaltningsprocessärenden handläggs också hos besvärmyndigheter som har formen av nämnder. Exempel på dessa nämnder är för det första de besvärsnämnder som hör till det besvärssystem som är underställt försäkringsdomstolen, dvs. bl.a. de regionala socialförsäkringsnämnderna och, när det gäller riksomfattande besvärmyndigheter, prövningsnämnden, besvärsnämnden för arbetspensionsärenden, statens pensionsnämnd, kommunernas pensionsnämnd, arbetslöshetsnämnden, besvärsnämnden för olycksfallsärenden och besvärsnämnden för studie-stöd. I bestämmelserna om dessa myndigheter föreskrivs numera också om offentligheten vid muntlig förhandling. Ytterligare exempel på riksomfattande besvärmyndigheter som har inrättats för att handlägga förvaltningsprocessärenden är landsbygdsnäringsnämnden, patent- och registerstyrelsens besvärsnämnd, centralnämnden för upp-bådsärenden, statens filmnämnd och statens revisionsnämnd.

I dessa nämnder tillämpas förvaltningsprocesslagen vid handläggningen av ärenden. Enligt förslaget skall lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar tillämpas också i dessa nämnder. Dessutom föreslås att behövliga ändringar görs i de bestämmelser om besvärsnämnder, i vilka för närvarande föreskrivs om rättegångens of-

fentlighet.

Det är numera synnerligen ovanligt att en förvaltningsmyndighet fungerar som besvärmyndighet. Avsikten är att förvaltningsmyndigheter, också vid handläggningen av besvärärenden, inte skall tillämpa denna lag, utan offentlighetslagen eller någon annan lag.

3 §. *Lagens förhållande till andra bestämmelser.* I paragrafen konstateras för tydlighetens skull att vid förvaltningsdomstolarna skall tillämpas, till den del något annat inte föreskrivs i denna lag, vad som i offentlighetslagen eller i någon annan lag föreskrivs om handlingars offentlighet.

Offentlighetslagen är avsedd att vara en allmän lag som reglerar offentligheten i fråga om myndigheters handlingar och vars syfte är att trygga den i grundlagen föreskrivna rätten för var och en att ta del av offentliga handlingar. Offentlighetslagens tillämpningsområde omfattar alla handlingar som har uppkommit i myndigheternas verksamhet eller på annat sätt vid utövandet av offentlig makt. Inom vissa förvaltningsområden finns dessutom bestämmelser om offentlighet och sekretess i fråga om uppgifter som gäller exempelvis beskattning och klienter inom socialvården. Dessa bestämmelser har föreskrivits med tanke på framför allt offentligheten i förvaltningsmyndigheternas verksamhet. Tryggandet av rättvis och offentlig rättegång förutsätter i vissa fall att offentligheten beträffande handlingar och handläggning är vidare inom förvaltningsprocessen än inom förvaltningen.

I fråga om förvaltningsdomstolarna avses bestämmelserna om offentlighet i förvaltningen vara tillämpliga i första hand vid handläggningen av förvaltningsärenden. Förvaltningsärenden är närmast de ärenden som hänför sig till en domstols personalförvaltning och övriga interna förvaltning.

Avsikten är, till den del något annat inte föreskrivs i denna lag, att man också i fråga om handläggningen av rättskipningsärenden skall tillämpa offentlighetslagens bestämmelser som kompletterande bestämmelser. Offentlighetslagens bestämmelser om t.ex. maximering av offentlighet (10 och 17 §), god informationshantering (18 §), tystnadsplikt och förbud mot utnyttjande (23 §), ut-

lämnande av sekretessbelagda uppgifter till andra myndigheter eller för forskningsändamål (28–30 §) och sekretesstiden för sekretessbelagda handlingar (31 §) avses därmed vara tillämpliga.

Den föreslagna lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar avses vara primär i förhållande till offentlighetslagen eller annan offentlighetslagstiftning i sådana fall där det är fråga om offentligheten vid behandling av förvaltningsprocessuella ärenden i en förvaltningsdomstol. Till den del den föreslagna lagen inte innehåller en hänvisning gällande tillämpning av offentlighetslagen eller någon annan lag, avses bestämmelserna i denna lag utesluta en bestämmelse om samma sak i offentlighetslagen eller i någon annan lag.

I många bestämmelser i den föreslagna lagen hänvisas dock till offentlighetslagen eller någon annan offentlighetsreglering. Enligt förslaget skall offentlighetslagen och offentlighetsbestämmelserna i annan lagstiftning tillämpas vid förvaltningsdomstolarna i den omfattning som anges i hänvisningsbestämmelserna. Till de andra lagar som nämns i hänvisningsbestämmelserna hör bl.a. lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningssuppgifter samt lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården. På Åland avses också de bestämmelser om offentlighet och sekretess vid handläggning av ärenden som ingår i Ålands landskapslag vara tillämpliga.

I den föreslagna lagen ges förvaltningsdomstolarna också behörighet att i vissa situationer utvidga offentligheten i jämförelse med vad som gäller handläggningen av ett ärende inom förvaltningen.

2 kap. Uppgifter om en rättegång

4 §. *Uppgifterna om en rättegång samt deras offentlighet.* I paragrafens 1 mom. konstateras utgångspunkten, enligt vilken de grundläggande uppgifter om ett förvaltningsprocessärende som antecknas i förvaltningsdomstolens diarium eller motsvarande dokumentregister är offentliga. Beträffande undantag i fråga om dessa uppgifters offentlighet bestäms i den föreslagna 5 §. I det föreslagna 1 mom. nämns endast de i förvaltningsdomsto-

lens diarium antecknade uppgifterna som är centrala för förverkligandet av offentlighetsprincipen, men i diariet införs i praktiken också andra uppgifter.

Med uppgifter om parternas identitet avses här uppgifterna om vem eller vilka som är parter i rättegången i fråga. Offentliga på grundval av denna bestämmelse är endast de uppgifter som behövs för identifiering av en part. I praktiken avser detta i första hand partens namn. I en del fall behövs för identifieringen av en part också andra uppgifter utöver namnet. Dessa uppgifter kan t.ex. gälla en sakägares födelsetid och hemort. Sakägarens kontaktinformation är inte sådana uppgifter om partens identitet som avses i denna bestämmelse. Offentligheten och sekretessen gällande dessa uppgifter bestäms i enlighet med bestämmelserna om rättegångshandlingar i kap. 3 i föreliggande lagförslag.

Med uttrycket 'ärendets exakta art' avses den ärendekategori som införs i dokumentregistret. Om det i förvaltningsdomstolens diarium eller motsvarande dokumentregister antecknas mer detaljerade uppgifter om ärendets art, bestäms offentligheten och sekretessen i fråga om dem med stöd av andra bestämmelser.

Det föreslås att förvaltningsdomstolens diarium i enlighet med 7 § skall betraktas som en rättegångshandling, vilket innebär att på diariet, till den del denna lag inte innehåller särskilda bestämmelser om diarium, skall tillämpas denna lags bestämmelser om rättegångshandlingars offentlighet. Bestämmelserna om rättegångshandlingars offentlighet skall tillämpas på sådana diarieuppgifter som inte uttryckligen nämns i detta moment. Utgångspunkten är därmed att också andra diarieuppgifter än de som nämns i detta moment är offentliga.

Till den del denna lag inte innehåller uttryckliga bestämmelser om diariers offentlighet, är, i enlighet med 8 § som gäller rättegångshandlingars offentlighet, också bestämmelserna i offentlighetslagen och i andra lagar tillämpliga i flera situationer. Utgångspunkten är att också dessa uppgifter är offentliga. T.ex. den tidpunkt då registeranteckningar blir offentliga skall, enligt förslaget, bestämmas i enlighet med offentlighetslagen (6 § 1 mom. 1 punkten). Utgångspunk-

ten är således att en diarieanteckning blir offentlig när anteckningen är gjord.

En förvaltningsdomstols diarium utgör ett i personuppgiftslagen (523/1999) avsett personregister, vilket innebär att man vid behandlingen av personuppgifter som införts i ett diarium skall tillämpa också bestämmelserna i personuppgiftslagen. I fråga om lämnande av uppgifter ur ett diarium innebär förslaget tillämpning också av den bestämmelse i 16 § 3 mom. i offentlighetslagen enligt vilken personuppgifter ur en myndighets personregister, om inte något annat särskilt föreskrivs i lag, får lämnas ut i form av en kopia eller en utskrift eller i elektronisk form om mottagaren enligt bestämmelserna om skydd för personuppgifter har rätt att registrera och använda sådana personuppgifter.

Utlämnande av kopior ur myndigheternas personregister är beroende av för vilket användningsändamål uppgifter begärs. Personuppgiftslagen begränsar inte behandlingen av personuppgifter när det gäller sedvanliga privata syften (2 § 3 mom. i personuppgiftslagen) och inte heller behandlingen av personuppgifter för redaktionella samt konstnärliga eller litterära syften (2 § 5 mom. i personuppgiftslagen). Offentliga personuppgifter kan således för dessa ändamål lämnas ut i form av kopior. I övriga fall skall vid utlämnande av uppgifter utredas om den som begär uppgifter har rätt att med stöd av bestämmelserna i personuppgiftslagen registrera och använda de begärda uppgifterna. Bestämmelsen i 13 § 4 mom. i personuppgiftslagen begränsar antecknande av den registrerades personbeteckning i handlingar som skrivs ut. En personbeteckning kan sålunda lämnas ut endast på det villkoret att mottagaren har rätt behandla den med stöd av 13 § 1–3 mom. i personuppgiftslagen.

Det föreslås att i 2 mom. föreskrivs om ett undantag när det gäller tidpunkten då registeranteckningar blir offentliga. I ett sådant ärende gällande inspektion enligt 20 a § i lagen om konkurrensbegränsningar (480/1992), där marknadsdomstolen på ansökan av Europeiska gemenskapernas kommission ger tillstånd till förrättande av inspektion och där marknadsdomstolen i enlighet med 15 § 4 mom. i lagen om konkurrensbegränsningar kan besluta om tillstånd utan

att den berörda näringsidkaren hörs, blir diarieuppgifterna offentliga först när förrättandet av inspektion meddelas den som är föremål för inspektion. Enligt det föreslagna momentet kan förvaltningsdomstolen dock i enskilda fall besluta att uppgifterna skall bli offentliga före det.

5 §. Sekretessbelagda identifieringsuppgifter. I det föreslagna 1 mom. föreskrivs om de situationer där en förvaltningsdomstols diarieuppgifter är sekretessbelagda. Sekretessen kan, med stöd av denna bestämmelse, gälla endast de i bestämmelsen nämnda identifieringsuppgifterna. I praktiken avser detta närmast namnet på fysiska och juridiska personer som är sakägare eller i övrigt medverkar i rättegången samt andra sådana uppgifter på basis av vilka dessa personer kan identifieras. Namnet på en person som är ombud för en part kan inte hemlighållas med stöd av denna bestämmelse, och andra grunder för hemlighållande av namnet finns inte heller.

Till övriga delar bestäms offentlighet och sekretess i fråga om diarieuppgifter enligt 4 § och de bestämmelser i 3 kap. som gäller rättegångshandlingars offentlighet. T.ex. uppgifterna om den myndighet som fattat beslutet och om ärendets exakta art är därmed alltid offentliga.

Diariet och motsvarande dokumentregister är myndighetshandlingar, vilkas offentlighet för närvarande i regel bestäms på samma sätt som när det gäller offentligheten för andra myndighetshandlingar. Den omständigheten att till ett ärende hänför sig sekretessbelagda handlingar, betyder, i enlighet med offentlighetslagen, inte ännu att diarieuppgifterna är sekretessbelagda. Tillämpningen av offentlighetslagen leder dock till att de i ett diarium antecknade identifieringsuppgifterna om parterna är sekretessbelagda, ifall uppgifterna om ärendet tillsammans med en parts identifieringsuppgifter röjer en uppgift som är sekretessbelagd på grund av föreskrivet integritetsskydd eller på någon annan grund.

Anteckningar i domstolars diariet och andra register över handlingar om parternas namn, yrke och boningsort ävensom om ärendets art samt tidpunkten för förhandlingen blir dock, i enlighet med lagen om offentlighet vid rättegång, för närvarande offentliga då anteckningarna har gjorts (2 §). Det har

ansetts att offentligheten i fråga om parternas identifieringsuppgifter är nödvändig för förhindrande av att en person, i synnerhet när det gäller brottmål, skall kunna dömas vid en hemlig rättegång.

De gällande bestämmelserna har lett till problem i fråga om offentligheten hos förvaltningsdomstolarnas beslut. Det har varit problematiskt att avgöra om man av beslut som gäller sekretessbelagda uppgifter, i sådana fall där partens namn kan klarläggas genom att uppgifter som ingår i beslutet kombineras med diarieuppgifter, kan ge kopior där parternas namn och övriga identifieringsuppgifter är övertäckta.

I t.ex. skatteärenden är det vanligt att motiveringen till domstolens beslut innehåller sådana uppgifter om den skattskyldigas ekonomiska ställning som är sekretessbelagda. Beträffande ett beslut och motiveringen till det kan uppgifter lämnas ut så, att i dessa stryks sådana uppgifter på basis av vilka den skattskyldiga kan identifieras. Den skattskyldigas identitet kan dock på grundval av diarieuppgifterna gällande beslutet – bl.a. beslutsdatum, diarienummer eller liggarnummer – utredas med hjälp av förvaltningsdomstolens diarium. Detta leder i praktiken till att sekretessbelagda uppgifter kan bli röjda. Det har också inom rättspraxis (HFD 2002:52) framgått att de nuvarande bestämmelserna står i strid med varandra.

En täckande offentlighet i fråga om de diarieuppgifter som gäller parter leder till att sökandet av ändring i en förvaltningsmyndighets beslut försvagar parternas integritetsskydd. I sådana fall kan uppgifternas offentlighet de facto begränsa användningen av besvärsrätten. Offentlighet i fråga om de identifieringsuppgifter som gäller en part kan i förvaltningsdomstolen leda till att motiveringarna till beslut hemlighålls eller till att man försöker formulera motiveringarna så, att partens integritetsskydd tryggas. Detta minskar dock öppenheten i förvaltningsdomstolens avgörandepraxis.

Offentligheten för förvaltningsdomstolarnas diarieuppgifter kan begränsas endast av nödvändiga skäl. I dessa fall blir man tvungen att mot varandra väga de värden som gäller å ena sidan offentligheten vid rättegång och å andra sidan integritetsskyddet, efter-

som det i bägge dessa är fråga om grundläggande rättigheter som är tryggade i grundlagen.

Offentligheten i fråga om förvaltningsdomstolarnas diaries har också en vidare betydelse för genomförandet av offentligheten inom förvaltningsrättskipningen. Diarieuppgifternas offentlighet ger allmänheten möjlighet att följa vilka ärenden som är anhängiga i domstolarna. Med hjälp av dessa uppgifter kan man också följa ärendenas behandlingsskeden och behandlingstider samt konstatera vilka rättegångshandlingar som hänför sig till behandlingen.

Med tanke på öppenheten i förvaltningsdomstolarnas beslutsprocess är det av central betydelse att dessa domstolarnas beslut och motiveringar är så offentliga som möjligt. Inom förvaltningsprocessen är parternas identitet inte av lika central betydelse som när det gäller straffprocessuella ärenden. Ett förvaltningsprocessuellt ärende har i det första skedet behandlats vid en förvaltningsmyndighet, där det beslut som är föremål för ändringssökande har fattats. Vid förvaltningsdomstolen prövas lagligheten i en förvaltningsmyndighets verksamhet i ett enskilt fall. För individualisering av ett förvaltningsprocessuellt ärende är det inte nödvändigt att diarieanteckningarna om partens namn och kontaktinformation alltid är offentliga.

Offentligheten för beslut som innehåller sekretessbelagda uppgifter kan inte tryggas genom att, utöver partens identifieringsuppgifter, i offentliggjorda beslut och beslutskopior stryks diarienummer, beslutsnummer och datum för beslutet, eftersom en individualisering av avgörandet då inte alls är möjlig i efterhand. En hänvisning till rättspraxis t.ex. i en besvärsskrift som gäller ett annat liknande ärende eller i den juridiska litteraturen förutsätter att förvaltningsdomstolens ifrågavarande beslut kan individualiseras.

Sekretessbelagda är enligt 1 mom. i den föreslagna paragrafen för det första identifieringsuppgifter om sakägarna samt om andra personer som medverkar i rättegången och vilka uppgifter tillsammans med andra uppgifter som är antecknade i domstolens diarium eller beslut röjer en uppgift som är sekretessbelagd enligt 24 § 1 mom. 20 eller 23-32 punkten i lagen om offentlighet i myndighe-

ternas verksamhet. I dessa punkter är det fråga om uppgifter som är sekretessbelagda i syfte att skydda den personliga integriteten eller säkerheten eller en persons eller ett företags affärs- eller yrkeshemlighet.

Identifieringsuppgifter om en sakägare samt om andra personer som medverkar i rättegången är sekretessbelagda också när de tillsammans med andra uppgifter som är antecknade i ett diarium eller ett beslut röjer en uppgift som är sekretessbelagd enligt lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter (1346/1999) eller röjer en uppgift som är sekretessbelagd enligt någon annan lag i syfte att skydda den personliga integriteten eller säkerheten eller en persons eller ett företags affärs- eller yrkeshemlighet. Andra sekretessbestämmelser som avses i detta moment ingår t.ex. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården samt i lagstiftningen om importbeskattning.

Med sakägare avses i detta förslag enskilda sakägare, ändringssökande och andra personer som anhängiggjort ett förvaltningsprocessärende samt andra intressenter som hörs i egenskap av sakägare i ett ärende. Med den som medverkar i en rättegång avses personer som inte har ställningen av sakägare i rättegången, men som hörs vid den i egenskap av t.ex. vittnen eller på andra grunder.

I bestämmelsen anges sekretessituationerna så att sekretessen inte i praktiken omfattas av uppgifter om myndigheten ens i det fall att myndigheten använder sin besvärshörsning i ett ärende.

Bestämmelsen kan bli tillämplig för det första redan i det skedet då ett rättskipningsärende blir anhängigt i en förvaltningsdomstol. Om en sådan identifieringsuppgift gällande en person som antecknas i diariet tillsammans med andra i diariet införda uppgifter uppenbarar i detta moment avsedd sekretessbelagd information, skall personens identifieringsuppgift hållas hemlig från den tidpunkt då uppgiften antecknas i diariet. En sådan situation kan uppstå t.ex. i asylärenden, då offentligheten hos en parts identifieringsuppgifter kan äventyra säkerheten i fråga om parten eller dennas närstående.

Bestämmelsen kan bli tillämplig också senare under behandlingen av ett ärende. Om sådana identifieringsuppgifter gällande parter

eller andra i rättegången delaktiga personer som antecknats i diariet tillsammans med andra uppgifter som framgår av beslutet uppenbarar sekretessbelagd information som avses i detta moment, skall personens identifieringsuppgift efter det att beslutet meddelats hållas hemlig i förvaltningsdomstolens diarium. I detta fall skall domstolen enligt förslaget kunna ge allmänheten kopior av ett beslut som innehåller sekretessbelagda uppgifter, varvid i kopiorna har strukits de identifieringsuppgifter som gäller enbart en part. Enligt förslaget skall dessa identifieringsuppgifter efter det att beslutet meddelats inte gå att utreda via diariet.

Detta förfarande skulle möjliggöra offentlighet i fråga om motiveringarna till förvaltningsdomstolarnas beslut i flertalet fall också när det gäller ärenden där beslutet innehåller sekretessbelagda uppgifter. Likaså skulle förfarandet möjliggöra en öppen motivering av besluten, eftersom det inte skulle gå att via diariet koppla en part till ett ärende. Domstolarna skulle också kunna offentliggöra sina sekretessbelagda avgöranden på t.ex. Internet eller i publikationer så, att i avgörandena stryks endast partens identifieringsuppgifter. Ett sådant förfarande skulle understryka förvaltningsrättskipningens övervakande funktion och samtidigt skulle det skydda parternas integritet.

I praktiken skulle bestämmelsen kunna bli tillämplig t.ex. i barnskyddsärenden och andra socialärenden samt i skatteärenden och ärenden som gäller offentlig upphandling.

Sekretessbelagda uppgifter kan ingå i förvaltningsdomstolarnas beslut också i andra situationer än de som avses i 1 mom. Enligt förslaget kan en parts identifieringsuppgifter dock inte hållas hemliga på andra grunder än de som nämnts ovan, utan diariet avses i fråga om andra grunder vara offentligt. Offentligheten för motiveringarna till förvaltningsdomstolarnas beslut avses bli beroende av i vilken omfattning motiveringarna innehåller sekretessbelagda uppgifter.

Enligt föreslagna 2 mom. är, på begäran av en part, hans eller hennes identifieringsuppgifter dock i de fall som avses i 1 mom. offentliga. En sådan begäran skall kunna verifieras i efterhand, dvs. att den i regel skall vara skriftlig, men begäran skall också kunna

sändas till förvaltningsdomstolen i form av ett elektroniskt meddelande på det sätt som avses i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003). Begäran om offentlighet kan också framställas muntligt i domstolen, och skall i så fall registreras. En begäran kan återkallas på motsvarande sätt.

6 §. Utlämnande av sekretessbelagda identifieringsuppgifter. Enligt den föreslagna paragrafen kan förvaltningsdomstolen, utan hinder av sekretessbestämmelserna i 5 §, i enlighet med vad som föreskrivs i offentlighetslagen lämna ut identifieringsuppgifter.

Bestämmelser om utlämnande av sekretessbelagda uppgifter ingår i 7 kap. i offentlighetslagen. Förvaltningsdomstolen kan lämna ut sekretessbelagda identifieringsuppgifter om en part ger sitt samtycke till detta. På den här grunden kan t.ex. medierna säkerställa om förvaltningsdomstolen har avgjort ett ärende som en part har informerat medierna om. Om parterna är flera till antalet, berättigar en parts samtycke dock inte t.ex. medierna att få de andra parternas sekretessbelagda identifieringsuppgifter.

Ett samtycke kan ges i skriftlig form eller så kan en part ge sitt samtycke muntligen i domstolen. En identifieringsuppgift skall, på grundval av en parts samtycke, i regel lämnas ut ur diariet utan dröjsmål.

Förvaltningsdomstolen kan också utan en parts samtycke lämna ut en sekretessbelagd uppgift till t.ex. en annan myndighet eller för vetenskaplig forskning. Detta avser också att säkerställa att laglighetskontrollmyndigheterna får de sekretessbelagda identifieringsuppgifter som behövs för tillsynen över att förvaltningsärenden som gäller frihetsberövande handläggs på ett korrekt sätt.

I samma föreslagna paragraf föreskrivs vidare att förvaltningsdomstolen, utan hinder av sekretessbestämmelserna, kan lämna ut identifieringsuppgifter till den som behöver dem för att sköta sina rättigheter eller skyldigheter eller som har en därmed jämförbar godtagbar orsak att få uppgifterna. Denna orsak skall bedömas separat utifrån det intresse som i det aktuella fallet är föremål för skyddet. I skatteärenden kan det bli aktuellt att någon får identifieringsuppgifter t.ex. när en delägare i en sammanslutning vill veta om

sammanslutningens övriga delägare har överklagat ett beslut som gäller beskattningen av sammanslutningen. Det kan vara viktigt för delägaren att ta del av detta, så att han eller hon för egen del kan avgöra om det är skäl att överklaga samma skattebeslut. Den som har tagit emot en sekretessbelagd uppgift har i offentlighetslagen föreskriven tystnadsplikt (23 §).

3 kap. **Rättegångshandlingars offentlighet**

7 §. Rättegångshandlingarna. Enligt paragrafen avses med rättegångshandling en besvärsskrift eller en annan handling genom vilken ett ärende har anhängiggjorts, det beslut av en förvaltningsmyndighet som är föremål för besvären samt andra handlingar som tillställs förvaltningsdomstolen i ett förvaltningsprocessärende. Med rättegångshandling avses även förvaltningsdomstolens beslut och andra handlingar som den gjort upp samt förvaltningsdomstolens diarium och motsvarande dokumentregister.

Med rättegångshandling avses en sådan i 5 § i offentlighetslagen avsedd handling som hänför sig till behandlingen av ett förvaltningsprocessmål i en förvaltningsdomstol. Exempel på dessa handlingar är besvär eller andra anhängiggörandeskrifter och därtill anslutna handlingar, utlåtanden som skaffats under behandlingens gång, förklaringar och bemötanden samt förvaltningsmyndighetens beslut och den därtill hörande akten i ärendet.

Enligt förslaget betraktas en handling som en rättegångshandling också i sådana fall där förvaltningsdomstolen, för hörande eller lämnande av utlåtande som hänför sig till en rättegång, till förvaltningsmyndigheten har översänt rättegångshandlingar som domstolen förfogat över.

Om en handling har getts till en förvaltningsmyndighet i det syftet att den tillställs förvaltningsdomstolen först efter ett rättelseförfarande eller hörande, betraktas handlingen inte ännu som en rättegångshandling, och därför tillämpas inte bestämmelserna i denna lag på handlingarna, utan offentlighetslagen och eventuellt andra offentlighetsbestämmel-

ser. På handlingar av detta slag tillämpas denna lag först då handlingarna har inkommit till förvaltningsdomstolen.

8 §. Rättegångshandlingarnas offentlighet. Angående offentlighet och sekretess för rättegångshandlingar gäller, enligt förslaget, vad som i fråga om handlingars offentlighet föreskrivs i offentlighetslagen eller i annan lag, om inte något annat föreskrivs i den föreslagna lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar. Utgångspunkten är således att rättegångshandlingarna är offentliga.

Var och en skall i enlighet med offentlighetslagen ha rätt att ta del av en offentlig rättegångshandling. Utlämnande av en uppgift ur en rättegångshandling som ännu inte är offentlig är beroende av domstolens prövning (9 § i offentlighetslagen). När endast en del av en handling är sekretessbelagd skall förvaltningsdomstolen lämna ut uppgifter i den offentliga delen av handlingen (10 § i offentlighetslagen). Likaså skall tidpunkten för när en handling som upprättats av förvaltningsdomstolen blir offentlig och tidpunkten för när en handling som inkommit till förvaltningsdomstolen blir offentlig bestämmas på grundval av offentlighetslagen (6 och 7 § i offentlighetslagen).

Grunderna för sekretess avses basera sig på sekretessbestämmelserna i offentlighetslagen och i andra lagar. Specialbestämmelser om sekretess ingår i bl.a. lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter, lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården och lagen om internationella förpliktelser som gäller informationssäkerhet (588/2004).

Vidare kan Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1049/2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar (öppenhetsförordningen) inverka på den offentlighet och sekretess för rättegångshandlingar som gäller i de nationella förvaltningsdomstolarna. Förordningen kan, för det första, bli tillämplig i situationer där en finsk domstols rättegångshandlingar finns i EU:s institutioner och en tredje part ber att få ta del av handlingarna. För det andra kan förordningen bli tillämplig om rättegångsmaterialet i en finsk domstol innehåller handlingar som här-

stammar från en EU-institution.

Förvaltningsprocessärendena handläggs och avgörs främst vid skriftligt förfarande. Av den anledningen förverkligas också rättegångens offentlighet i huvudsak i form av offentlighet för rättegångshandlingarna. I förvaltningsrättskipningen är det i allmänhet fråga om behandling av ett besvärssärende som gäller ett förvaltningsbeslut. I dessa fall omfattar rättegångshandlingarna alltid det förvaltningsbeslut som är föremål för ändringssökande samt de handlingar på grundval av vilka ärendet har avgjorts i förvaltningen. Dessa handlingar omfattar i fråga om många ärendekategorier inom förvaltningsrättskipningen sådana handlingar som med stöd av offentlighetslagen eller någon annan lag är helt eller delvis sekretessbelagda.

Den föreslagna bestämmelsen innebär inte någon ändring av utgångspunkten för den nuvarande regleringen, enligt vilken offentlighetslagen tillämpas på rättegångshandlingar. Handlingars offentlighet bestäms, enligt förslaget, därmed på samma sätt inom förvaltningen och förvaltningsrättskipningen.

I samband med beredningen och riksdagsbehandlingen av offentlighetslagen bedömdes handlingsoffentlighetens roll som en grundläggande rättighet samt handlingsoffentligheten i förhållande till de övriga grundläggande rättigheterna. Enligt grundlagsutskottet skall sekretessen i fråga om myndigheternas handlingar grunda sig på tvingande skäl och sekretessgrunderna fastställas genom en bestämmelse på lagnivå genom vilken offentligheten begränsas särskilt (GrUU 43/1998 rd). Utskottet konstaterade att regeringens förslag till offentlighetslag klart och tydligt byggde på denna plattform. De omständigheter som nämns i grundlagsutskottets utlåtande lämpar sig också som utgångspunkt för den offentlighetsreglering som avser förvaltningsrättskipning.

Också när det gäller utlämnande av sekretessbelagda uppgifter och upphörande av sekretess är avsikten att bestämmelserna i offentlighetslagen och motsvarande bestämmelser i den övriga lagstiftningen skall tillämpas. En förvaltningsdomstol avses dock ha större rättigheter än en förvaltningsmyndighet när det gäller att lämna ut uppgifter om sekretessbelagda rättegångshandlingar.

Härvid beaktas förvaltningsdomstolarnas särskilda uppgift vid tillhandahållandet av rättskydd samt de krav på rättvis rättegång som föreskrivs i 21 § i grundlagen och i artikel 6 i Europakonventionen.

Offentlighet för allmänheten vid en rättegång tryggar dels förverkligandet av rättvis rättegång i de enskilda fallen, dels det allmänna förtroendet för domstolarnas verksamhet. Av den anledningen föreslås att förvaltningsdomstolarna, utan hinder av sekretessbestämmelserna i offentlighetslagen eller någon annan lag, skall ha rätt att lämna uppgifter ur rättegångshandlingar i den utsträckning det behövs för att trygga en rättvis rättegång eller något viktigt allmänt eller enskilt intresse i anslutning till ärendet. Utlämnandet av en sekretessbelagd uppgift avses dock vara beroende av förvaltningsdomstolens prövning. Det föreslås att bestämmelsen skall tillämpas på utlämnandet av uppgifter till andra aktörer än parter. Bestämmelsen kan bli tillämplig t.ex. när det är fråga om att lämna ut en rättegångshandling till en aktör, vars besvärsmät grundar sig på medlemskap i en kommun eller någon annan sammanslutning, eller till en sådan aktör som hörs vid rättegången men som inte är part i den. Bestämmelser om en parts rätt att ta del av en handling föreslås ingå i 9 §.

Enligt förslaget skall en förvaltningsdomstol i sin prövning beträffande utlämnande av sekretessbelagda uppgifter beakta rätten till rättvis och offentlig rättegång, men också ta hänsyn till sådana övriga faktorer i anslutning till det aktuella fallet som kan hänföra sig till bl.a. integritetsskyddet. Förvaltningsdomstolen avses med stöd av denna bestämmelse i enskilda fall överväga om det t.ex. i ett ärende gällande en kommunal tjänsteinnehavare är skäl att ur en sekretessbelagd handling lämna ut en uppgift till en kommuninvånare som är ändringssökande. I ett sådant fall påverkas beslutet av hur betydelsefull uppgiften är för avgörande av ärendet.

Domstolens beslut att lämna ut en uppgift ur en sekretessbelagd rättegångshandling avses inte förändra offentligheten beträffande handlingen i fråga. Den som har tagit emot en sekretessbelagd uppgift avses ha i offentlighetslagen föreskriven tystnadsplikt (23 § i offentlighetslagen).

9 §. *En sakägares rätt att ta del av en handling.* I paragrafen föreskrivs om en parts rätt att i förvaltningsrättskipningen ta del av en handling. Enligt 1 mom. i paragrafen är utgångspunkten att en part som är delaktig i en rättegång skall ha rätt att ta del också av sådana andra handlingar utöver de offentliga rättegångshandlingarna som kan eller har kunnat påverka behandlingen av partens ärende. I 2 och 3 mom. uppräknas de undantag som föreslås gälla i förhållande till den i 1 mom. angivna huvudregeln. De föreslagna undantagen gäller situationer där det är nödvändigt att begränsa en parts rätt att ta del av en handling.

Bestämmelserna i lagen om offentlighet vid rättegång gäller för närvarande offentlighet vid rättegång och rättegångshandlingars offentlighet i huvudsak endast med tanke på offentlighet för allmänheten. Om en parts rätt att ta del av handlingar föreskrivs i offentlighetslagen och om hörande av en part föreskrivs i processlagstiftningen.

Enligt 11 § 1 mom. i offentlighetslagen har en part rätt att hos den myndighet som behandlar ärendet ta del av en myndighetshandling som kan eller har kunnat påverka behandlingen, även om handlingen inte är offentlig. Enligt 2 mom. i samma paragraf har en part dock inte denna rätt

1) när utlämnande av uppgifter ur handlingen skulle strida mot ett synnerligen viktigt allmänt intresse, ett barns intresse eller ett annat synnerligen viktigt enskilt intresse,

2) när det är fråga om en handling som har företetts eller upprättats i samband med förundersökning eller polisundersökning som ännu pågår, om utredningen skulle försvåras av att uppgifter lämnas ut,

3) när det är fråga om en föredragningspromemoria, ett förslag till avgörande eller någon annan därmed jämförbar handling som har upprättats av en myndighet för beredning av ett ärende, så länge myndigheten ännu behandlar ärendet och när det är fråga om ett provsvar för studentexamen eller identiteten hos den som av studentexamensnämnden har förordnats att bedöma provsvaren, innan studentexamensnämnden har gjort den slutliga bedömningen,

4) när det är fråga om en handling som har upprättats eller skaffats av en myndighet i

egenskap av delaktig i rättegång för förberedelse av en rättegång, om utlämnandet av uppgifter ur handlingen skulle strida mot ett offentligt samfunds eller en i 4 § 2 mom. avsedd sammanslutnings, inrättnings, stiftelses eller persons intresse vid rättegången,

5) när det är fråga om uppgifter i ett utskökningsärende förrän utmätning har förrättats och egendomen omhändertagits, om utlämnandet av uppgiften märkbart skulle försvåra verkställigheten, inte heller när det är fråga om andra handlingar än sådana som gäller gäldenärens ekonomiska ställning, om uppgifterna inte behövs för väckande av återvinningstalan,

6) när det är fråga om affärs- eller yrkeshemligheter, dock inte anbudspriset, i en annan anbudsgivares anbud i en anbudstävling som har ordnats av en myndighet,

7) när det är fråga om sekretessbelagd adress-, telefon- och annan motsvarande kontaktinformation som hänför sig till ett vittne, en målsägande eller en part eller till någon som har gjort polisanmälan, en anmälan som avses i barnskyddslagen eller någon annan därmed jämförbar anmälan som förutsätter myndighetsåtgärder, om utlämnandet av uppgifter skulle äventyra säkerheten, intressena eller rättigheterna för vittnet, målsäganden eller parten eller för den som gjort anmälan.

Bestämmelserna i 11 § 1 och 2 mom. i offentlighetslagen tillämpas för närvarande också vid behandlingen av förvaltningsprocessärenden. I 3 mom. föreskrivs att den vars rätt att söka ändring grundar sig på medlemskap i en kommun eller någon annan sammanslutning har rätt att med stöd av denna paragraf ta del av det i ärendet meddelade avgörandet endast till de delar detta är offentligt.

I 34 § i förvaltningsprocesslagen föreskrivs om hörande av part. Enligt paragrafen skall, innan ett ärende avgörs, en part beredas tillfälle att avge förklaring med anledning av andras yrkanden och sådan utredning som kan inverka på hur ärendet kommer att avgöras. Ärendet kan avgöras utan att en part hörs, om yrkandet lämnas utan prövning eller omedelbart förkastas eller om hörande av annan orsak är uppenbart onödigt. Förvaltningsprocesslagen har stiftats efter reformen

om de grundläggande fri- och rättigheterna, och därför har man i förvaltningsprocesslagen kunnat beakta den bestämmelse i 21 § 2 mom. i grundlagen enligt vilken garantier för en rättvis rättegång skall tryggas genom lag.

Med part avses i 34 § i förvaltningsprocesslagen i första hand den som beslutet avser eller vars rätt, skyldighet eller fördel direkt påverkas av beslutet. Bestämmelserna om hörande av part tillämpas dock också på sådana aktörer som vid utnyttjandet av sin besvärsmått stöder sig på att de t.ex. är medlemmar i en kommun eller miljöorganisation eller på att förvaltningsmyndigheten har besvärsmått i ärendet i fråga.

Avsikten är att i förvaltningsprocessen i stället för 11 § i offentlighetslagen tillämpa den föreslagna bestämmelsen. Enligt förslaget avses i denna paragraf med part detsamma som i 11 § i offentlighetslagen. I denna proposition föreslås att 4 mom. i 11 § i offentlighetslagen preciseras. Avsikten är att en parts rätt att ta del av en handling också i fråga om behandlingen av kommunalbesvär gäller de medlemmar i kommunen, vilkas rätt, skyldighet eller fördel direkt påverkas av kommunens förvaltningsbeslut.

Rätt att ta del av en handling skall, enligt den föreslagna bestämmelsen, endast en sådan part ha som är delaktig i rättegången i fråga. En parts rätt att ta del av en handling kan, enligt förslaget, gälla bara sådana rättegångshandlingar som hänför sig till behandlingen av partens ärende i förvaltningsdomstolen. Den föreslagna bestämmelsen blir tillämplig i första hand då en part hörs under pågående rättegång. Bestämmelsen skulle emellertid tillämpas också i sådana fall där en part som varit delaktig i en rättegång efter det att ärendet upphört att vara anhängigt begär upplysningar om en handling som domstolen innehar.

För utredande av ärendet och för tryggnad av ett adekvat förfarande kan det i enskilda fall vara nödvändigt att en förvaltningsdomstol kan lämna ut sekretessbelagda uppgifter också till en sådan aktör, vars rätt att söka ändring grundar sig på medlemskap i en kommun eller någon annan sammanslutning. Detta skulle, enligt förslaget, vara möjligt med stöd av den sista meningen i 8 § i den föreslagna lagen. Enligt den meningen kan

förvaltningsdomstolen utan hinder av gällande sekretessbestämmelser lämna uppgifter ur rättegångshandlingar i den utsträckning det behövs för att säkerställa rättvis rättegång eller på grund av något viktigt allmänt eller enskilt intresse i anslutning till ärendet.

Utgångspunkten är att ett förvaltningsprocessärende inte kan avgöras på grundval av en sådan utredning som inte har delgetts en part. En begränsning av en parts rätt att ta del av en handling är dock nödvändig i vissa fall.

Enligt 2 mom. 1 punkten har en part inte rätt att ta del av den sekretessbelagda delen av en sådan handling, vars offentlighet rättegången gäller. Ändringssökande i beslut om ärenden som gäller offentlighet skulle förlora sin betydelse om en part på grund av sin partsställning alltid skulle få uppgifter om den handling i fråga om vilken man genom det beslut som besvären gäller har beslutat att parten inte skall få uppgifter. Det är därför nödvändigt att begränsa parternas rätt att ta del av uppgifter i besvärärenden som gäller handlingsoffentlighet.

Enligt 2 punkten i samma 2 mom. har en part inte heller rätt att ta del av kontaktinformation som avses i 11 § 2 mom. 7 punkten i offentlighetslagen. Det är härvid fråga om sådan adress-, telefon- och annan motsvarande kontaktinformation, vars utlämnande skulle äventyra säkerheten, intressena eller rättigheterna för vittnet eller parten eller för den som har gjort en anmälan som förutsätter myndighetsåtgärder. Motsvarande begränsning föreslås gälla också de allmänna domstolarna.

Enligt 3 punkten i samma moment har en part inte rätt att ta del av föredragningspromemorior, förslag till avgörande eller andra därmed jämförbara handlingar som vid en förvaltningsdomstol upprättats för beredningen av ett ärende, så länge domstolen ännu behandlar ärendet. Begränsningen av en sakägares rätt att ta del av en handling gäller i detta fall endast den tidpunkt före vilken inte ens en sakägare har rätt att ta del av den offentliga delen av föredragandens promemoria, ett förslag till avgörande eller av andra motsvarande handlingar som har upprättats i domstolen.

Enligt 4 punkten i samma moment har en part inte rätt att ta del av rättegångshandling-

ar till den del dessa innehåller uppgifter om domstolens överläggning som avses i 15 §. Det är härvid fråga om förvaltningsdomstolens interna beslutsprövning som omfattas av överläggningssekretessen. Motsvarande begränsning föreslås gälla också de allmänna domstolarna. Begränsningen är nödvändig för tryggheten av domstolens överläggningssekretess. Överläggningssekretessen omfattar också det förslag till avgörande jämte motivering som ingår i föredragandens promemoria, men i övrigt avses föredragandens promemoria vara offentlig.

Enligt det föreslagna 3 mom. kan förvaltningsdomstolen låta bli att lämna ut i 1 mom. avsedda uppgifter också till den del det är fråga om sekretessbelagda uppgifter som nämns i 11 § 2 mom. 1 eller 6 punkten i offentlighetslagen, om detta är nödvändigt för att skydda ett intresse som avses i sekretessbestämmelsen och förverkligande av rättvis rättegång inte förhindras av att uppgifterna inte lämnas ut. Båda dessa villkor måste uppfyllas för att man skall kunna låta bli att lämna ut uppgifter. Förslaget innebär att den nuvarande regleringen ändras så, att en parts rätt att ta del av en handling avses bli vidare inom förvaltningsrättskipningen än inom förvaltningen.

I momentet nämns inte 11 § 2 mom. 2-5 och 7 punkten i offentlighetslagen. Av dessa gäller de i 2, 4 och 5 punkten avsedda uppgifterna andra ärendekategorier än förvaltningsprocessärenden. Också de i 3 punkten avsedda uppgifterna gäller delvis andra ärenden än förvaltningsprocessärenden. Till den del de i 3 punkten avsedda uppgifterna kan gälla förvaltningsprocess, bestäms i 2 mom. 3 punkten i den föreslagna paragrafen om begränsning av en parts rätt att ta del av en handling. Vidare skall en bestämmelse, motsvarande den som i 7 punkten i offentlighetslagen gäller begränsning av rätten att ta del av kontaktinformation, ingå i 2 mom. 2 punkten i den föreslagna paragrafen.

När man överväger att med stöd av 3 mom. låta bli att lämna ut uppgifter beaktas den skada eller olägenhet som röjandet av uppgifterna innebär för de intressen till vilkas skydd sekretess har föreskrivits i offentlighetslagen. Exempel på dessa intressen är tryggheten av individens integritet och hälsa

samt barnens intressen, skyddet av uppgifter om affärs- och yrkeshemligheter och därmed jämförbara uppgifter om företagsverksamhet, allmän ordning och säkerhet samt andra synnerligen viktiga enskilda eller allmänna intressen. Man kan låta bli att lämna ut en uppgift till en part endast om detta är nödvändigt för att skydda de intressen för vilka sekretess har föreskrivits och om förverkligande av en rättvis rättegång inte förhindras av att uppgifterna inte lämnas ut.

Avsikten är att domstolen skall avgöra frågan om utlämnande av uppgifter genom att överväga å ena sidan de synpunkter som talar för sekretess och å andra sidan kraven på rättvis rättegång. Uppgifter skall lämnas ut t.ex. när dessa till sin art inte är sådana att utlämnande skulle orsaka omedelbar risk för det intresse som sekretessen avser. Samtidigt är det viktigt att granska hur avgörande uppgiften i fråga är med tanke på slutresultatet av rättegången.

Behandlingen av ett förvaltningsprocessärende grundar sig på en förvaltningsmyndighets beslut och de handlingar som sammanhänger med beslutet. Förvaltningsdomstolen skall vid behov skaffa också andra utredningar som avgörandet av ärendet förutsätter. Förvaltningsdomstolarnas möjlighet att få tillgång till allt urkundsmaterial som legat till grund för förvaltningsmyndighetens beslutsfattande skulle inte kunna kvarstå i sin nuvarande form, ifall behandlingen av ett ärende i förvaltningsdomstolen alltid också skulle leda till att en part delges det material som han eller hon till följd av 11 § 2 mom. i offentlighetslagen inte har tagit del av i förvaltningsförfarandet. Detta skulle försvåra förvaltningsdomstolens strävanden att utreda ärendet.

Handlingar som hör till förvaltningsprocessärenden kan innehålla uppgifter om t.ex. en annan parts hälsotillstånd eller ekonomiska ställning. Utlämnande av sådana uppgifter till en annan part skulle kunna strida mot ett viktigt enskilt intresse, och en part kan inte, mot bakgrunden av sina intressen, alltid anses ha tillräckligt behov av att få uppgifterna i fråga.

I förvaltningsprocessärenden är variationerna stora när det gäller parternas situation och arten i fråga om de krav och utredningar

som läggs fram i ett ärende. Ett förvaltningsprocessärende gäller ofta endast en part. Till denna kategori hör bl.a. utlänningsärendena och mentalvårdsärendena. Förvaltningsprocessen innefattar dock också bl.a. miljöärenden, och i fråga om dessa kan antalet parter vara flera hundra. Största delen av förvaltningsärendena är till sin art sådana att kraven i artikel 6 i Europakonventionen gäller dem, medan artikel 6 i allmänhet inte tillämpas på skatte- och utlänningsärenden.

En rättvis rättegång kännetecknas av att förfarandet är ömsesidigt så, att en part har möjlighet att yttra sin egen åsikt om andras yrkanden och sådana utredningar som kan inverka på hur ett ärende som gäller parten avgörs. Detta förutsätter att en part har rätt att ta del av en rättegångshandling som kan eller har kunnat påverka avgörandet av ärendet, även om handlingen inte är offentlig. Europadomstolen har i sin praxis ansett att det är ändringssökandens sak att bedöma om utredningar som lagts fram av andra kräver anmärkningar från hans sida (t.ex. domarna i målen Kerojärvi 19.7.1995, Nideröst-Huber 18.9.1997, K.S. mot Finland 31.5.2001, K.P. mot Finland 31.5.2001 och Fortum 15.10.2003). En part skall alltså beredas möjlighet att yttra sig om sådana av andra framlagda utredningar som har som syfte att påverka domstolens beslut, även om dessa utredningar i praktiken inte nödvändigtvis har sådan inverkan.

Enligt Europadomstolens vedertagna rättspraxis är rätten att ta del av relevanta bevis inte heller när det gäller brottmål absolut (domarna i målen Jasper 16.2.2000, Fitt 16.2.2000, Rowe & Davis 16.9.2000, P.G. & J.H. 25.12.2001, Dowsett 24.9.2003). I brottmål kan det finnas konkurrerande intressen som måste vägas mot den åtalades rättigheter. Sådana intressen är t.ex. intressen som ansluter sig till den nationella säkerheten, skydd för vittnen eller hemlighållande av polisens undersökningsmetoder. För att skydda en enskild persons grundläggande rättigheter eller ett viktigt allmänt intresse kan det i en del fall vara nödvändigt att inte lämna ut uppgifter om ett visst bevis till försvaret. Artikel 6 punkt 1 i Europakonventionen tillåter dock endast absolut nödvändiga begränsningar i fråga om försvarets rättigheter. Vida-

re skall de svårigheter som begränsningarna medför för svaranden kompenseras med processuella garantier.

Europadomstolen har inte i sin praxis tagit ställning till huruvida hemlighållandet av bevis för den åtalade på grund av ett allmänt intresse har varit absolut nödvändigt i något enskilt fall, eftersom det i princip är de nationella domstolarna som skall bedöma den bevisning som framläggs för dem. Däremot har Europadomstolen undersökt om man i beslutsförfarandet i så stor utsträckning som det är möjligt har iakttagit principerna om kontradiktorisk rättegång och parternas likställdhet, och om förfarandet inbegripit garantier till skydd för den åtalades intressen. Avgörandet om hemlighållande av bevis skall fattas av domstolen och inte av parterna. Domstolen skall också under hela rättegången övervaka den åtalades behov av att få information om sekretessbelagda bevis. Domstolen skall i så fall väga de allmänna intressen som ansluter sig till hemlighållandet mot den åtalades intresse när det gäller att få ta del av sekretessbelagda bevis. Enligt Europadomstolen skall stor vikt läggas vid de intressen som ansluter sig till rättegången.

Då begränsandet av en parts rätt att ta del av en handling är möjligt i straffprocessen, trots att man i Europakonventionen noggrant försöker reglera den åtalades rättigheter i ett brottmål, kan man, i enlighet med motsvarande principer, i förvaltningsprocessen begränsa en parts rätt att ta del av en handling.

I ett förvaltningsprocessärende är en part i regel inte i en situation som kan jämföras med situationen för en åtalad i ett brottmål. Dessutom bör man beakta att arten av förvaltningsprocessärendena varierar från fall till fall, och att avgörandet i sådana ärenden inte nödvändigtvis har samma konsekvenser för alla parter. För förverkligande av rättvis rättegång skall begränsningarna i fråga om en parts rätt att ta del av en handling dock vara absolut nödvändiga. Domstolen skall avgöra om man kan låta bli att lämna ut uppgifter till en part.

I en del förvaltningsprocessärenden tillämpas den i EG-rätten avsedda rätten till försvar, men flertalet ärenden avgörs direkt med stöd av den nationella rätten. Inom gemenskapens rättspraxis tillämpas, i fråga om hö-

rande av part och rätten till försvar, samma rättsprinciper som i den tillämpningspraxis som gäller människorättskonventionen. Rätten till försvar gäller inom gemenskapens rättspraxis i synnerhet sådana påföljder av sanktionsnatur som grundar sig på gemenskapsrätten.

När man överväger att låta bli att lämna ut uppgifter till en part skall särskilt beaktas vem uppgiften i fråga direkt gäller. Sådana uppgifter som, i enlighet med den föreslagna paragrafen, inte lämnas ut till en part kan gälla dels direkt parten själv, dels också en annan part eller en utomstående. Den rätt att ta del av en handling, som understryker en parts rättsskydd, förutsätter inte att parten genom att anföra besvär får ta del av andra sekretessbelagda uppgifter i handlingarna än de uppgifter som gäller parten själv. En rättegång får inte heller utnyttjas som en metod att skaffa information om andra näringsidkarens affärshemligheter t.ex. i ärenden som gäller offentlig upphandling eller konkurrensfrågor.

I utlänningsärenden har minoritetsombudsmannen fäst avseende vid på vilket sätt en utlänningsärende kan ta del av uppgifter som skyddspolisens har registrerat beträffande honom eller henne. I utlänningsärenden hänvisas i motiveringen för förvaltningsbeslut till Skyddspolisens utlåtande, trots att utlåtandet inte har delgetts parten. Behovet av sekretess hänför sig till utlåtandets innehåll och de uppgifter som utlåtandet baserar sig på, inte till bedömningens existens i sig. Utlämnande av uppgifter som ligger till grund för Skyddspolisens utlåtande skulle kunna äventyra Skyddspolisens faktiska möjlighet att använda sådana uppgifter om säkerhetshot som Skyddspolisens inom ramen för det internationella samarbetet har fått av andra säkerhetstjänster.

Europadomstolen har i sin dom Al-Nashif 20.6.2002 ansett att det med tanke på den nationella säkerheten kan vara nödvändigt att uppställa processuella begränsningar och att ge den oberoende domstol som undersöker besvären angående en utvisning prövningrätt i ärenden som gäller den nationella säkerheten. Detta berättigar dock inte till att rättsmedlen utesluts i sin helhet alltid då den verkställande makten hänvisar till äventyran-

de av den nationella säkerheten. Om det hävdas att den nationella säkerheten äventyras, förutsätter kravet på ett effektivt rättsmedel åtminstone att en oberoende besvärmyndighet informeras om de omständigheter som ligger till grund för utvisningsbeslutet, trots att information om dessa inte finns allmänt tillgänglig. Förfarandet skall vara kontradiktoriskt och besvärmyndigheten skall ha behörighet att förkasta den verkställande makens påstående om äventyrande av den nationella säkerheten, ifall myndigheten anser att påståendet är godtyckligt och ogrundat.

Förvaltningsdomstolarna har rätt att få tillgång också till de uppgifter som utgör grunden för en säkerhetsbedömning som gjorts om en person. När domstolen behandlar denna typ av uppgifter skall den överväga hur man i varje enskilt fall bör bedöma dels statens säkerhetsintressen i relation till förverkligandet av individens intressen, dels omfattningen av de uppgifter som kan lämnas ut till en part i fråga om en säkerhetsbedömning jämte grunder som gäller parten. Utgångspunkten är också i dessa fall att ett beslut om en person inte får grunda sig på sådant data-material som personen i fråga inte har möjlighet att ta del av. Man kan låta bli att lämna ut uppgifter till en part, om utlämnandet skulle leda till att Skyddspolisens anskaffning av information äventyras eller om utlämnandet i övrigt innebär ett hot för den nationella säkerheten.

Domstolen skall motivera sitt avgörande, genom vilket den beslutar att låta bli att lämna ut en handling till parterna. Detta kan göras i form av ett separat interimistiskt beslut eller så kan motiveringen tas in i avgörandet i huvudsaken. Ett separat interimistiskt beslut är nödvändigt om en part uttryckligen har krävt att få ta del av en handling.

Likaså är det skäl att i det slutliga beslutet nämna, och vid behov motivera, avgörandet om att en part har delgetts en sådan handling i fråga om vilken förvaltningsmyndigheten inte har hört parten. Det kan härvid vara fråga om en handling som ingår i urkundsmaterialet för ett överklagat beslut och som den handläggande förvaltningsmyndigheten inte har delgett parten på det sätt som föreskrivs i förvaltningslagen. Det kan också vara fråga om en handling som läggs fram först i sam-

band med rättegången.

När en förvaltningsmyndighet med stöd av 11 § i offentlighetslagen har vägrat att lämna ut en uppgift om en handling, är det i förvaltningsdomstolen bland annat fråga om huruvida förvaltningsmyndigheten har förfarit på fel sätt när den avgjort ärendet utan att höra parten. Vid behandlingen av förvaltningsbesvär kan man på tjänstens vägnar ingripa i fel som gäller hörande, men vid behandlingen av kommunalbesvär förutsätts att ett fel som gäller hörande har åberopats som besvärgrund. Om förvaltningsdomstolen anser att förvaltningsmyndigheten har förfarit på fel sätt när den avgjort ärendet utan att höra parten om handlingen, åtgärdas felet antingen genom att ärendet återförvisas för ny behandling eller genom att saken korrigeras i ett förvaltningsprocessförfarande.

Bestämmelsen i 3 mom. i den föreslagna paragrafen skall tillämpas endast i det fallet att förvaltningsmyndigheten har handlat rätt enligt domstolen, trots att parten inte har hörts om en viss utredning gällande en handling. Avsikten är att domstolen härvid skall överväga om kravet på rättvis rättegång förutsätter att partsoffentligheten är mer omfattande vid domstolsbehandlingen än vid förvaltningsförfarandet.

När en handling som innehåller sekretessbelagda uppgifter läggs fram först i samband med sökande av ändring, bedömer domstolen om det är fråga om en kompletterande eller ny utredning. Ifall det är fråga om en sådan ny utredning som den förvaltningsmyndighet som i första instans har handlagt ärendet inte haft till sitt förfogande och vars betydelse i ärendet förvaltningsdomstolen inte såsom första instans tar för behandling, återförvisar domstolen ärendet till förvaltningsmyndigheten för ny behandling. När ett ärende återförvisas av den här anledningen, behöver parten inte höras i domstolen när det gäller den nya utredningen, utan frågan om hörande avgörs vid den nya behandlingen av ärendet. Om den handling som lagts fram kompletterar en tidigare utredning skall domstolen i allmänhet höra parten angående den kompletterande utredningen. Domstolen överväger då om det i ärendet föreligger i 11 § i offentlighetslagen avsedda hinder för att delge en part handlingen.

Frågan om en parts rätt att ta del av en handling avgörs i den ordning som föreskrivs i 18 § i 1 eller 2 mom. i detta lagförslag, beroende på om rättegången alltjämt är anhängig. Domstolen skall, innan ärendet avgörs, upplysa parten om att i ärendet har företetts en handling eller annan utredning som inte kan delges parten samt reservera parten möjlighet att yttra sig om detta. Parten skall bli upplyst om detta i ett så tidigt skede som möjligt, så att han eller hon kan beakta detta i sina egna åtgärder.

Huvudregeln enligt förvaltningsprocesslagen är att besvär över avgöranden som träffats under pågående behandling anförs först i samband med det slutliga beslutet. Enligt den föreslagna 21 § får ett beslut om att domstolen låter bli att lämna ut uppgifter inte överklagas genom separata besvär, utan först i samband med besvär över beslut i huvudsaken. Domstolen skall också, när behandlingen fortsätter, vid behov på nytt överväga sitt beslut att låta bli att lämna ut uppgifter, ifall ärendet ger anledning till detta. När frågan om en parts rätt att ta del av en uppgift avgörs i form av ett förvaltningsärende, överklagas beslutet på det sätt som bestäms i den föreslagna 20 §.

4 kap. Muntlig förhandling

10 §. Offentlighet vid muntlig förhandling. I 1 mom. i den föreslagna paragrafen föreskrivs att envar har rätt att vara närvarande vid den muntliga förhandlingen i ett ärende, om inte något annat föreskrivs i denna lag eller i någon annan lag. I den föreslagna 11 § föreskrivs om förhandling inom stängda dörrar och i de föreslagna 12 och 13 § föreskrivs om begränsning av närvarorätt.

Enligt artikel 6 i Europakonventionen skall en rättegång vara offentlig (public hearing). Offentligheten kan begränsas så, att pressen och allmänheten utestängs från rättegången helt eller delvis. Grunden för en behandling inom stängda dörrar kan vara hänsyn till sedligheten, den allmänna ordningen eller den nationella säkerheten i ett demokratiskt samhälle, eller skydd för unga personers intressen eller parternas privatliv eller särskilda omständigheter i fall där offentlighet skulle skada rättvisans intresse. I artikel 14 punkt 1

i internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter ingår en bestämmelse med så gott som samma innehåll.

Enligt den praxis som Europadomstolen följer, skyddar rättegångens offentlighet parterna från att bli utsatta för hemlig rättskipning som allmänheten inte kan övervaka. Offentligheten stärker också allmänhetens förtroende för domstolarna. Offentlighet för allmänheten gör rättskipningen genomskinlig (transparent) och bidrar till att förverkliga avsikten med artikel 6 punkt 1 i Europakonventionen, dvs. en rättvis rättegång. Garantandet av rättvis rättegång är en av de grundläggande principerna i varje demokratiskt samhälle (domarna i målen Diennet 26.9.1995, Gautrin 20.5.1998, Guisset 26.9.2000, Malhous 12.7.2001, Riepan 14.11.2001).

Den föreslagna bestämmelsen motsvarar den gällande regleringen. Enligt huvudregeln i 3 § 1 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång har allmänheten rätt att närvara vid den förberedande och egentliga muntliga förhandlingen i saken, om inte något annat föreskrivs.

I förvaltningsrättskipningen är offentligheten vid muntlig förhandling när det gäller genomförandet av offentligheten inte i praktiken i samma ställning som offentligheten vid muntlig förhandling i allmänna domstolar. Förvaltningsprocessförfarandet är i allmänhet skriftligt, men muntlig förhandling kan komplettera det skriftliga förfarandet. Domstolens avgörande grundar sig i dessa fall på det material som lagts fram under såväl det skriftliga förfarandet som den muntliga förhandlingen.

Om verkställande av muntlig förhandling i förvaltningsprocessärenden bestäms i 37 och 38 § i förvaltningsprocesslagen. En muntlig förhandling kan begränsas så att den gäller endast en del av ärendet eller så att en viss utredning tas emot, eller på något annat motsvarande sätt.

I praktiken avgörs största delen av ärendena i förvaltningsdomstolarna enbart vid skriftligt förfarande. Muntlig förhandling begärs och verkställs framför allt i barnskyddsärenden, men också inom andra ärendekategorier. En form av muntlig förhandling är synförrättningar, som förekommer i synner-

het i miljöärenden.

I paragrafens 2 *mom.* konstateras också att domstolen senast när sammanträdet börjar skall meddela att förhandlingen är muntlig och meddela vilka frågor som skall behandlas under förhandlingen samt vilken sammansättning domstolen har vid förhandlingen. Frågor som gäller offentligheten vid muntlig förhandling avgörs, i enlighet med det föreslagna 2 *mom.* i 18 §, med iakttagande av förfarandet enligt förvaltningsprocesslagen. Beslutet om offentlighet kan fattas samtidigt som man beslutar om verkställande av muntlig förhandling. Beslutet får inte överklagas genom separata besvär. Om en förhandling verkställs offentligt skall detta i kallelsen meddelas dem som kallas till muntlig förhandling.

Enligt 3 *mom.* skall den föreslagna lagens bestämmelser om offentlighet vid muntlig förhandling tillämpas också på syn som förättas av förvaltningsdomstolen. Detta skulle vara enhetligt med bestämmelsen i 41 § i förvaltningsprocesslagen, enligt vilken beträffande syn i tillämpliga delar gäller vad som bestäms i förvaltningsprocesslagen om muntlig förhandling.

11 §. Förhandling inom stängda dörrar. Enligt 1 *mom.* hålls muntlig förhandling helt eller till nödvändiga delar utan att allmänheten är närvarande, om där yppas uppgifter som är sekretessbelagda enligt offentlighetslagen eller enligt någon annan lag. Domstolen kan dock, enligt föreslagna 1 *mom.*, bestämma att den muntliga förhandlingen även i dessa fall skall vara offentlig, om detta behövs för att säkerställa rättvis rättegång.

Också för närvarande bestäms offentligheten och sekretessen vid muntlig förhandling och skriftligt förfarande i förvaltningsdomstolarna i huvudsak på samma grunder. Den omständigheten huruvida ett ärende behandlas i skriftligt förfarande eller muntlig förhandling har i princip inte betydelse med avseende på om ärendena är offentliga eller sekretessbelagda till sin natur.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande om marknadsdomstolslagen ansett det förenligt med den offentlighetsprincip gällande rättegång som anges i 21 § 2 *mom.* i grundlagen att förhandling inom stängda dörrar verkställs i ärenden för vilka sekretess har före-

skrivits (GrUU 35/2001 rd). Enligt utskottet följer av grundlagen att muntlig förhandling inom stängda dörrar skall ha samband med någon i lagen föreskriven orsak. Den tystnadsplikt som föreskrivs i lag utgör en sådan orsak. En grundläggande reglering av detta slag kan i sig kopplas ihop med rätt för domstolen att bestämma om behandling inom stängda dörrar i enskilda fall, om detta knyts till bestämda villkor i lagen.

Behovet av sekretess kan på förhand bedömas på grundvalen av vilken typ av omständigheter man har för avsikt att utreda i förfarandet. Om avsikten är att utreda omständigheter som är sekretessbelagda skall förhandlingen hållas inom stängda dörrar. Om någon under en offentlig förhandling framför en sekretessbelagd uppgift, kan förhandlingen vid behov fortsätta inom stängda dörrar, beroende på om den fortsatta förhandlingen förutsätter att sekretessbelagda uppgifter läggs fram. Domstolen skall, innan förhandlingen fortsätter, utreda denna fråga tillsammans med dem som är delaktiga i rättegången. Ett enskilt yttrande som gäller en sekretessbelagd omständighet förutsätter ännu inte att förhandlingen ändras att ske inom stängda dörrar. Dessutom bör det beaktas att en person vid offentlig förhandling kan yppa sekretessbelagda uppgifter som gäller honom eller henne själv. Omnämmande av en sekretessbelagd uppgift vid muntlig förhandling innebär inte heller att en uppgift blir offentlig.

Enligt Europadomstolens praxis står det inte i konflikt med artikel 6 i Europakonventionen att man i fråga om hela ärendekategorier avviker från kravet på offentlighet för allmänheten när detta har ansetts nödvändigt. I dessa fall har Europadomstolen förutsatt att domstolen i alla förekommande fall i sista hand skall kunna pröva om förhandling inom stängda dörrar är nödvändig eller inte (t.ex. domen B & P 24.4.2001).

Den föreslagna bestämmelsen utökar möjligheten till offentlig muntlig förhandling i sådana situationer där en strikt tillämpning av sekretessgrunderna i offentlighetslagen skulle kunna äventyra förverkligandet av rättvis rättegång. I fråga om tillämpningen av bestämmelsen om offentlig förhandling enligt prövning är, i enlighet med förslaget, det centrala elementet för parternas del uttryckli-

gen att rättvis rättegång säkerställs. Domstolen kan därmed inte besluta att hålla muntlig förhandling utan hinder av sekretessbestämmelserna t.ex. endast av den anledningen att ärendet intresserar allmänheten.

Domstolens beslut att verkställa muntlig förhandling offentligt avses inte påverka offentligheten i fråga om de rättegångshandlingar som hänför sig till ärendet. Verkställande av förhandling offentligt innebär dock att den tystnadsplikt som föreskrivs i 23 § i offentlighetslagen inte gäller uppgifter som läggs fram vid offentlig förhandling.

Enligt 2 mom. i den föreslagna paragrafen kan domstolen på begäran av en enskild person som är part i rättegången ordna muntlig förhandling utan att allmänheten är närvarande, om inte ett viktigt allmänt eller enskilt intresse förutsätter en offentlig förhandling, om offentlig förhandling medför särskild olägenhet för en sakägare och behandling inom stängda dörrar främjar domstolens möjlighet att få upplysningar i ärendet.

För närvarande kan en förvaltningsdomstol besluta att förhandlingen skall hållas inom stängda dörrar, om offentlig förhandling medför särskild olägenhet för en part. En sådan reglering tryggar den enskilda partens ställning i förfarandet.

Enligt förslaget kan förhandling inte verkställas inom stängda dörrar endast på den grunden att offentlig förhandling skulle medföra särskild olägenhet för en part, utan ett tilläggsvillkor är, enligt förslaget, att förhandling inom stängda dörrar kan anses främja domstolens möjlighet att få upplysningar i ärendet.

Muntlig förhandling verkställs i allmänhet på begäran av en enskild part. Om en part upplever att offentlig förhandling medför särskild olägenhet för honom eller henne, kan detta i praktiken hindra parten i fråga från att begära muntlig förhandling i sitt ärende, trots att parten anser att muntlig förhandling skulle vara nödvändig med tanke på t.ex. möjligheten att höra vittnen.

Avsikten är att beslut om verkställande av muntlig förhandling inom stängda dörrar skall fattas i enlighet med det förfarande i förvaltningsprocesslagen som avses i 18 § 2 mom. i föreliggande lagförslag och samtidigt som beslut fattas om verkställande av munt-

lig förhandling. Beslutet får inte överklagas genom separata besvär. Meddelande om förhandling inom stängda dörrar skall i regel ingå i kallelsen till muntlig förhandling.

12 §. Närvaro vid förhandling inom stängda dörrar. Vid förhandling inom stängda dörrar har, enligt den föreslagna paragrafen, förutom parterna i rättegången och deras ombud och biträden samt ombud och biträden för den förvaltningsmyndighet som fattat avgörandet de personer rätt att närvara vilkas närvaro förvaltningsdomstolen anser vara nödvändig.

Den föreslagna paragrafen motsvarar till sitt sakinhåll 6 § i den gällande lagen om offentlighet vid rättegång, enligt vilken vid förhandling inom stängda dörrar, utom parterna och deras ombud och biträden, de personer har rätt att närvara vilkas närvaro domstolen anser vara nödvändig.

Den föreslagna bestämmelsen motsvarar i fråga om sitt innehåll det lagförslag som gäller offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar. I den föreslagna 12 § har emellertid beaktats vilka de aktörer är som i förvaltningsprocessärenden i regel deltar i den muntliga förhandlingen. Bestämmelsen ger domstolen möjlighet att vid behov tillåta också andra aktörers närvaro. Exempel på sådana andra aktörer är tolkar och stödpersoner, vilkas närvaro kan vara nödvändig eller oundgänglig för tryggandet av en parts rättigheter.

Vid beslut om att muntlig förhandling skall ske inom stängda dörrar kan, enligt förslaget, allmänhetens närvaro begränsas bara till den del som det är nödvändigt för att trygga det intresse som skall skyddas. Detta innebär att offentligheten tryggas i så stor utsträckning som möjligt så, att vid muntlig förhandling inom stängda dörrar kan vara närvarande också andra personer än de som nämns i paragrafen, ifall deras närvaro inte kränker de intressen, på grund av vilka de uppgifter som läggs fram vid muntlig förhandling inom stängda dörrar har sekretessbelagts.

I fråga om personer som är närvarande vid förhandling inom stängda dörrar avses den tystnadsplikt och det förbud mot utnyttjande gälla som föreskrivs i 23 § i offentlighetslagen.

13 §. Begränsning av allmänhetens närva-

rorätt. Enligt förslaget får domstolen begränsa allmänhetens närvarorätt, om det är nödvändigt för att ett vittne, någon annan som skall höras eller en part eller den som står någon av dessa personer nära skall kunna skyddas för hot mot liv eller hälsa. Domstolen får också, enligt förslaget, begränsa allmänhetens närvaro vid offentlig förhandling, om det är nödvändigt för att undvika trängsel eller av orsaker som beror på föremålet för en syneförrättning.

Förslaget motsvarar i fråga om sitt sakinnehåll det lagförslag som gäller offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar. I den föreslagna paragrafen har emellertid beaktats att det i vissa ärendekategorier inom förvaltningsprocessen ofta förrättas syn. Syn förrättas i allmänhet i terrängen eller i någon byggnad eller anordning. Omständigheterna på förrättningsplatsen kan vara sådana att det av t.ex. säkerhetsskäl kan tillåtas att bara ett begränsat antal personer får tillträde till en viss plats eller ett visst utrymme. I dessa fall är det nödvändigt att se till att de personer som är delaktiga i rättegången får tillträde till förrättningsplatsen.

Enligt 2 mom. i den föreslagna paragrafen får domstolen förbjuda personer under 15 år att närvara vid offentlig förhandling, om det kan vara skadligt för dem att vara närvarande. Förslaget motsvarar det förslag som gäller allmänna domstolar.

14 §. Upptagning av den muntliga förhandlingen. Annan fotografering, bandning samt övrig bild- och ljudupptagning och teknisk överföring av dem än sådan som sker på åtgärd av domstolen är, enligt den föreslagna paragrafen, tillåten vid offentlig muntlig förhandling endast med tillstånd av domstolen och enligt de anvisningar domstolen ger. Bestämmelsen avses gälla endast offentlig muntlig förhandling.

Muntlig förhandling är i förvaltningsprocessen ett kompletterande utredningsförfarande, vilket innebär att det, till åtskillnad från vad som gäller i straff- och tvisteprocess, inte här är fråga om huvudförhandling. Domstolarna bandar i allmänhet den muntliga förhandlingen. Efter den muntliga förhandlingen fortsätter handläggningen i skriftligt förfarande.

Domstolens prövningsrätt preciseras i den

föreslagna bestämmelsen så, att tillstånd till upptagning kan beviljas, om

- upptagningen eller överföringen inte medför betydande olägenhet för integritetsskyddet för ett vittne, någon annan som skall höras eller en part och den inte äventyrar deras säkerhet,

- upptagningen eller överföringen inte försvårar en ostörd muntlig förhandling, och

- det inte finns något annat jämförbart vägande skäl att vägra tillstånd.

Domstolen skall i sista hand ha rätt att pröva om tillstånd till upptagning kan beviljas. Upptagning av en förhandling förutsätter inte att parterna eller andra som har del i rättegången ger sitt samtycke, men domstolen beaktar deras uppfattning när den överväger att bevilja tillstånd.

5 kap. **Förvaltningsdomstolens avgörandet**

15 §. Sekretess i fråga om förvaltningsdomstolens överläggning. Enligt den föreslagna paragrafen skall innehållet i domstolens överläggning hemlighållas. Syftet med bestämmelsen är att trygga domstolens överläggningssekretess.

I fråga om domstolens överläggningssekretess finns för närvarande ingen konkret bestämmelse, men sekretessen har ansetts grunda sig på det lagrum (1 kap. 7 §) i rättegångsbalken som gäller domared. I domareden förbinder sig domaren att inte uppenbara det rådslag som rätten håller inom lyckta dörrar. Enligt 7 § i lagen om offentlighet vid rättegång sker domstolens överläggning och omröstning utan att allmänheten och parterna är närvarande. Till den del handlingen innehåller uppgifter om en överläggning som avses i 1 kap. 7 § i rättegångsbalken, får, enligt 11 § 3 mom. i offentlighetslagen, uppgift om handlingen lämnas ut endast med myndighetens tillstånd.

Överläggningssekretessen har ansetts vara av stor betydelse för tryggheten av domstolarnas oavhängighet och en grundlig prövning av avgörandena. Offentlighet skulle kunna förhindra domstolarnas ledamöter att detaljerat och fritt utbyta åsikter och att öppet överväga olika alternativa avgöranden, och offentlighet skulle därmed kunna påverka in-

nehållet i avgörandet.

Med uttrycket 'domstolens överläggning', som ingår i den föreslagna bestämmelsen, avses överläggningar som förs vid domstolens session och andra eventuella diskussioner och därtill hörande anteckningar som gäller beslutsprövningen och som förs internt före eller efter domstolens session. Avsikten är att sekretessen skall omfatta också den enskilda domarens beslutsprövning.

Det centrala innehållet i överläggningen framgår av motiveringarna för beslutet och av de reservationer som eventuellt fogats till beslutet. Förutom att dryfta de omständigheter som framgår av motiveringarna för beslutet har man i domstolen, i samband med tidigare skeden av sakens behandling, kunnat dryfta också sådana omständigheter som inte har betydelse med tanke på motiveringarna för beslutet efter det att saken är avgjord.

Sådan beslutsprövning som inte har skrivits in som en del av motiveringarna till beslutet skall hemlighållas. En domare skall inte ha rätt att till utomstående yppa sådana omständigheter gällande beslutsprövningen som ansluter sig till en överläggning i domstolen eller domarens eget resonemang.

Sekretessen inbegriper också de ställningstaganden som domstolens sakkunnigledamöter med uppdraget som bisyssla avger. Bl.a. försäkringsdomstolens läkarledamöter är exempel på sådana ledamöter. Också föredragandens ställningstaganden omfattas av överläggningssekretess även i det fallet att han eller hon inte samtidigt är ledamot av domstolen. Tystnadsplikten gäller också de personer som är närvarande vid domstolens överläggning och som, varken som ledamöter eller föredragande, deltar i avgörandet. Till dessa personer hör bl.a. protokollförare och praktikanter som ingår i den biträdande personalen.

Också det förslag till avgörande som föredraganden utarbetar avses vara belagt med överläggningssekretess. Förslaget till avgörande består i regel av föredragandens promemoria och det därtill hörande utkastet till beslut. En särskild promemoria upprättas inte i alla ärenden. Domstolens avgörande kan grunda sig på föredragandens förslag till avgörande, men domstolens ledamöter kan också välja ett avgörande som avviker från för-

slaget, och i det fallet kan föredraganden anmäla avvikande åsikt till beslutet.

Europadomstolen har ansett att sekretessen kring beslutsöverläggningar gäller den föredragande domarens redogörelse som innehåller den juridiska bedömningen av fallet och en åsikt om huruvida besvären är motiverade (t.ex. domen Lilly France 14.10.2003). Sekretessen gäller inte den del av redogörelsen som innehåller ett sammandrag av fakta, rättegången och grunderna för sökande av ändring.

Enligt principen om maximering av offentligheten avses föredragandens promemoria vara offentlig till den del den innehåller andra omständigheter än de som är relaterade till beslutsprövningen. Exempel på dessa är närmast de uppgifter som gäller ärendets tidigare behandlingsskeden. Till denna del kan information om föredragningspromemorian ges, men detta kan ske först efter att behandlingen av ärendet har avslutats i domstolen. Föredragningspromemorian är inte en sådan utredning som skall delges parten innan saken avgörs.

Föredragandens promemoria skall hemlighållas till den del den innehåller en juridisk bedömning av ärendet. I denna bedömning ingår, förutom föredragandens juridiska bedömning, också uppgifter om de rättsnormer samt den rättspraxis och juridiska litteratur som hänförs till ärendet.

Tystnadsplikten hindrar inte att uppgifter som omfattas av överläggningssekretessen yppas för personer som i domstolen handhar rättskipningsuppdrag eller biträder i sådana. När ett ärende bereds förekommer det ofta att domstolens ledamöter och föredragande tar del av beredningsmaterial som gäller tidigare avgöranden.

Beträffande domstolens rätt att i övrigt lämna ut uppgifter om beslutsprövningen och förslaget till avgörande föreskrivs i 7 kap. i offentlighetslagen. I 7 kap. föreskrivs bl.a. om allmänna grunder för utlämnande av sekretessbelagda uppgifter, utlämnande av uppgifter ur en handling som överförts till ett arkiv, tillstånd av en myndighet att ta del av en sekretessbelagd handling, utlämnande av sekretessbelagda uppgifter till en annan myndighet samt om rätten att lämna ut sekretessbelagda uppgifter till utländska myndigheter och in-

ternationella organ.

Enligt den föreslagna 15 § skall sekretess-tiden i fråga om en handling som omfattas av överläggningssekretessen vara 80 år efter att ärendet blev anhängigt. Om en separat bestämmelse angående detta inte införs, skulle, med stöd av 31 § 2 mom. i offentlighetslagen, ett förslag till avgörande i regel bli offentligt efter 25 år. De grunder som talar för beslutsprövningens sekretess vid den tidpunkt då beslutet prövas och ges, förändras inte efter att behandlingen avslutats, utan kvarstår fortfarande. En tidsmässigt obegränsad sekretess kan dock inte förenas med offentlighetsprincipen, och därför måste en sekretesstid föreskrivas för de handlingar som ingår i beslutsprövningen. Den föreslagna sekretesstiden på 80 år bedöms vara tillräcklig för att trygga sekretessen i fråga om domstolarnas beslutsprövning. Motsvarande sekretesstid avses, i fråga om de handlingar som omfattas av överläggningssekretess, gälla också i fråga om de allmänna domstolarna.

16 §. Avgörandets offentlighet. Enligt 1 mom. är utgångspunkten att beträffande offentligheten för domstolens beslut tillämpas de bestämmelser om rättegångshandlingars offentlighet som ingår i den föreslagna lagen. I 8 §, som gäller rättegångshandlingars offentlighet, hänvisas till vad som i fråga om handlingars offentlighet föreskrivs i offentlighetslagen eller i någon annan lag. En domstols beslut avses därmed vara offentligt, om inte något annat följer av offentlighetslagen eller någon annan lag.

Också för närvarande betraktas domstolens beslut som en del av rättegångsmaterialet, beträffande vars offentlighet gäller vad som föreskrivs i offentlighetslagen. I fråga om beslut som meddelats i förvaltningsprocessärenden tillämpas också de bestämmelser om handlingars sekretess som ingår i annan lagstiftningen. Offentligheten i förvaltningsdomstolarnas beslut är för närvarande snäv i fråga om de ärendekategorier där besluten i regel innehåller sekretessbelagda uppgifter.

Om den muntliga förhandlingen har skett inom stängda dörrar eller om där företetts sekretessbelagda uppgifter, kan domstolen för närvarande besluta att rättegångsmaterialet, med undantag för tillämpade lagrum och

domslutet, till behövliga delar skall hållas hemligt. Handlingar som är sekretessbelagda på grundval av integritetsskyddet skall dock hållas hemliga även utan ett domstolsbeslut, om inte domstolen på grund av ett vägande allmänt intresse i anslutning till ärendet beslutar något annat (9 § 2 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång).

Enligt 5 b § i lagen om offentlighet vid rättegång kan sådana uppgifter som enligt 24 § 1 mom. 24-27, 29, 30 eller 32 punkten i offentlighetslagen är sekretessbelagda muntligen framföras eller med hjälpmedel företes vid en offentlig förhandling och tas in i ett offentligt avgörande endast i den utsträckning det behövs för att handlägga målet och motivera avgörandet. Dessutom föreskrivs att uppgifter som är sekretessbelagda enligt 24 § 1 mom. 31 punkten i offentlighetslagen inte får behandlas vid offentliga sammanträden eller tas in i ett offentligt avgörande, om det inte finns särskilt vägande skäl för detta.

I 54 § i förvaltningsprocesslagen bestäms om den struktur som gäller beslut i förvaltningsprocessärenden. Enligt paragrafen skall av ett beslut framgå 1) besvärmyndighetens namn och datum för beslutet, 2) ändringssökandens namn och det överklagade beslutet, 3) i nödvändig utsträckning en redogörelse för den tidigare behandlingen av ärendet, 4) en redogörelse för parternas yrkanden och i nödvändig utsträckning för grunderna för dessa, 5) i nödvändig utsträckning en redogörelse för den utredning som framlagts i ärendet, 6) motiveringarna för beslutet och dess slutresultat, samt 7) namnet på de personer som har tagit del i beslutsfattandet, och om omröstning har skett eller om föredraganden har anmält avvikande åsikt uppgift om detta, varvid de avvikande åsikterna skall fogas till beslutet. En redogörelse enligt 4 punkten kan helt eller delvis ersättas genom att till beslutet fogas en kopia av hela eller av behövliga delar av den lägre myndighetens beslut, av den handling genom vilket ärendet har anhängiggjorts eller av någon annan handling, om klarheten i beslutet inte genom detta äventyras.

Artikel 6 punkt 1 i Europakonventionen förutsätter att domen avkunnas offentligt (judgement shall be pronounced publicly). När det gäller beslutens offentlighet innehåll-

ler artikel 6 inga begränsningsgrunder. Artikel 14 punkt 1 i internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter innehåller en bestämmelse med i stort sett samma innehåll, men enligt artikel 14 punkt 1 kan offentliggörandet av domar begränsas i fall då unga personers intresse kräver det eller då rättegången gäller äktenskapsmål eller förmynderskap för barn.

I 21 § i grundlagen, som gäller rättsskydd, nämns beslutens offentlighet inte, utan på domstolarnas beslut tillämpas det 2 mom. i 12 § i grundlagen som, inom ramen för de grundläggande fri- och rättigheterna, gäller handlingars offentlighet. Beslutens offentlighet kan således begränsas endast av nödvändiga skäl.

Enligt 2 mom. i den föreslagna paragrafen skall förvaltningsdomstolens avgörande vara sekretessbelagt till den del avgörandet innehåller uppgifter som föreskrivits vara sekretessbelagda. Enligt principen om maximering av offentligheten skall sekretessen gälla avgörandet endast till den del detta är nödvändigt för att skydda ett intresse som skall hemlighållas. Uppgifter om ett beslut skall lämnas till den del detta är möjligt utan att röja sekretessbelagd information. Detta kan ske genom att man av beslutet lämnar en kopia i vilken de sekretessbelagda uppgifterna är övertäckta.

För närvarande är domstolens diarieuppgifter i allmänhet offentliga också i sådana ärenden som annars är sekretessbelagda. Detta gäller även parternas identifieringsuppgifter. Det har i praktiken varit oklart om man i t.ex. skatteärenden kan ge kopior av beslut som innehåller sekretessbelagda uppgifter så, att partens namn och övriga identifieringsuppgifter är övertäckta i sådana fall där partens namn kan klarläggas med hjälp av domstolens diarieuppgifter. Problemet gäller framför allt sådana avgöranden som offentliggjorts på åtgärd av domstolen och av vilka en utomstående lätt kan begära en kopia på grundval av beslutets diarienummer eller liggarnummer. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg i sitt avgörande, HFD 2002:52, gällande en begärd kopia av ett beskattningsbeslut att ytterligare begränsningar för publiceringen av besluten inte direkt kunde härledas från offentligheten av anteckningar i domstolens

diarium. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att namnet på den skattskyldiga som var part i det offentliggjorda beslutet kan klarläggas genom kombinerad av uppgifter från olika informationskällor. Detta är möjligt eftersom de nuvarande bestämmelserna inte stämmer överens sinsemellan. Enligt högsta förvaltningsdomstolen är detta dock inte en tillräcklig grund för att låta bli att offentliggöra avgöranden eller att låta bli att lämna ut sådana i enlighet med den ordalydelse de har, men så att partens identifieringsuppgifter täcks över i beslutet.

För att säkerställa en så omfattande offentlighet för besluten som möjligt, och framför allt för motiveringarna till besluten, bestäms i 5 § i den föreslagna lagen att i ett diarium antecknade identifieringsuppgifter om parterna och andra enskilda personer som hörs i rättegången är sekretessbelagda till den del uppgifterna tillsammans med andra uppgifter i ett diarium eller beslut röjer en uppgift som skall hållas hemlig för att skydda en persons integritet eller en affärs- eller yrkeshemlighet. I ett ärende där en parts i diariet antecknade identifieringsuppgifter är sekretessbelagda på denna grund, meddelas, enligt förslaget, beslutet så att partens identifieringsuppgifter inte framgår av detta.

Utgångspunkten är att ett beslut, sedan partens identifieringsuppgifter täckts över i beslutet, till övriga delar är offentligt i sin helhet. Detta avses gälla även beslut i skatteärenden. När den skattskyldigas namn inte framgår av beslutet, gäller uppgifterna i beslutet inte längre en identifierbar skattskyldig på det sätt som avses i 4 § 1 mom. i lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter

Att endast täcka över en persons namn är inte i alla situationer tillräckligt för att säkerställa att personen i fråga inte går att identifiera. Då skall man, när uppgifter om ett beslut lämnas ut till en utomstående, försöka stryka sådana beskrivningar av fakta på basis av vilka det är lätt att sluta sig till vem beslutet gäller. Om partens identitet t.ex. till följd av ärendets stora publicitet skulle vara allmänt känd, skulle hemlighållandet av identifieringsuppgifterna inte ha betydelse med avseende på skyddet för integriteten. Domstolen skulle då vara tvungen att pröva om beslutet,

utan hinder av sekretessbestämmelserna, med stöd av 3 mom. är offentligt också när det gäller en persons identifieringsuppgifter.

I 2 mom. ingår också en bestämmelse om när ett beslut blir offentligt i ett sådant ärende som gäller inspektion enligt 20 a § i lagen om konkurrensbegränsningar, där den som är föremål för inspektion inte behöver höras när ansökningen behandlas. Beslutet föreslås bli offentligt först när förrättandet av inspektion meddelas den som är föremål för inspektion, om inte domstolen av särskilda skäl beslutar att beslutet skall bli offentligt före det.

I 3 mom. föreskrivs, för säkerställande av rättvis rättegång, att slutresultatet i beslutet och de tillämpade lagrummen alltid skall vara offentliga. Dessa uppgifter skall inte kunna hemlighållas ens i sådana fall där det är nödvändigt att beslutet hålls hemligt till övriga delar.

Enligt lagen om offentlighet vid rättegång är tillämpade lagrum och domslutet för närvarande offentliga också i sådana fall där utslaget avkunnas utan att allmänheten är närvarande (8 §). Bestämmelsen gäller endast situationer där det föreskrivs att domen eller utslaget skall avkunnas, dvs. att den inte är av omedelbar betydelse med tanke på offentligheten för de beslut som förvaltningsdomstolarna meddelar. En generell bestämmelse, enligt vilken tillämpade lagrum och domslutet i fråga om en domstols beslut alltid är offentliga, ingår inte i gällande lag.

I den föreslagna bestämmelsen avses med 'slutresultatet i beslutet' det uttryck gällande beslutets slutresultat som ingår i 54 § 1 mom. 6 punkten i förvaltningsprocesslagen och som motsvarar termen 'domslut' som används i de allmänna domstolarna. I ett besvärssärende är innehållet i slutresultatet att besvären förkastas, beslutet ändras eller beslutet upphävs. Till offentligheten i fråga om slutresultatet hör också de identifieringsuppgifter som gäller ett överklagat beslut. På motsvarande sätt skall i förvaltningstvistemål nämnas den förvaltningsmyndighet som är part.

Också de lagrum som nämns som motiveringar för ett beslut avses vara offentliga. I fråga om offentligheten för de juridiska motiveringar som ingår i ett beslut är utgångspunkten den, att motiveringarna är offentliga

endast till den del de inte innehåller sekretessbelagda uppgifter.

Enligt samma föreslagna moment skall förvaltningsdomstolen kunna bestämma att ett beslut, utan hinder av gällande sekretessbestämmelser, är offentligt till en del eller helt och hållet, om detta behövs på grund av något viktigt allmänt eller enskilt intresse. Domstolen avses då i sin helhetsprövning, vid sidan av de aspekter som gäller en parts integritetsskydd eller något annat intresse i fråga om sekretessen, beakta också det behov av offentlighet som hänför sig till fallet i fråga. För närvarande innehåller lagen om offentlighet vid rättegång en bestämmelse om på vilket sätt sekretessbelagda uppgifter får tas in i ett offentligt avgörande (5 b § 1 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång). Den föreslagna bestämmelsen avses i vissa fall möjliggöra ett sådant förfarande också i framtiden.

Bestämmelserna om beslutens offentlighet kompletteras av bestämmelsen i 8 § om rättegångshandlingars offentlighet, enligt vilken förvaltningsdomstolen, utan hinder av gällande sekretessbestämmelser, kan lämna uppgifter ur rättegångshandlingar i den utsträckning det behövs för att säkerställa rättvis rättegång eller på grund av något viktigt allmänt eller enskilt intresse i anslutning till ärendet. Bestämmelsen avses vara tillämplig också när det gäller domstolens beslut. Med stöd av bestämmelsen kan domstolen lämna ut uppgifter om ett beslut också till den del det är fråga om sekretessbelagda uppgifter. Den utlämnade uppgiften skulle härvid omfattas av den tystnadsplikt som föreskrivs i offentlighetslagen, och utlämnande av uppgiften skulle inte innebära att uppgiften blir offentlig.

Förvaltningsdomstolen skall kunna yttra sig om ett besluts offentlighet enligt 2 och 3 mom. i denna paragraf i sitt beslut i huvudsaken. Avgörandet om ett besluts offentlighet kan, enligt förslaget, också träffas när uppgifter om beslutet begärs efter det att ärendet upphört att vara anhängigt.

17 §. Underrättande av sakägare om avgörandet. Enligt förslaget skall domstolen, om ett ärende är av samhällelig betydelse eller har väckt stort intresse bland allmänheten, och vid behov även i andra fall, försöka se

till att en part som är delaktig i rättegången kan ta del av avgörandets innehåll innan allmänheten får ta del av den rättegångshandling som innehåller avgörandet.

Förslaget motsvarar till sitt innehåll det förslag som gäller allmänna domstolar. Eftersom begreppet part i föreliggande förslag skiljer sig från motsvarande begrepp i förslaget gällande allmänna domstolar, formuleras bestämmelsen i detta förslag dock så, att skyldigheten gäller endast en part som är delaktig i rättegången.

6 kap. **Procedurbestämmelser**

18 §. Avgörande om rättegångens offentlighet. Enligt det föreslagna 1 mom. är utgångspunkten att beslut om utlämnande av uppgifter om rättegången och om rättegångshandlingar fattas i förvaltningsdomstolen eller i något annat rättskipningsorgan inom tillämpningsområdet för denna lag enligt det förfarande som offentlighetslagen föreskriver.

Beslut om att en handling lämnas ut skall, enligt 14 § 1 mom. i offentlighetslagen, härvid fattas av den myndighet som innehar rättegångshandlingen. En uppgift om innehållet i en handling lämnas, enligt 14 § 2 mom. i offentlighetslagen, ut av en sådan anställd hos förvaltningsdomstolen som av denna har förordnats att handha detta uppdrag eller som det på grund av den anställdas ställning och uppgifter annars hör till. Arbetsordningen kan innehålla närmare föreskrifter om detta. I praktiken kan uppgifter lämnas ut av en tjänsteman som arbetar i t.ex. domstolens registratörskontor eller arkiv.

Om en tjänsteman vid förvaltningsdomstolen vägrar att lämna ut begärda uppgifter eller handlingar, skall han i enlighet med 14 § 3 mom. i offentlighetslagen meddela den som begärt en uppgift eller handling vad vägran beror på samt ge upplysningar om rätten att föra ärendet till förvaltningsdomstolen för avgörande. Tjänstemannen skall även fråga den som begärt uppgiften eller handlingen om han önskar att ärendet hänskjuts till förvaltningsdomstolen för avgörande. Den som har begärt uppgiften skall också upplysas om att behandlingen är avgiftsfri.

I offentlighetslagen föreskrivs inte uttryck-

ligen i vilket slag av förfarande ett sådant ärende gällande begäran om uppgifter som förts till en myndighet för avgörande skall avgöras. När behandlingen av ett ärende som gäller utlämnande av en uppgift eller handling i enlighet med 14 § i offentlighetslagen har förts till en förvaltningsdomstol för avgörande, är utgångspunkten att saken, i enlighet med 19 § i denna lag, i regel avgörs i förvaltningsförfarande. Det föreslagna förfarandet avses lämna sig i flertalet fall, oberoende av om den som har begärt en uppgift är part eller utomstående. Den föreslagna behandlingsordningen lämpar sig i synnerhet för situationer där rättegången inte längre är anhängig. Behandlingsordningen lämpar sig i vissa fall också för situationer där den handling eller uppgift som är föremål för begäran hänförs till en rättegång som är anhängig. Detta gäller närmast situationer där begäran inte behöver behandlas i samband med huvudsaken, eftersom den som framställer begäran inte är delaktig i den anhängiga rättegången.

I det föreslagna 2 mom. föreskrivs om situationer där offentlighetsfrågan i anslutning till en anhängig rättegång avgörs med iakttagande av förfarandet enligt förvaltningsprocesslagen. I dessa fall tillämpas inte ens i det första skedet bestämmelserna i 14 § i offentlighetslagen om utlämnande av uppgifter eller handlingar, utan beslutet om utlämnande fattas vid rättegången i huvudsaken. Detta avses gälla utlämnande av en uppgift i samband med utredande av ett ärende och hörande av en part vid en pågående rättegång. Det kan härvid vara fråga om en parts begäran eller om det att domstolen på tjänstens vägnar skall pröva huruvida en uppgift eller handling skall ges till en part utan hinder av sekretessbestämmelserna. Domstolens prövning skulle härvid basera sig framför allt på bestämmelserna i 8 och 9 § i denna lag och i 34 § i förvaltningsprocesslagen. Även de frågor gällande offentlighet vid rättegång som avser offentligheten vid muntlig förhandling eller syn avgörs, enligt förslaget, med iakttagande av förfarandet enligt förvaltningsrättskipningen.

Med part avses i detta moment också de parter som är delaktiga i en pågående rättegång och på vilka bestämmelserna i 9 § om

en parts rätt att ta del av en handling inte tillämpas, eftersom deras rätt att söka ändring grundar sig, på det sätt som avses i 9 § 3 mom., uteslutande på medlemskap i en kommun eller någon annan sammanslutning.

Det förfarande som avses i detta moment föreslås vara tillämpligt endast i situationer där det är fråga om rättegångshandlingar som hör till en och samma rättegång. Om en part som är delaktig i en rättegång begär sådana handlingar som hör till en annan rättegång och som enligt partens uppfattning har samband med hans eller hennes egen sak, behandlas en sådan begäran om uppgifter enligt det förfarande som avses i offentlighetslagen.

I det föreslagna 3 mom. föreskrivs om situationer där en uppgift eller handling som ansluter sig till en pågående rättegång begärs av den förvaltningsmyndighet som innehar uppgiften eller handlingen och förvaltningsmyndigheten skall skicka uppgiften eller handlingen till förvaltningsdomstolen eller ge ett yttrande om den till förvaltningsdomstolen. Utgångspunkten avses vara att en förvaltningsmyndighet kan avgöra en begäran om uppgifter i enlighet med förfarandet i 14 § i offentlighetslagen, förutsatt att de uppgifter och handlingar som myndigheten innehar är offentliga till alla delar eller att uppgiften kan lämnas ut så, att ett utlämnande inte kränker den tystnadsplikt som föreskrivs i offentlighetslagen eller någon annan lag. Om förvaltningsmyndigheten inte kan lämna ut de begärda uppgifter som hänför sig till en anhängig rättegång, skall myndigheten, enligt förslaget, överföra begäran för behandling i den förvaltningsdomstol där rättegången är anhängig.

Avsikten är att ärenden som gäller handlingars offentlighet skall behandlas i enlighet med offentlighetslagen så snabbt som möjligt. I det föreslagna 3 mom. föreskrivs därför att förvaltningsmyndigheten inte skall fatta något separat beslut om att avvisa en begäran, men att den som gjort begäran skall underrättas om att begäran överförts till förvaltningsdomstolen.

19 §. Domför sammansättning. I det föreslagna 1 mom. föreskrivs om förvaltningsdomstolens domförhet då offentlighetslagen tillämpas vid fattande av beslut om offentligheten och en tjänsteman har vägrat att lämna

ut uppgifter, varvid begäran om uppgifter har förts till förvaltningsdomstolen för avgörande.

Vid avgörande av en begäran om uppgifter skall det, enligt förslaget, i allmänhet anses tillräckligt att en lagfaren ledamot avgör frågan. Detsamma avses gälla också besvärskammarna, i fråga om vilka det i regel är naturligt att en lagfaren ordförande avgör frågan. Enligt förslaget skall en begäran om uppgifter avgöras som ett förvaltningsärende i ett förfarande enligt förvaltningslagen. Förfarande enligt förvaltningslagen är ett snabbt och smidigt sätt för behandling av begäran om uppgifter, och är därför att föredra i jämförelse med förfarande enligt förvaltningsprocesslagen.

I högsta förvaltningsdomstolen skulle en begäran om uppgifter dock avgöras som rättskipningsärende i en sammansättning med minst tre lagfarna ledamöter. För närvarande avgörs motsvarande ansökan gällande offentlighet vid rättegång i högsta förvaltningsdomstolens kanslisammanträde som består av presidenten, avdelningarnas ordförande och fyra andra ledamöter (7 § 4 punkten i förordningen om högsta förvaltningsdomstolen 702/1977). Procedurbestämmelserna i förvaltningsprocesslagen bedöms, i jämförelse med förvaltningslagen, på ett starkare sätt trygga vissa garantier för rättsskyddet. I dessa garantier ingår bl.a. hörande av part, domarjäv och motivering av beslut. Avgörande av en begäran om uppgifter i högsta förvaltningsdomstolen som rättskipningsärende skulle hänföra sig i synnerhet till högsta förvaltningsdomstolens ställning såsom högsta rättsinstans. Därmed skulle man trygga den rätt som var och en, enligt 21 § i grundlagen och artikel 6 i Europakonventionen, har att få sin sak behandlad av en domstol vid rättvis rättegång i åtminstone en rättsinstans.

De föreslagna sammansättningarna vid avgörande avses vara minimisammansättningar. Ett ärende kan därmed i högsta förvaltningsdomstolen vid behov avgöras i en sammansättning med t.ex. fem ledamöter, som i allmänhet utgör sammansättningen när det gäller rättskipningsärenden. Det finns inget hinder för att i högsta förvaltningsdomstolen använda en större sammansättning vid rättskipningen, ifall avsevärda juridiska tolknings-

frågor hänför sig till begäran om uppgifter.

I en förvaltningsdomstol, försäkringsdomstolen och marknadsdomstolen kan en överdomare ta en sådan begäran om uppgifter för avgörande som ankommer på en annan tjänsteman vid förvaltningsdomstolen. I vissa fall är det tänkbart att en förvaltningschef avgör en begäran om uppgifter.

Angående behandlingen av förvaltningsärenden kan närmare bestämmelser ingå i förvaltningsdomstolarnas arbetsordningar. I dessa kan bl.a. föreskrivas i vilka situationer ett förvaltningsärende avgörs på föredragning.

För behandlingen av en begäran om uppgifter skall ingen avgift uppbäras. Detta är inte beroende av om begäran om uppgifter behandlas som ett förvaltningsärende eller rättskipningsärende. I den proposition som gäller allmänna domstolar föreslås att en bestämmelse om avgiftsfri behandling fogas till 6 § i lagen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer (701/1993).

Ett beslut som fattats i förvaltningsförfarande kan, enligt den föreslagna 20 §, överklagas genom separata besvär, medan ett beslut som fattats i rättskipningsordning inte kan överklagas genom separata besvär, utan, i enlighet med 21 §, först i det skedet när huvudsaken är avgjord.

I det föreslagna 2 mom. föreskrivs om sammansättningen vid avgörande i situationer där offentlighetsfrågan i anslutning till en anhängig rättegång avgörs i enlighet med 18 § 2 mom. som ett rättskipningsärende. Utgångspunkten är då att en sak avgörs i den sammansättning som är domför att träffa avgörande i huvudsaken.

Före behandlingen av huvudsaken kan avgörande också träffas i en sådan sammansättning, där inte de sakkunnigledamöter ingår som hör till sammansättningen vid avgörande i huvudsaken. En förvaltningsdomstol kan redan för närvarande utan någon sakkunnigledamot besluta om andra åtgärder än sådana som innebär ett slutligt avgörande i huvudsaken (8 § 3 mom. i lagen om Högsta förvaltningsdomstolen, 7 § 2 mom. i lagen om förvaltningsdomstolarna, 10 § 3 mom. i lagen om försäkringsdomstolen).

Frågan om offentlighet vid rättegång kan

avgöras före behandlingen i huvudsaken också i en annan sammansättning som är behörig att fatta beslut som hänför sig till beredningen av ärendet. I en förvaltningsdomstol och i marknadsdomstolen kan en ledamot fatta beslut om åtgärder som hänför sig till beredningen av ärendet. Avgörandet om offentlighet vid rättegång kan, enligt förslaget, fattas före behandlingen i huvudsaken i en sammansättning med en ledamot t.ex. i sådana fall där det vid beredningen av den muntliga förhandlingen framgår att förhandlingen på begäran av en part skall hållas inom stängda dörrar, eftersom offentlig förhandling skulle medföra särskild olägenhet för en part och förhandling inom stängda dörrar skulle främja domstolens möjlighet att få upplysningar i ärendet.

När föredraganden hör parterna i samband med beredningen av ärendet och, på grundval av sin ställning, i anslutning till det upplyser en part om en handling, är det fråga om förvaltningsrättskipning och inte förvaltningsförfarande, även om ett särskilt beslut då inte fattas om lämnande av uppgiften. Om det i samband med beredningen av huvudsaken besluts att en part skall få upplysning om en sekretessbelagd handling, hör detta beslutsfattande dock till domstolens ledamöter och inte till föredraganden.

20 §. Ändringssökande i beslut i förvaltningsärenden. I den föreslagna paragrafen föreskrivs om ändringssökande i ett sådant beslut gällande tillämpningen av denna lag som har fattats i en förvaltningsdomstol med iakttagande av det förfarande som avses i förvaltningslagen.

Ett förvaltningsbeslut som en förvaltningsdomstol, försäkringsdomstolen, marknadsdomstolen och arbetsdomstolen har fattat får, i enlighet med det föreslagna 1 mom., överklagas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Detta motsvarar i stora drag besvärsgången också i andra förvaltningsprocessärenden. I försäkringsdomstolens beslut söks dock inte inom andra ärendekategorier ändring genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Försäkringsdomstolen är i flertalet fall sista rättsinstans, men i vissa olycksfallsförsäkringsfall kan försäkringsdomstolens beslut överklagas genom besvär hos högsta domstolen. Högsta förvaltnings-

domstolen har dock behörighet att undanröja försäkringsdomstolens beslut, om det vid behandlingen av ärendet i försäkringsdomstolen har inträffat ett sådant fel i förfarandet som väsentligt har kunnat inverka på beslutet.

Enligt det föreslagna 2 mom. får ett beslut som har fattats av en besvärnsnämnd som omfattas av besvärssystemet under försäkringsdomstolen överklagas genom besvär hos försäkringsdomstolen. Förfarandet avses gälla ändringssökande i förvaltningsbeslut som i ärenden gällande offentlighet har fattats av besvärnsnämnden för arbetspensionsärenden, statens pensionsnämnd, kommunernas pensionsnämnd, besvärnsnämnden för olycksfallsärenden, arbetslöshetsnämnden, besvärnsnämnden för studiestöd, prövningsnämnden och socialförsäkringsnämnden. Detta motsvarar i stora drag besvärgången också i andra ärendekategorier. Socialförsäkringsnämndens beslut överklagas dock genom besvär hos prövningsnämnden. I dessa fall är prövningsnämnden sista besvärinstans. Avsikten är att prövningsnämnden och socialförsäkringsnämnderna år 2007 skall sammanlösas till en besvärnsnämnd för socialskyddsärenden, vars beslut får överklagas genom besvär hos försäkringsdomstolen.

Ändring i förvaltningsbeslut som andra besvärnsnämnder som omfattas av denna lags tillämpningsområde har fattat i ärenden gällande offentlighet får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen. Detta avses närmast gälla landsbygdsnäringsnämnd, patent- och registerstyrelsens besvärnsnämnd, centralnämnden för uppståndsärenden och statens revisionsnämnd. Dessa organs beslut överklagas, till den del ändringssökandet inte har begränsats genom speciallagstiftning, också i andra ärendekategorier genom besvär direkt hos högsta förvaltningsdomstolen.

I momentet föreskrivs för tydlighetens skull också om ändringssökande i sådana fall där försäkringsdomstolen och förvaltningsdomstolen i egenskap av fullföljdsdomstolar enligt detta moment har avgjort ett ärende som gäller offentligheten vid rättegång. Försäkringsdomstolens och förvaltningsdomstolens beslut får härvid utan begränsning överklagas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen.

I det föreslagna 3 mom. föreskrivs för tydlighetens skull att i fråga om ändringssökande i övrigt gäller vad som bestäms i förvaltningsprocesslagen.

21 §. Ändringssökande i beslut i förvaltningsprocessärenden. Beslut som har fattats i ett förfarande enligt förvaltningsrättskipningen får, enligt förslaget, överklagas i samma ordning som vid besvär över beslut i huvudsaken. Ändring får sökas först i det skedet då själva huvudsaken har avgjorts. Förslaget gäller endast sådana i 18 § 2 mom. avsedda situationer där ett ärende gällande offentligheten för en uppgift eller handling måste avgöras i samband med en anhängig rättegång. Övriga beslut som gäller offentlighet överklagas i enlighet med 20 § i lagförslaget.

En parts rätt att ta del av en handling hänförs till den bestämmelse om hörande av part som ingår i 34 § i förvaltningsprocesslagen. Innan ett ärende avgörs skall en part beredas tillfälle att avge förklaring med anledning av andras yrkanden och sådan utredning som kan inverka på hur ärendet kommer att avgöras. Bestämmelser om begränsningarna i fråga om en parts rätt att ta del av en handling föreslås ingå i 9 §. Frågan huruvida en part har rätt att ta del av en viss utredning som lagts fram i ärendet gäller därmed också hörande av part. Huvudregeln enligt förvaltningsprocesslagen är att besvär över avgöranden som gjorts under pågående behandling anförs först i samband med det slutliga beslutet. I det skedet kan också fel som gäller hörande och andra procedurfel åberopas.

Överklagande genom separata besvär medan behandlingen i huvudsaken pågår i en lägre rättsinstans skulle leda till att behandlingen fördröjs. En parts rätt att, när det gäller rätten att ta del av uppgifter, överklaga genom separata besvär, skulle också innebära att frågan om hörande av part alltid skulle måste avgöras som en sådan separat fråga som kan vinna laga kraft särskilt för sig. Parterna skulle bli tvungna att under pågående rättegång överväga ett separat ändringssökande när det gäller frågan att bli hörd, vid äventyr av att de inte längre skulle kunna åberopa detta i samband med det slutliga avgörandet. Ett sådant förfarande kan inte anses förbättra parternas rättsskydd.

Också beslut som gäller offentlighet vid

muntlig förhandling eller upptagning av muntlig förhandling får, i enlighet med förslaget, överklagas i samband med besvär över beslut i huvudsaken. I förvaltningsrättskipningen är den muntliga förhandlingen en utredningsmetod som kompletterar det övriga förfarandet, och formen för förhandlingen – dvs. om den är offentlig eller sker inom stängda dörrar – har inte i sig inverkan på offentligheten för de uppgifter som läggs fram i ärendet. Därför är det inte skäl att i fråga om beslut gällande offentligheten vid muntlig förhandling införa en möjlighet till ändringsökande genom separata besvär. Inte heller kan frågan om upptagning av muntlig förhandling ha sådan väsentlig inverkan på behandlingens senare gång, att det vore skäl att införa en möjlighet att i beslut gällande upptagning söka ändring genom separata besvär. Enligt förslaget till en bestämmelse om upptagning (14 §) har ingen ovillkorlig rätt till upptagning av den muntliga förhandlingen, utan tillståndet till upptagning är alltid beroende av domstolens prövning.

I ett beslut, genom vilket en begäran av en person utanför rättegången om upptagning av förhandlingen har förkastats, kan ändring inte sökas genom separata besvär, eftersom det är fråga om ett sådant processrelaterat beslut som inte innehåller ett sådant överklagbart beslut som avses i 5 § i förvaltningsprocesslagen. Av den orsaken avses rätten att överklaga inte heller gälla sådana beslut, genom vilka allmänhetens närvaro vid muntlig förhandling har begränsats.

Om besvär inte får anföras över ett avgörande i huvudsaken eller om besvärstillstånd krävs för anförande av besvär, gäller, enligt den föreslagna regleringen, motsvarande begränsning också anförande av besvär över ett sådant avgörande gällande offentlighet vid rättegång som sammanhänger med huvudsaken.

7 kap. **Ikraftträdande**

22 §. *Ikraftträdande.* I paragrafen bestäms om lagens ikraftträdande. Avsikten är att den föreslagna lagen skall tillämpas både i rättegångar som blir anhängiga efter denna lags ikraftträdande och i rättegångar som är anhängiga vid ikraftträdandet. Enligt förslaget

tillämpas lagen också på rättegångar som inte längre är anhängiga i förvaltningsdomstolen. De bestämmelser i 2 kap. som gäller offentligheten och sekretessen för uppgifter som antecknats i domstolens dokumentregister skall, enligt förslaget, dock tillämpas endast på de uppgifter som har antecknats i förvaltningsdomstolens dokumentregister efter denna lags ikraftträdande.

1.2. **Lagen om förvaltningsdomstolarna**

12 §. *Domförhet.* Till paragrafen fogas ett nytt 4 mom., i vilket det hänvisas till lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar. I den nämnda lagens 19 § föreskrivs om förvaltningsdomstolens sammansättning när förvaltningsdomstolen avgör en fråga om rättegångens offentlighet i förvaltningsdomstolen.

22 §. *Rättegångens offentlighet.* I den gällande paragrafen föreskrivs om ordnandet av muntlig förhandling inom stängda dörrar samt hänvisas till den gällande lagen om offentlighet vid rättegång. Det är inte längre nödvändigt att i denna lag särskilt föreskriva om ordnandet av muntlig förhandling inom stängda dörrar. Därför föreslås att det endast hänvisas till lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar.

1.3. **Lagen om högsta förvaltningsdomstolen**

8 §. I den gällande paragrafens 2 mom. finns bestämmelserna om vilka ärendekategorier högsta förvaltningsdomstolen kan avgöra i en sammansättning med tre ledamöter. Till momentet fogas en ny 4 punkt enligt vilken domstolen i en sammansättning med tre ledamöter också kan avgöra ärenden som gäller offentlighet vid rättegång i högsta förvaltningsdomstolen. Tillägget överensstämmer med 19 § i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar.

Hänvisningen till 2 mom. i paragrafens 3 mom. justeras med anledning av tillägget till 2 mom.

16 c §. I den gällande paragrafen föreskrivs om ordnandet av muntlig förhandling inom stängda dörrar samt hänvisas till den gällande lagen om offentlighet vid rättegång. Det är

inte längre nödvändigt att i denna lag särskilt föreskriva om ordnandet av muntlig förhandling inom stängda dörrar. Därför föreslås att det endast hänvisas till vad som föreskrivs i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar.

1.4. Lagen om försäkringsdomstolen

10 §. Försäkringsdomstolens sammansättning vid avgörande. Till paragrafen fogas ett nytt 4 mom., i vilket det hänvisas till lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar. I den nämnda lagens 19 § föreskrivs om försäkringsdomstolens sammansättning när försäkringsdomstolen avgör en fråga om rättegångens offentlighet i försäkringsdomstolen.

17 §. Rättegångens offentlighet. I den gällande paragrafen föreskrivs om ordnandet av muntlig förhandling inom stängda dörrar samt hänvisas till den gällande lagen om offentlighet vid rättegång. Det är inte längre nödvändigt att i denna lag särskilt föreskriva om ordnandet av muntlig förhandling inom stängda dörrar. Därför föreslås att det i paragrafen endast hänvisas till lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar.

1.5. Lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet

11 §. En parts rätt att ta del av en handling. Enligt paragrafens 1 mom. har en part en mer omfattande rätt än vanligt att ta del av handlingar, vilket också gäller handlingar som innehåller sekretessbelagda uppgifter. I 2 mom. finns bestämmelser om begränsning av partens rätt att ta del av handlingar och i 3 mom. specialbestämmelser som gäller rättegångsmaterialet i ett tviste- eller brottmål.

Det föreslås att paragrafen ändras så att det inte längre föreskrivs om partens rätt att ta del av handlingar i en rättegång. Bestämmelserna om partens rätt att ta del av en handling ingår i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (12 §) och lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (9 §).

Till 2 mom. fogas enligt förslaget en punkt 8 enligt vilken partens rätt att få uppgifter inte omfattar en sådan sekretessbelagd del av

en handling vars offentlighet ärendet gäller. En person kan alltså inte få uppgifter ur en sekretessbelagd handling endast på den grund att han är part i ett ärende som gäller behandlingen av hans begäran om utlämnande av uppgifter i en förvaltningsmyndighet. Bestämmelsen motsvarar nuvarande praxis, men det finns inte för närvarande någon bestämmelse som uttryckligen gäller detta. En motsvarande bestämmelse föreslås i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar, men den gäller endast behandlingen av förvaltningsprocessärenden (9 § 2 mom. 1 punkten). Till följd av tillägget ersätts punkten efter punkt 7 om sekretessbelagda adressuppgifter med ett kommatecken.

I 3 mom. hänvisas enligt förslaget till bestämmelserna om offentlighet vid rättegång. Hänvisningen är informativ, eftersom bestämmelserna om partsoffentlighet vid rättegång också utan hänvisning skall tillämpas vid rättegång i stället för offentlighetslagens bestämmelser.

Ordalydelsen i 4 mom. ändras så att den motsvarar ordalydelsen i 9 § 4 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar. Bestämmelsen är av betydelse i synnerhet vid behandlingen av kommunalbesvär. Syftet med ändringen av ordalydelsen är att precisera att partens rätt att få uppgifter inte gäller den vars rätt att söka ändring uteslutande grundar sig på medlemskap i en kommun eller någon annan sammanslutning. Partens rätt att få uppgifter gäller också vid behandling av kommunalbesvär av sådan medlem i kommunen som har partsställning därför att beslutet avser honom eller direkt påverkar hans rätt, skyldighet eller fördel.

16 §. Hur en handling skall lämnas ut. I den gällande paragrafens 2 mom. föreskrivs om lämnande av uppgifter i elektronisk form ur en myndighets beslutsregister eller en annan offentlig handling. Det föreslås att momentet kompletteras med en bestämmelse om hur en kopia av en myndighets videoupptagning kan lämnas ut. Kompletteringen är nödvändig eftersom videoupptagning allt oftare används vid lagring av uppgifter.

Om den som har hörts inte ger sitt samtycke får enligt förslaget kopior av en myndighets video- eller motsvarande bildupptagningar av förhör lämnas ut endast om det

finns särskilda skäl. En videoupptagning kan dock läggas fram för påseende hos myndigheten i enlighet med 1 mom. till de delar som videobandet innehåller uppgifter som är offentliga.

24 §. *Sekretessbelagda myndighetshandlingar.* Det föreslås att till paragrafens 1 mom. 27 punkt fogas handlingar som innehåller uppgifter om verkställighetsplan för ungdomsstraff. Bestämmelser om verkställighetsplan för ungdomsstraff finns i 4 § i lagen om ungdomsstraff (1196/2004). Den verkställighetsplan för ungdomsstraffet som görs upp innan ett ungdomsstraff döms ut innehåller motsvarande uppgifter om en ung misstänkt som de övriga handlingar som avses i lagrummet.

33 §. *Ändringssökande.* Bestämmelserna i paragrafens 2 mom. måste ändras eftersom lagförslagen som gäller offentlighet vid rättegång också innehåller bestämmelser om ändringssökande. Enligt förslaget hänvisas det i momentet till de nya bestämmelserna om offentlighet vid rättegång.

1.6. Lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården

27 §. *Tillämpningsområdet för bestämmelserna om datasekretess och handräckning.* I den gällande paragrafens 4 mom. hänvisas till lagen om offentlighet vid rättegång. Hänvisningen ändras till en hänvisning till de nya bestämmelserna om offentlighet vid rättegång.

1.7. Lagen om besvärnämnden för arbetspensionsärenden

13 §. *Rättegångens offentlighet.* I den gällande paragrafen föreskrivs om ordnandet av muntlig förhandling inom stängda dörrar samt hänvisas till den gällande lagen om offentlighet vid rättegång.

Besvärnämnden för arbetspensionsärenden tillämpar förvaltningsprocesslagen vid behandlingen av ärenden, varför nämnden är en sådan besvärnämnd som omfattas av lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar enligt lagens 2 § 2 mom. Enligt förslaget fogas det för tydlighetens skull

en hänvisning till lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar till paragrafen.

1.8. Lagen om kommunala pensioner

155 §. *Kommunernas pensionsnämnds budget, bokslut, organisationsform, föredragande samt behandling av ärenden.* I den gällande paragrafens 4 mom. föreskrivs om ordnandet av muntlig förhandling inom stängda dörrar samt hänvisas till den gällande lagen om offentlighet vid rättegång.

I kommunernas pensionsnämnd tillämpas förvaltningsprocesslagen vid behandlingen av ärenden, varför nämnden är en sådan besvärnämnd i vilken lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar skall tillämpas enligt lagens 2 § 2 mom. Enligt förslaget fogas det för tydlighetens skull en hänvisning till lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar till momentet.

1.9. Lagen om statens pensioner

23 a §. I den gällande paragrafens 4 mom. föreskrivs om ordnandet av muntlig förhandling inom stängda dörrar samt hänvisas till den gällande lagen om offentlighet vid rättegång.

I statens pensionsnämnd tillämpas förvaltningsprocesslagen vid behandlingen av ärenden, varför nämnden är en sådan besvärnämnd i vilken lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar skall tillämpas enligt lagens 2 § 2 mom. Enligt förslaget fogas det för tydlighetens skull en hänvisning till lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar till momentet.

1.10. Lagen om olycksfallsförsäkring

53 §. I den gällande paragrafens 6 mom. föreskrivs om ordnandet av muntlig förhandling inom stängda dörrar samt hänvisas till den gällande lagen om offentlighet vid rättegång.

I besvärnämnden för olycksfallsärenden tillämpas förvaltningsprocesslagen vid behandlingen av ärenden, varför nämnden är en sådan besvärnämnd i vilken lagen om of-

fentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar skall tillämpas enligt lagens 2 § 2 mom. Enligt förslaget fogas det för tydlighetens skull en hänvisning till lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar till momentet.

1.11. Lagen om utkomstskydd för arbetslösa

12 kap. Sökande av ändring

3 §. Arbetslöshetsnämnden. I den gällande paragrafens 4 mom. föreskrivs om ordnandet av muntlig förhandling inom stängda dörrar samt hänvisas till den gällande lagen om offentlighet vid rättegång.

I arbetslöshetsnämnden tillämpas förvaltningsprocesslagen vid behandlingen av ärenden, varför nämnden är en sådan besvärnämnd i vilken lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar skall tillämpas enligt lagens 2 § 2 mom. Enligt förslaget fogas det för tydlighetens skull en hänvisning till lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar till momentet.

1.12. Sjukförsäkringslagen

17 kap. Ändringsökande

8 §. Behandling av ärenden. I den gällande paragrafens 2 mom. föreskrivs om ordnandet av muntlig förhandling inom stängda dörrar i socialförsäkringsnämnden och prövningsnämnden samt hänvisas till den gällande lagen om offentlighet vid rättegång.

I socialförsäkringsnämnden och prövningsnämnden tillämpas förvaltningsprocesslagen vid behandlingen av ärenden, varför nämnderna är sådana besvärnämnder i vilka lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar skall tillämpas enligt lagens 2 § 2 mom. Enligt förslaget fogas det för tydlighetens skull en hänvisning till lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar till momentet.

1.13. Lagen om studiestöd

32 §. Besvärnämnden för studiestöd. I den gällande paragrafens 5 mom. föreskrivs om

ordnandet av muntlig förhandling inom stängda dörrar samt hänvisas till den gällande lagen om offentlighet vid rättegång.

I besvärnämnden för studiestöd tillämpas förvaltningsprocesslagen vid behandlingen av ärenden, varför nämnden är en sådan besvärnämnd som omfattas av lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar enligt lagens 2 § 2 mom. Enligt förslaget fogas det för tydlighetens skull en hänvisning till lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar till momentet.

2. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft cirka ett halvt år efter det att de har antagits och blivit stadfästa. En kort tidsfrist mellan stadfästande och ikraftträdande är nödvändig för att utbildning skall kunna ordnas.

Bedömningen av offentlighet och sekretess för uppgifterna i anslutning till en rättegång måste i praktiken i huvudsak göras när uppgifterna antecknas i förvaltningsdomstolens dokumentregister. Att retroaktivt tillämpa bestämmelserna i 2 kap. i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar också på uppgifter som förts in i dokumentregistret innan lagen trädde i kraft, skulle alltså i praktiken vara problematiskt. Därför föreslås att de bestämmelser som gällde innan lagen trädde i kraft tillämpas i fråga om offentlighet och sekretess för rättegångsuppgifter som antecknats i förvaltningsdomstolens dokumentregister innan lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar trädde i kraft.

3. Lagstiftningsordning

Lagstiftningen om offentlighet vid rättegång ansluter sig på många sätt till de grundläggande fri- och rättigheterna och till de internationella mänskliga rättigheterna. I andra avsnittet i propositionens allmänna motivering granskas offentligheten vid rättegång också med avseende på de grundläggande och mänskliga rättigheterna. I detaljmotiven till flera av lagförslagen granskas förslaget också med avseende på bestämmelserna i grundlagen och internationella människorättskonventioner.

Bestämmelsen om yttrandefrihet och offentlighet i grundlagens 12 § är av central betydelse när det gäller regleringen av offentligheten vid rättegång, men utöver offentlighetsprincipen måste bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna beaktas i sin helhet. I 12 § 2 mom. i grundlagen betonas att handlingar i regel är offentliga. Om sekretess kan föreskrivas genom lag, men sekretessen skall även i så fall alltid grunda sig på tvingande skäl.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande om den genomgripande reformen av offentlighetslagen (RP 30/1998 rd) gjort en jämförelsevis omfattande analys av villkoren för begränsningar av rätten att få uppgifter (GrUU 43/1998 rd). Utskottet hänvisade till förarbetena till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna (RP 309/1993 rd, s. 62/I), där det betonas att offentlighetsprincipen historiskt och funktionellt hör samman med de politiska friheterna, särskilt med yttrandefriheten, men också att det å andra sidan är uppenbart att man ibland måste avvika från den på grund av olika viktiga intressen. Som exempel nämns skydd för privatlivet, affärshemligheter, intressen som hänför sig till nationens säkerhet, bevarandet av relationerna till en annan stat samt de krav som gäller skötseln av finans-, penning- och valutapolitiken.

I 10 § 1 mom. i grundlagen sägs att vars och ens privatliv är tryggt och förutsatts att närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Grundlagens hänvisning till lag när det gäller skydd för personuppgifter förutsätter lagbestämmelser om denna rättighet, men hänvisningen överlämnar prövningen av detaljerna i regleringen till lagstiftaren. Denna prövnings spelrum begränsas dock av att skyddet för personuppgifter delvis utgör en del av skyddet för privatlivet enligt samma moment (se GrUU 25/1998 rd, s. 2/I; GrUU 21/2001 rd, s. 2/I). Grundlagsutskottet har konstaterat att tillåtelsete att behandla sådana känsliga uppgifter som omfattas av förbudet att behandla vissa uppgifter i 11 § i personuppgiftslagen berör själva kärnan i skyddet för personuppgifter som hör till privatlivet (GrUU 25/1998 rd, s. 3; GrUU 21/2001 rd, s. 3/II; GrUU 9/2002 rd).

Vid bedömningen av hur långt skyddet för privatlivet och personuppgifterna sträcker sig måste det ofta beaktas vilken ställning den berörda personen har i varje enskilt fall och i vilket sammanhang uppgifterna används. I stället för skydd för privatlivet används idag ofta begreppet integritetsskydd, vilket kan anses täcka också andra dimensioner, såsom självbestämmanderätt och rätt till skydd för personuppgifter.

En grundläggande rättighet kan begränsas i enlighet med de villkor för begränsandet som utformats i grundlagsutskottets praxis samt de kriterier som anges i internationella konventioner om de mänskliga rättigheterna. Också tryggheten av andra grundläggande fri- och rättigheter kan kräva begränsning av offentligheten. Skyddet för affärs- och yrkeshemligheter och också intressen som hänför sig till forsknings- och utvecklingsarbete har tydliga kopplingar till skyddet för egendom som tryggas i 15 § i grundlagen. Det allmännas skyldighet att trygga t.ex. rätten till liv, personlig frihet, integritet och trygghet som nämns i 7 § i grundlagen, kan medföra att det införs sekretessbestämmelser till skydd för dessa rättigheter.

Till de grundläggande fri- och rättigheterna hör också att handläggningen av ärenden i förvaltningen eller i domstolarna är offentlig. Om offentligheten vid handläggningen föreskrivs i grundlagens 12 § 2 mom. enligt vilket offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning skall tryggas genom lag. I grundlagens 21 § om rättsskydd tryggas särskilt partens rätt att få en sak som gäller hans rättigheter och skyldigheter avgjord i ett rättvist förfarande. Rätten till offentlig handläggning innebär för partens rättsskydd närmast ett skydd mot hemliga och godtyckliga rättegångar. I praktiken har denna rätt störst betydelse i brottmål.

Enligt förslaget skall rättegångshandlingarnas och handläggningens offentlighet vara utgångspunkt i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar. Det föreslås att grunderna för sekretess fastställs enligt offentlighetslagen och annan gällande lagstiftning. De grunder för sekretess som föreskrivs

i offentlighetslagen och annan lagstiftning bedömdes vara nödvändiga när sekretessbestämmelserna i tiden infördes i lag. Med tanke på de intressen som skall skyddas genom sekretess är det inte av väsentlig betydelse om handlingarna innehas av en domstol eller av en förvaltningsmyndighet.

Identifieringsuppgifter som antecknats i förvaltningsdomstolens diarium beläggs enligt förslaget med sekretess när de tillsammans med andra uppgifter i diariet eller i förvaltningsdomstolens beslut röjer en uppgift som skall omfattas av sekretess till skydd för den personliga integriteten. Avsikten är att skyddet för en enskild individs personliga integritet inte skall sättas på spel därför att han söker ändring i ett förvaltningsbeslut. De föreslagna ändringarna bidrar också till att offentlighetsprincipen följs, eftersom de gör det möjligt att förvaltningsdomstolarnas beslut och motiveringen till dem blir offentliga i en större utsträckning än tidigare.

Av särskild betydelse med tanke på partens rättsskydd i förvaltningsprocessen är partens rätt att ta del av handlingar som hänför sig till behandlingen av hans sak. Partens rätt att få information är enligt förslaget mer omfattande i förvaltningsdomstolarna än inom förvaltningen. Förvaltningsdomstolarna skall i vissa situationer också från fall till fall kunna pröva kraven på offentlighet och de intressen som skall skyddas genom sekretess samt be-

akta de krav som partens rättsskydd ställer i det enskilda fallet.

Vid muntlig förhandling skall utgångspunkten vara offentlighet, men förhandlingen skall hållas inom stängda dörrar om det under förhandlingen företes en handling eller yppas en uppgift som omfattas av sekretess. Förvaltningsdomstolen kan, enligt förslaget, hålla muntlig förhandling inom stängda dörrar också på begäran av en enskild part, om de villkor som föreskrivs i lagen uppfylls. Förslagen överensstämmer med grundlagsutskottets tolkningspraxis. Enligt tolkningspraxis skall muntlig förhandling inom stängda dörrar ha samband med någon i lagen föreskriven orsak. I lagen föreskriven tystnadsplikt utgör en sådan orsak. Man har i praktiken också ansett att en grundläggande reglering av detta slag i sig kan kopplas ihop med domstolens rätt att bestämma om förhandling inom stängda dörrar i enskilda fall, om detta knyts till bestämda villkor i lagen (GrUU 35/2001 rd).

Enligt regeringens uppfattning uppfyller förslagen de krav som de grundläggande fri- och rättigheterna ställer, varför lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Offentlighetsprincipen

Rättegången och rättegångshandlingar är offentliga, om inte något annat föreskrivs i denna lag.

2 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på behandlingen av förvaltningsprocessärenden och på rättegångshandlingar i förvaltningsdomstolarna.

Med förvaltningsdomstol avses i denna lag högsta förvaltningsdomstolen, förvaltningsdomstolarna och försäkringsdomstolen. Vad som i denna lag föreskrivs om förvaltningsdomstolarna gäller i de fall där förvaltningsprocesslagen (586/1996) tillämpas på behandlingen av ett ärende också marknadsdomstolen, arbetsdomstolen och sådana nämnder som inrättats för behandlingen av besvärärenden.

3 §

Lagens förhållande till andra bestämmelser

Till den del något annat inte föreskrivs i denna lag skall vid förvaltningsdomstolarna tillämpas vad som i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) eller i någon annan lag föreskrivs om handlingars offentlighet.

2 kap.

Uppgifter om en rättegång

4 §

Uppgifterna om en rättegång samt deras offentlighet

De uppgifter som antecknas i förvaltningsdomstolens diarium eller motsvarande dokumentregister och som gäller den domstol som behandlar ärendet, sakägarnas identitet, den myndighet som fattat det överklagade beslutet, ärendets exakta art och processens gång samt den muntliga förhandlingens tid och plats är omedelbart offentliga utan hinder av sekretessbestämmelserna, om inte något annat följer av 5 §.

I ett ärende som gäller inspektion enligt 20 a § i lagen om konkurrensbegränsningar (480/1992) blir de i 1 mom. avsedda uppgifterna offentliga först när förrättandet av inspektion meddelas den som är föremål för inspektion, om inte förvaltningsdomstolen beslutar att uppgifterna skall bli offentliga före det.

5 §

Sekretessbelagda identifieringsuppgifter

Sådana i förvaltningsdomstolens diarium eller motsvarande dokumentregister antecknade identifieringsuppgifter om sakägarna samt om andra personer som medverkar i rättegången är sekretessbelagda om de tillsammans med andra uppgifter i förvaltningsdomstolens dokumentregister eller förvaltningsdomstolens beslut röjer en uppgift som är sekretessbelagd

1) enligt 24 § 1 mom. 20 eller 23-32 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet,

2) enligt lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter (1346/1999) eller

3) enligt någon annan lag i syfte att skydda den personliga integriteten eller säkerheten eller en persons eller ett företags affärs- eller yrkeshemlighet.

På begäran av en sakägare är hans eller hennes identifieringsuppgifter likväl offentliga i de fall som avses i 1 mom. offentliga.

6 §

Utlämnande av sekretessbelagda identifieringsuppgifter

Förvaltningsdomstolen kan lämna ut identifieringsuppgifter som är sekretessbelagda enligt 5 §, på det sätt som föreskrivs om utlämnande av sekretessbelagda uppgifter i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Därutöver kan förvaltningsdomstolen lämna ut sekretessbelagda identifieringsuppgifter till den som behöver dem för att utöva sina rättigheter eller fullgöra sina skyldigheter eller som har en annan motsvarande godtagbar orsak att få uppgifterna.

3 kap.

Rättegångshandlingarna

7 §

Rättegångshandlingarna

Med rättegångshandling avses en besvärsskrift eller en annan handling genom vilken ett ärende har anhängiggjorts, det beslut som är föremål för besvären samt andra handlingar som ges in till förvaltningsdomstolen i ett förvaltningsprocessärende. Med rättegångshandling avses även förvaltningsdomstolens beslut och andra handlingar som den gjort upp i förvaltningsprocessärenden samt förvaltningsdomstolens diarium och motsvarande dokumentregister.

8 §

Rättegångshandlingarnas offentlighet

Angående rättegångshandlingarnas offentlighet och sekretess gäller vad som föreskrivs om handlingars offentlighet i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet eller i någon annan lag, om inte något annat föreskrivs i denna lag. Förvaltningsdomstolen kan dock utan hinder av sekretessbestämmelserna lämna uppgifter ur rättegångshandlingar i den utsträckning det behövs för att säkerställa en rättvis rättegång eller något viktigt allmänt eller enskilt intresse i anslutning till ärendet.

9 §

En sakägares rätt att ta del av en handling

En sakägare som är part i en rättegång har, om inte något annat följer av i 2 eller 3 mom., rätt att ta del av också andra än offentliga rättegångshandlingar om de kan eller har kunnat påverka behandlingen av partens ärende.

Sakägaren har inte i 1 mom. avsedd rätt i fråga om

1) den sekretessbelagda delen av en sådan handling, vars offentlighet rättegången gäller,

2) kontaktinformation som avses i 11 § 2 mom. 7 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet,

3) föredragningspromemorior, förslag till avgörande eller andra därmed jämförbara handlingar som vid en förvaltningsdomstol upprättats för beredningen av ett ärende, så länge domstolen ännu behandlar ärendet, och

4) rättegångshandlingar till den del de innehåller uppgifter om förvaltningsdomstolens överläggning enligt i 15 §.

Utöver vad som föreskrivs i 2 mom. kan förvaltningsdomstolen låta bli att lämna ut sekretessbelagda uppgifter som nämns i 11 § 2 mom. 1 eller 6 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet, om det är nödvändigt för att skydda ett sådant intresse som avses i sekretessbestämmelserna och att uppgifterna inte lämnas ut inte äventyrar genomförandet av en rättvis rättegång.

Vad som i denna paragraf föreskrivs om

en part gäller inte den vars rätt att söka ändring grundar sig uteslutande på medlemskap i en kommun eller någon annan sammanslutning.

4 kap.

Muntlig förhandling

10 §

Offentlighet vid muntlig förhandling

Var och en har rätt att vara närvarande vid en muntlig förhandling i ett ärende, om inte något annat föreskrivs i denna lag eller i någon annan lag.

Förvaltningsdomstolen skall senast när sammanträdet börjar lämna meddelande om muntlig förhandling och uppge de ärenden som skall behandlas under förhandlingen samt vilken sammansättning domstolen har vid förhandlingen.

På syn som förrättas av förvaltningsdomstolen tillämpas vad som i denna lag föreskrivs om muntlig förhandling.

11 §

Förhandling inom stängda dörrar

Muntlig förhandling hålls helt eller till behövliga delar utan att allmänheten är närvarande, om uppgifter eller handlingar som är sekretessbelagda enligt lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet eller enligt någon annan lag yppas vid den muntliga förhandlingen. Förvaltningsdomstolen kan dock bestämma att den muntliga förhandlingen även i dessa fall skall vara offentlig, om detta behövs för att säkerställa en rättvis rättegång.

Dessutom kan förvaltningsdomstolen, om inte något viktigt allmänt eller enskilt intresse förutsätter offentlig förhandling, på begäran av en enskild sakägare som är part i rättegången ordna muntlig förhandling utan att allmänheten är närvarande, om offentlig förhandling skulle medföra särskild olägenhet sakägaren och förhandling inom stängda dörrar främjar förvaltningsdomstolens möjlighet att få upplysningar i ärendet.

12 §

Närvaro vid förhandling inom stängda dörrar

Vid förhandling inom stängda dörrar har, förutom parterna i rättegången och deras ombud och biträden samt ombud och biträden för den förvaltningsmyndighet som fattat avgörandet, de personer rätt att närvara vilkas närvaro förvaltningsdomstolen anser vara nödvändig.

13 §

Begränsning av allmänhetens närvarorätt

Förvaltningsdomstolen får begränsa allmänhetens rätt att närvara vid offentlig förhandling, om det är nödvändigt för att ett vittne, någon annan som skall höras eller en part i rättegången eller den som står i ett sådant förhållande till någon av dessa personer som avses i 15 kap. 10 § 2 mom. i strafflagen (39/1889) skall kunna skyddas för hot mot liv eller hälsa. Förvaltningsdomstolen får också begränsa allmänhetens närvaro vid offentlig förhandling, om det är nödvändigt för att undvika trängsel eller av orsaker som beror på föremålet för en syneförrättning.

Förvaltningsdomstolen får förbjuda personer under 15 år att närvara vid offentlig förhandling, om det kan vara skadligt för dem att vara närvarande.

14 §

Upptagning av den muntliga förhandlingen

Fotografering och bandning samt annan bild- och ljudupptagning och med tekniska metoder överföring av dem på åtgärd av någon annan än förvaltningsdomstolen är tillåten vid offentlig muntlig förhandling endast med tillstånd av förvaltningsdomstolen och enligt de anvisningar domstolen ger.

Tillstånd kan beviljas, om

1) upptagningen eller överföringen inte medför betydande olägenhet i fråga om integritetsskyddet för ett vittne, någon annan som skall höras eller sakägare eller äventyrar deras säkerhet,

2) upptagningen eller överföringen inte försvårar en ostörd muntlig förhandling, eller

3) det inte finns något annat med de i 1 eller 2 punkten nämnda orsakerna jämförbart vägande skäl att vägra tillstånd.

5 kap.

Förvaltningsdomstolens avgörandet

15 §

Sekretess i fråga om förvaltningsdomstolens överläggning

Förvaltningsdomstolens överläggning sker utan att sakägarna och allmänheten är närvarande. Innehållet i överläggningen skall hemlighållas. Sekretesstiden är 80 år från det att ärendet blev anhängigt vid domstolen.

16 §

Avgörandets offentlighet

Rättegångshandlingar som innehåller förvaltningsdomstolens avgörande är offentliga, om inte något annat följer av 2 mom.

Om avgörandet innehåller uppgifter som är sekretessbelagda med stöd av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet eller någon annan lag, är den rättegångshandling som innehåller avgörandet sekretessbelagd till den del detta är nödvändigt för att skydda ett sådant intresse som avses i sekretessbestämmelserna. I ärenden där en persons identifieringsuppgifter är sekretessbelagda med stöd av 5 §, meddelas beslutet så att personens identifieringsuppgifter inte framgår av detta. I ett ärende som gäller inspektion enligt 20 a § i lagen om konkurrensbegränsningar, blir den rättegångshandling som innehåller förvaltningsdomstolens avgörande offentlig först när underrättas om inspektionen, den som är föremål för inspektion, om inte förvaltningsdomstolen av särskilda skäl beslutar att rättegångshandlingen skall bli offentlig före det.

Slutresultatet i beslutet och de tillämpade lagrum är alltid offentliga. Förvaltningsdomstolen kan dock bestämma att ett beslut utan hinder av sekretessbestämmelserna också till

andra delar är offentligt i den utsträckning det behövs på grund av något viktigt allmänt eller enskilt intresse i anslutning till ärendet.

17 §

Underrättande av sakägare om avgörandet

Om saken är samhällseligst betydelsefull eller har väckt stort allmänt intresse, och vid behov även i andra fall, skall förvaltningsdomstolen i mån av möjlighet se till att en sakägare som är part i rättegången kan ta del av avgörandets innehåll innan allmänheten får ta del av den rättegångshandling som innehåller avgörandet.

6 kap.

Procedurbestämmelser

18 §

Avgörande om rättegångens offentlighet

Beträffande beslut om rättegångens offentligheten gäller vad som bestäms i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Om en person som avses i 14 § 2 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet har vägrat att i en förvaltningsdomstol lämna ut begärda uppgifter och begäran har förts till förvaltningsdomstolen för avgörande, skall saken avgöras i högsta förvaltningsdomstolen som rättskipningsärende och i en annan förvaltningsdomstol som förvaltningsärende.

Beslut om utlämnande av uppgift eller rättegångshandling fattas dock i ett förfarande enligt förvaltningsprocesslagen, om det gäller utlämnande av uppgift eller handling till en sakägare som är part i rättegången och saken måste avgöras i den anhängiga rättegången. Även frågor som gäller offentligheten vid muntlig förhandling avgörs i ett förfarande enligt förvaltningsprocesslagen.

Om någon medan rättegång pågår begär en uppgift eller rättegångshandling som innehas av en förvaltningsmyndighet som skall skicka den till förvaltningsdomstolen eller ge ett yttrande om den till förvaltningsdomstolen skall förvaltningsmyndigheten överföra

begäran till den förvaltningsdomstol där rättegången är anhängig, om myndigheten anser att den inte kan lämna ut den begärde uppgiften eller handlingen. Något beslut om att begäran avvisas skall inte fattas av förvaltningsmyndigheten. Den som gjort begäran skall underrättas om överföringen.

19 §

Domför sammansättning

En ovan i 18 § 1 mom. avsedd sak avgörs

1) i högsta förvaltningsdomstolen i en sammansättning med minst tre lagfarna ledamöter, och

2) i andra förvaltningsdomstolar i en sammansättning med minst en lagfaren ledamot.

En ovan i 18 § 2 mom. avsedd sak avgörs i en sammansättning som är domför att fatta avgörande om behandlingen av huvudsaken. Skall en sådan fråga avgöras före huvudsaken, är förvaltningsdomstolen också domför att avgöra saken i en sammansättning utan andra än domstolens lagfarna ledamöter, eller i en annan sammansättning som är behörig att besluta om åtgärder som hänför sig till beredningen av ärendet.

20 §

Ändringssökande i beslut i förvaltningsärenden

Ett i denna lag avsett förvaltningsbeslut som en förvaltningsdomstol, försäkringsdomstolen, marknadsdomstolen eller arbetsdomstolen har fattat får överklagas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen.

Ett i denna lag avsett förvaltningsbeslut, som har fattats av en besvärsnämnd som omfattas av besvärssystemet under försäkringsdomstolen, får överklagas genom besvär hos försäkringsdomstolen. Ändring i förvaltningsbeslut som andra besvärsnämnder har fattat får överklagas hos förvaltningsdomstolen. Ändring i försäkringsdomstolens och förvaltningsdomstolens beslut med anledning av överklagande får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen.

I fråga om ändringssökande gäller i övrigt vad som bestäms i förvaltningsprocesslagen.

21 §

Ändringssökande i beslut i förvaltningsprocessärenden

Beslut som har fattats i ett förfarande enligt förvaltningsprocesslagen får överklagas i samma ordning som beslut i huvudsaken. Beslutet får inte överklagas genom separata besvär.

7 kap.

Ikraftträdande

22 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 200 . I fråga om offentlighet och sekretess när det gäller uppgifter om rättegång som antecknats i förvaltningsdomstolens dokumentregister före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.

2.

Lag**om ändring av 12 och 22 § i lagen om förvaltningsdomstolarna**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 26 mars 1999 om förvaltningsdomstolarna (430/1999) 22 § och
fogas till 12 §, sådan den lyder i lag 699/2005 och 106/2000, ett nytt 5 mom. som följer:

12 §

Domförhet

Bestämmelser om förvaltningsdomstolens domförhet i ärenden som gäller rättegångens offentlighet i förvaltningsdomstolen finns i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/).

22 §

Rättegångens offentlighet

Beträffande rättegångens offentlighet i en förvaltningsdomstol gäller vad som bestäms i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar.

Denna lag träder i kraft den 200 .

3.

Lag**om ändring av 8 och 16 c § i lagen om högsta förvaltningsdomstolen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 22 juli 1918 om högsta förvaltningsdomstolen (74/1918) 8 § 2 och 3 mom. samt 16 c §, sådana de lyder, 8 § 2 och 3 mom. i lag 700/2005 samt 16 c § i lagarna 12/1979 och 948/1984, som följer:

8 §

Högsta förvaltningsdomstolen kan med tre ledamöter behandla och avgöra

- 1) ärenden som gäller besvärstillstånd och yrkanden som har samband med det,
- 2) ärenden som gäller verkställighetsförbud eller avbrytande av verkställighet eller något annat förordnande om verkställigheten,
- 3) ärenden som gäller rättshjälp,
- 4) ärenden som gäller rättegångens offentlighet i högsta förvaltningsdomstolen,

5) ärenden i vilka besvären eller ansökan har återtagits eller i vilka det är fråga om huruvida ändring har sökts inom utsatt tid eller med iakttagande av föreskriven form eller trots besvärshälsförbud samt yrkanden som har samband med sådana ärenden, samt

6) ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande, om ansökan enhälligt avslås eller avvisas, och yrkanden som har samband med sådana ärenden.

I de fall som avses i 2 mom. 1—5 punkten kan ärendet behandlas och avgöras utan de sakkunnigledamöter som enligt denna eller

någon annan lag hör till den ordinarie sammansättningen vid avgörande. bestäms i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/).

16 c §
 Beträffande rättegångens offentlighet i högsta förvaltningsdomstolen gäller vad som _____
 Denna lag träder i kraft den _____ 200 .

4.

Lag

om ändring av 10 och 17 § i lagen om försäkringsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut
 ändras i lagen av den 21 februari 2003 om försäkringsdomstolen (132/2003) 17 § och fogas till 10 § ett nytt 4 mom. som följer:

10 §

Försäkringsdomstolens sammansättning vid avgörande

 Bestämmelser om försäkringsdomstolens sammansättning vid avgörande i ärenden som gäller rättegångens offentlighet i försäkringsdomstolen finns i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/).

17 §

Rättegångens offentlighet

Beträffande rättegångens offentlighet i försäkringsdomstolen gäller vad som bestäms i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar.

 Denna lag träder i kraft den _____ 200 .

5.

Lag**om ändring av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 21 maj 1999 om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) 11 § 2 mom. 7 punkten samt 3 och 4 mom., 16 § 2 mom., 24 § 1 mom. 27 punkten och 33 § 2 mom. samt
fogas till 11 § 2 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lag 684/2003, en ny 8 punkt som följer:

11 §

En parts rätt att ta del av en handling

En part, hans ombud eller hans biträde har inte den i 1 mom. avsedda rätten

7) när det är fråga om sekretessbelagd adress-, telefon- och annan motsvarande kontaktinformation som hänför sig till ett vittne, en målsägande eller en part eller till någon som har gjort polisanmälan, en anmälan som avses i 40 § i barnskyddslagen (683/1983) eller någon annan därmed jämförbar anmälan som förutsätter myndighetsåtgärder, om utlämnandet av uppgifter skulle äventyra säkerheten, intressena eller rättigheterna för vittnet, målsäganden eller parten eller för den som gjort anmälan, eller

8) när det är fråga om en sekretessbelagd del av en handling vars offentlighet ärendet gäller.

Om en handling ingår i rättegångsmaterialet, gäller beträffande en parts rätt att ta del av handlingen vad som bestäms i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (/) och i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/).

Vad som i denna paragraf föreskrivs om en part gäller inte den vars rätt att söka ändring grundar sig uteslutande på medlemskap i en kommun eller någon annan sammanslutning.

16 §

Hur en handling skall lämnas ut

Av de offentliga uppgifterna i ett beslutsregister som förs av en myndighet med hjälp av automatisk databehandling har man rätt att få en kopia i form av en teknisk upptagning eller annars i elektronisk form, om inte särskilda skäl talar för något annat. Utlämnande av kopior av tekniska upptagningar beror i övrigt på myndighetens prövning, om inte något annat föreskrivs. Kopior av video- eller andra motsvarande upptagningar som en myndighet gjort vid förhör eller motsvarande händelser där någon hörs får dock lämnas ut endast av särskilda skäl, om inte den som har hörts ger sitt samtycke.

24 §

Sekretessbelagda myndighetshandlingar

Om inte något annat föreskrivs särskilt, är följande myndighetshandlingar sekretessbelagda:

27) handlingar som innehåller uppgifter om rättspsykiatrisk sinnesundersökning av en åtalad, personundersökning av en ung förbrytare, verkställighetsplan för ungdomsstraff eller lämplighetsutredning i samband med

samhällstjänst som utförs i stället för fängelsestraff,

33 §

Ändringssökande

Beträffande ändringssökande i ärenden som gäller rättegångens offentlighet, gäller vad som bestäms i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar och i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar.

Denna lag träder i kraft den 200 .

6.

Lag

om ändring av 27 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen av den 22 september 2000 om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) 27 § 4 mom. som följer:

27 §

Tillämpningsområdet för bestämmelserna om datasekretess och handräckning

gångsmaterialet skall hållas hemligt i enlighet med lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (/) eller lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/). Vid förfarandet iakttas i tillämpliga delar vad som föreskrivs i nämnda lagar.

När en uppgift som enligt denna lag är sekretessbelagd röjs i en domstol, skall den muntliga förhandlingen i behövliga delar ske utan att allmänheten är närvarande och rätte-

Denna lag träder i kraft den 200 .

7.

Lag**om ändring av 13 § i lagen om besvärnämnden för arbetspensionsärenden**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 26 augusti 2005 om besvärnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) 13 § som följer:

13 §

Rättegångens offentlighet

vid avgörande i ärenden som gäller rättegångens offentlighet finns i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/).

Bestämmelser om rättegångens offentlighet i besvärnämnden för arbetspensionsärenden och om besvärnämndens sammansättning

_____ Denna lag träder i kraft den _____ 200 .

8.

Lag**om ändring av 155 § i lagen om kommunala pensioner**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om kommunala pensioner av den 13 juni 2003 (549/2003) 155 § 4 mom. som följer:

155 §

Kommunernas pensionsnämnds budget, bokslut, organisationsform, föredragande samt behandling av ärenden

vid behov muntlig förhandling på det sätt som bestäms i 37 § i förvaltningsprocesslagen. Bestämmelser om rättegångens offentlighet i kommunernas pensionsnämnd och om nämndens sammansättning vid avgörande i ärenden som gäller rättegångens offentlighet finns i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/).

_____ Vid behandlingen av ärenden i kommunernas pensionsnämnd tillämpas förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte något annat föreskrivs särskilt. För att ett ärende skall kunna utredas, verkställs i pensionsnämnden

_____ Denna lag träder i kraft den _____ 200 .

9.

Lag**om ändring av 23 a § i lagen om statens pensioner**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om statens pensioner av den 20 maj 1966 (280/1966) 23 a § 4 mom., sådant det lyder i lag 656/2002, som följer:

23 a §

Vid behandlingen av ärenden i statens pensionsnämnd tillämpas förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte något annat föreskrivs särskilt. För att ett ärende skall kunna utredas, verkställs i pensionsnämnden vid behov muntlig förhandling på det sätt som bestäms i 37 § i förvaltningsprocesslagen. Bestämmelser om rättegångens offentlighet i

statens pensionsnämnd och om nämndens sammansättning vid avgörande i ärenden som gäller rättegångens offentlighet finns i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/).

Denna lag träder i kraft den 200 .

10.

Lag**om ändring av 53 § i lagen om olycksfallsförsäkring**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om olycksfallsförsäkring av den 20 augusti 1948 (608/1948) 53 § 6 mom., sådant det lyder i lag 681/2005, som följer:

53 §

Vid behandlingen av ärenden i besvärnämnden för olycksfallsärenden tillämpas förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte något annat föreskrivs särskilt. Vid behov hålls muntlig förhandling i besvärnämnden på det sätt som bestäms i 37 § i förvaltningsprocesslagen. Bestämmelser om rättegångens offentlighet i besvärnämnden för olycksfallsärenden och om besvärnämndens sammansättning vid avgörande i ärenden som

gäller rättegångens offentlighet finns i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/). Närmare bestämmelser om besvärnämnden för olycksfallsärenden och kostnaderna för denna utfärdas genom förordning av statsrådet. Besvärnämnden fastställer sin egen arbetsordning.

Denna lag träder i kraft den 200 .

11.**Lag****om ändring av 12 kap. 3 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 30 december 2002 om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) 12 kap. 3 § 4 mom. som följer:

12 kap.

Sökande av ändring

3 §

Arbetslöshetsnämnden

kunna utredas, verkställs i arbetslöshetsnämnden vid behov muntlig förhandling på det sätt som bestäms i 37 § i förvaltningsprocesslagen. Bestämmelser om rättegångens offentlighet i arbetslöshetsnämnden och om nämndens sammansättning vid avgörande i ärenden som gäller rättegångens offentlighet finns i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/).

Vid behandlingen av ärenden i arbetslöshetsnämnden tillämpas förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte något annat föreskrivs särskilt. För att ett ärende skall

Denna lag träder i kraft den 200 .

12.**Lag****om ändring av 17 kap. 8 § i sjukförsäkringslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i sjukförsäkringslagen av den 21 december 2004 (1224/2004) 17 kap. 8 § 2 mom. som följer:

17 kap.

Ändringssökande

8 §

Behandling av ärenden

nämnden samt om socialförsäkringsnämndens och prövningsnämndens sammansättning vid avgörande i ärenden som gäller rättegångens offentlighet finns i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/).

Bestämmelser om rättegångens offentlighet i socialförsäkringsnämnden och prövnings-

Denna lag träder i kraft den 200 .

13.**Lag****om ändring av 32 § i lagen om studiestöd**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 21 januari 1994 om studiestöd (65/1994) 32 § 5 mom., sådant det lyder i lag 691/2002, som följer:

32 §
Besvärsnämnden för studiestöd

rande i ärenden som gäller rättegångens offentlighet finns i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/).

Bestämmelser om rättegångens offentlighet i besvärsnämnden för studiestöd och om besvärsnämndens sammansättning vid avgö-

Denna lag träder i kraft den 200 .

Helsingfors den 10 mars 2006

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister *Leena Luhtanen*

2.

Lag**om ändring av 12 och 22 § i lagen om förvaltningsdomstolarna**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 26 mars 1999 om förvaltningsdomstolarna (430/1999) 22 § och
fogas till 12 §, sådan den lyder i lag 699/2005 och 106/2000, ett nytt 5 mom. som följer:

Gällande lydelse

12 §

*Domförhet**Föreslagen lydelse*

12 §

Domförhet

Bestämmelser om förvaltningsdomstolens domförhet i ärenden som gäller rättegångens offentlighet i förvaltningsdomstolen finns i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/).

22 §

Offentlighet vid handläggning

I ärenden i vilka tystnadsplikt gäller skall handläggningen ske inom stängda dörrar. Förvaltningsdomstolen kan bestämma att ett ärende skall behandlas inom stängda dörrar, om offentlig handläggning kunde medföra särskild olägenhet för en part.

Vid muntlig förhandling skall i övrigt iakttas lagen om offentlighet vid rättegång (945/1984).

22 §

Rättegångens offentlighet

Beträffande rättegångens offentlighet i en förvaltningsdomstol gäller vad som bestäms i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar.

Denna lag träder i kraft den 200 .

3.

Lag

om ändring av 8 och 16 c § i lagen om högsta förvaltningsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 22 juli 1918 om högsta förvaltningsdomstolen (74/1918) 8 § 2 och 3 mom. samt 16 c §, sådana de lyder, 8 § 2 och 3 mom. i lag 700/2005 samt 16 c § i lagarna 12/1979 och 948/1984, som följer:

Gällande lydelse

8 §

Högsta förvaltningsdomstolen kan med tre ledamöter behandla och avgöra

- 1) ärenden som gäller besvärstillstånd och yrkanden som har samband med det,
- 2) ärenden som gäller verkställighetsförbud eller avbrytande av verkställighet eller något annat förordnande om verkställigheten,
- 3) ärenden som gäller rättshjälp,
- 4) ärenden i vilka besvären eller ansökan har återtagits eller i vilka det är fråga om huruvida ändring har sökts inom utsatt tid eller med iakttagande av föreskriven form eller trots besvärsförbud samt yrkanden som har samband med sådana ärenden, samt
- 5) ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande, om ansökan enhälligt avslås eller avvisas, och yrkanden som har samband med sådana ärenden.

I de fall som avses i 2 mom. 1–4 punkten kan ärendet behandlas och avgöras utan de sakkunnigledamöter som enligt denna eller någon annan lag hör till den ordinarie sammansättningen vid avgörande.

16 c §

I ärenden, i vilka tystnadsplikt är stadgad, skall muntlig förhandling hållas samt hörande av part, vittne och sakkunnig ske inom stängda dörrar. Högsta förvaltningsdomstolen kan även i andra ärenden besluta, att muntlig förhandling skall hållas samt hörande av part, vittne och sakkunnig ske inom stängda dörrar, såframt offentlig handläggning skulle medföra särskild olägenhet för

Föreslagen lydelse

8 §

Högsta förvaltningsdomstolen kan med tre ledamöter behandla och avgöra

- 1) ärenden som gäller besvärstillstånd och yrkanden som har samband med det,
- 2) ärenden som gäller verkställighetsförbud eller avbrytande av verkställighet eller något annat förordnande om verkställigheten,
- 3) ärenden som gäller rättshjälp,
- 4) *ärenden som gäller rättegångens offentlighet i högsta förvaltningsdomstolen,*
- 5) ärenden i vilka besvären eller ansökan har återtagits eller i vilka det är fråga om huruvida ändring har sökts inom utsatt tid eller med iakttagande av föreskriven form eller trots besvärsförbud samt yrkanden som har samband med sådana ärenden, samt
- 6) ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande, om ansökan enhälligt avslås eller avvisas, och yrkanden som har samband med sådana ärenden.

I de fall som avses i 2 mom. 1–5 punkten kan ärendet behandlas och avgöras utan de sakkunnigledamöter som enligt denna eller någon annan lag hör till den ordinarie sammansättningen vid avgörande.

16 c §

Beträffande rättegångens offentlighet i högsta förvaltningsdomstolen gäller vad som bestäms i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/).

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

part.

Vid muntlig förhandling samt vid hörande av part, vittne och sakkunnig skall i övrigt stadgandena i lagen om offentlighet vid rättegång (945/84) iakttas.

Denna lag träder i kraft den _____ 200 .

4.

Lag

om ändring av 10 och 17 § i lagen om försäkringsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen av den 21 februari 2003 om försäkringsdomstolen (132/2003) 17 § och fogas till 10 § ett nytt 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §

10 §

Försäkringsdomstolens sammansättning vid avgörande

Försäkringsdomstolens sammansättning vid avgörande

Bestämmelser om försäkringsdomstolens sammansättning vid avgörande i ärenden som gäller rättegångens offentlighet i försäkringsdomstolen finns i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/).

17 §

17 §

Offentlighet vid rättegång

Offentlighet vid rättegång

Vid behandlingen av ärenden i försäkringsdomstolen tillämpas lagen om offentlighet vid rättegång (945/1984). Muntlig förhandling skall ske inom stängda dörrar i ärenden i vilka tystnadsplikt gäller eller i vilka försäkringsdomstolen bestämmer att de skall behandlas inom stängda dörrar på den grund att offentlig behandling kunde medföra särskild olägenhet för en part.

Beträffande rättegångens offentlighet i försäkringsdomstolen gäller vad som bestäms i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar.

Denna lag träder i kraft den _____ 200 .

5.

Lag**om ändring av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 21 maj 1999 om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) 11 § 2 mom. 7 punkten samt 3 och 4 mom., 16 § 2 mom., 24 § 1 mom. 27 punkten och 33 § 2 mom. samt
fogas till 11 § 2 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lag 684/2003, en ny 8 punkt som följer:

Gällande lydelse

11 §

En parts rätt att ta del av en handling

En part, hans ombud eller hans biträde har inte den i 1 mom. avsedda rätten

7) när det är fråga om sekretessbelagd adress-, telefon- och annan motsvarande kontaktinformation som hänför sig till ett vittne, en målsägande eller en part eller till någon som har gjort polisanmälan, en anmälan som avses i 40 § barnskyddslagen (683/1983) eller någon annan därmed jämförbar anmälan som förutsätter myndighetsåtgärder, om utlämnandet av uppgifter skulle äventyra säkerheten, intressena eller rättigheterna för vittnet, målsäganden eller parten eller för den som gjort anmälan.

Om en handling ingår i rättegångsmaterialet i ett tviste- eller brottmål, har en rättegångspart dock utan hinder av 2 mom. rätt att ta del av den i andra fall än de som nämns i 2 mom. 7 punkten. Till den del handlingen innehåller uppgifter om en överläggning som avses i 1 kap. 7 § rättegångsbalken, får uppgift om handlingen lämnas ut endast med myndighetens tillstånd.

Den vars rätt att söka ändring grundar sig på medlemskap i en kommun eller någon annan sammanslutning har med stöd av denna paragraf rätt att ta del av det i ärendet

Föreslagen lydelse

11 §

En parts rätt att ta del av en handling

En part, hans ombud eller hans biträde har inte den i 1 mom. avsedda rätten

7) när det är fråga om sekretessbelagd adress-, telefon- och annan motsvarande kontaktinformation som hänför sig till ett vittne, en målsägande eller en part eller till någon som har gjort polisanmälan, en anmälan som avses i 40 § i barnskyddslagen (683/1983) eller någon annan därmed jämförbar anmälan som förutsätter myndighetsåtgärder, om utlämnandet av uppgifter skulle äventyra säkerheten, intressena eller rättigheterna för vittnet, målsäganden eller parten eller för den som gjort anmälan, eller

8) när det är fråga om en sekretessbelagd del av en handling vars offentlighet ärendet gäller.

Om en handling ingår i rättegångsmaterialet, gäller beträffande en parts rätt att ta del av handlingen vad som bestäms i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (/) och i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/).

Vad som i denna paragraf föreskrivs om en part gäller inte den vars rätt att söka ändring grundar sig uteslutande på medlemskap i en kommun eller någon annan sam-

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

meddelade avgörandet endast till de delar detta är offentligt.

manslutning.

16 §

16 §

Hur en handling skall lämnas ut

Hur en handling skall lämnas ut

Av de offentliga uppgifterna i ett beslutsregister som förs av en myndighet med hjälp av automatisk databehandling har man rätt att få en kopia i form av en teknisk upptagning eller annars i elektronisk form, om inte särskilda skäl talar för något annat. Utlämnande av uppgifter i motsvarande form ur en annan offentlig handling beror på myndighetens prövning, om inte något annat föreskrivs.

Av de offentliga uppgifterna i ett beslutsregister som förs av en myndighet med hjälp av automatisk databehandling har man rätt att få en kopia i form av en teknisk upptagning eller annars i elektronisk form, om inte särskilda skäl talar för något annat. Utlämnande av kopior av tekniska upptagningar beror i övrigt på myndighetens prövning, om inte något annat föreskrivs. Kopior av video- eller motsvarande upptagningar som en myndighet gjort vid förhör eller andra motsvarande händelser där någon hörs får dock lämnas ut endast om det finns särskilda skäl, om inte den som har hörts ger sitt samtycke.

24 §

24 §

Sekretessbelagda myndighetshandlingar

Sekretessbelagda myndighetshandlingar

Om inte något annat föreskrivs särskilt, är följande myndighetshandlingar sekretessbelagda:

Om inte något annat föreskrivs särskilt, är följande myndighetshandlingar sekretessbelagda:

27) handlingar som innehåller uppgifter om rättspsykiatrisk sinnesundersökning av en åtalad, personundersökning av en ung förbrytare eller lämplighetsutredning i samband med samhällstjänst som utförs i stället för fängelsestraff,

27) handlingar som innehåller uppgifter om rättspsykiatrisk sinnesundersökning av en åtalad, personundersökning av en ung förbrytare, verkställighetsplan för ungdomsstraff eller lämplighetsutredning i samband med samhällstjänst som utförs i stället för fängelsestraff,

33 §

33 §

Ändringssökande

Ändringssökande

Om en part ber om att få uppgifter ur en handling i anslutning till en anhängig rättegång, får domstolens avgörande med anledning av begäran överklagas i samma ordning som ändring söks i det ärende begäran

Beträffande ändringssökande i ärenden som gäller rättegångens offentlighet, gäller vad som bestäms i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar och i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltnings-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

ansluter sig till. Angående rätten att söka ändring gäller dessutom vad som bestäms i lagen om offentlighet vid rättegång.

domstolar.

 Denna lag träder i kraft den 200 .

6.

Lag

om ändring av 27 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen av den 22 september 2000 om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) 27 § 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

27 §

27 §

Tillämpningsområdet för bestämmelserna om datasekretess och handräckning

Tillämpningsområdet för bestämmelserna om datasekretess och handräckning

 När en uppgift som enligt denna lag är sekretessbelagd röjs i en domstol, skall den muntliga förhandlingen i behövliga delar ske utan att allmänheten är närvarande och rättegångsmaterialet skall hållas hemligt i enlighet med 9 § 2 mom. lagen om offentlighet vid rättegång (945/1984). Vid förfarandet tillämpas nämnda lag.

 När en uppgift som enligt denna lag är sekretessbelagd röjs i en domstol, skall den muntliga förhandlingen i behövliga delar ske utan att allmänheten är närvarande och rättegångsmaterialet skall hållas hemligt i enlighet med lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (/) eller lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/). Vid förfarandet iaktas i tillämpliga delar vad som föreskrivs i nämnda lagar.

 Denna lag träder i kraft den 200 .

7.

Lag**om ändring av 13 § i lagen om besvärnämnden för arbetspensionsärenden**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 26 augusti 2005 om besvärnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) 13 § som följer:

Gällande lydelse

13 §

Rättegångens offentlighet

Besvärärenden skall behandlas inom stängda dörrar i ärenden där tystnadsplikt gäller. Besvärnämnden kan besluta att ett ärende skall behandlas inom stängda dörrar, om en offentlig behandling kunde medföra särskild olägenhet för en part. På muntlig förhandling tillämpas i övrigt lagen om offentlighet vid rättegång (945/1984).

Föreslagen lydelse

13 §

Rättegångens offentlighet

Bestämmelser om rättegångens offentlighet i besvärnämnden för arbetspensionsärenden och om besvärnämndens sammansättning vid avgörande i ärenden som gäller rättegångens offentlighet finns i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/).

Denna lag träder i kraft den _____ 200 .

8.

Lag**om ändring av 155 § i lagen om kommunala pensioner**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om kommunala pensioner av den 13 juni 2003 (549/2003) 155 § 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

155 §

Kommunernas pensionsnämnds budget, bokslut, organisationsform, föredragande samt behandling av ärenden

Föreslagen lydelse

155 §

Kommunernas pensionsnämnds budget, bokslut, organisationsform, föredragande samt behandling av ärenden

Vid behandlingen av ärenden i kommunernas pensionsnämnd tillämpas förvalt-

Vid behandlingen av ärenden i kommunernas pensionsnämnd tillämpas förvalt-

ningsprocesslagen (586/1996), om inte något annat bestäms särskilt. *Om det behövs* för att ett ärende skall kunna utredas, verkställs i kommunernas pensionsnämnd muntlig förhandling på det sätt som bestäms i 37 § förvaltningsprocesslagen. Vid muntlig förhandling tillämpas lagen om offentlighet vid rättegång (945/1984). Muntlig förhandling skall ske inom stängda dörrar i ärenden i vilka tystnadsplikt gäller eller som pensionsnämnden bestämmer att skall behandlas inom stängda dörrar av den anledningen att offentlig behandling kunde medföra särskild olägenhet för en part.

ningsprocesslagen (586/1996), om inte något annat föreskrivs särskilt. För att ett ärende skall kunna utredas, verkställs i pensionsnämnden *vid behov* muntlig förhandling på det sätt som bestäms i 37 § i förvaltningsprocesslagen. *Bestämmelser om rättegångens offentlighet i kommunernas pensionsnämnd och om nämndens sammansättning vid avgörande i ärenden som gäller rättegångens offentlighet finns i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/).*

Denna lag träder i kraft den 200 .

9.

Lag

om ändring av 23 a § i lagen om statens pensioner

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen om statens pensioner av den 20 maj 1966 (280/1966) 23 a § 4 mom., sådant det lyder i lag 656/2002, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

23 a §

23 a §

Vid behandlingen av ärenden i statens pensionsnämnd tillämpas förvaltningsprocesslagen (586/1996) om inte något annat bestäms särskilt. *Om det behövs* för att ett ärende skall kunna utredas, verkställs i pensionsnämnden muntlig förhandling på det sätt som bestäms i 37 § förvaltningsprocesslagen. I ärenden i vilka tystnadsplikt gäller skall muntlig förhandling ske inom stängda dörrar. Pensionsnämnden kan be-

Vid behandlingen av ärenden i statens pensionsnämnd tillämpas förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte något annat föreskrivs särskilt. För att ett ärende skall kunna utredas, verkställs i pensionsnämnden *vid behov* muntlig förhandling på det sätt som bestäms i 37 § i förvaltningsprocesslagen. *Bestämmelser om rättegångens offentlighet i statens pensionsnämnd och om nämndens sammansättning vid avgörande i*

Gällande lydelse

stämman att ett ärende skall behandlas inom stängda dörrar, om offentlig behandling kunde medföra särskild olägenhet för en part.

Föreslagen lydelse

ärenden som gäller rättegångens offentlighet finns i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/).

 Denna lag träder i kraft den 200 .

10.**Lag****om ändring av 53 § i lagen om olycksfallsförsäkring**

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen om olycksfallsförsäkring av den 20 augusti 1948 (608/1948) 53 § 6 mom., sådant det lyder i lag 681/2005, som följer:

Gällande lydelse

53 §

 Vid behandlingen av ärenden i besvärsnämnden för olycksfallsärenden tillämpas förvaltningsprocesslagen, om inte något annat bestäms särskilt. Vid behov hålls muntlig förhandling i besvärsnämnden på det sätt som bestäms i 37 § i förvaltningsprocesslagen. På muntlig förhandling tillämpas lagen om offentlighet vid rättegång (945/1984). I ärenden där tystnadsplikt gäller eller i vilka besvärsnämnden för olycksfallsärenden har beslutat att de skall behandlas inom stängda dörrar på den grund att offentlig behandling kunde medföra särskild olägenhet för en part skall muntlig förhandling ske inom stängda dörrar. Närmare bestämmelser om besvärsnämnden för olycksfallsärenden och kostnaderna för denna utfärdas genom förordning av statsrådet. Besvärsnämnden för olycksfallsärenden fastställer sin egen arbetsordning.

Föreslagen lydelse

53 §

 Vid behandlingen av ärenden i besvärsnämnden för olycksfallsärenden tillämpas förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte något annat föreskrivs särskilt. Vid behov hålls muntlig förhandling i besvärsnämnden på det sätt som bestäms i 37 § i förvaltningsprocesslagen. *Bestämmelser om rättegångens offentlighet i besvärsnämnden för olycksfallsärenden och om besvärsnämndens sammansättning vid avgörande i ärenden som gäller rättegångens offentlighet finns i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/).* Närmare bestämmelser om besvärsnämnden för olycksfallsärenden och kostnaderna för denna utfärdas genom förordning av statsrådet. Besvärsnämnden fastställer sin egen arbetsordning.

 Denna lag träder i kraft den 200 .

11.**Lag****om ändring av 12 kap. 3 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 30 december 2002 om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) 12 kap. 3 § 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

12 kap.

Sökande av ändring

3 §

Arbetslöshetsnämnden

Föreslagen lydelse

12 kap.

Sökande av ändring

3 §

Arbetslöshetsnämnden

Vid behandlingen av ärenden i arbetslöshetsnämnden tillämpas förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte något annat bestäms särskilt. *Om det behövs* för att ett ärende skall kunna utredas verkställs i arbetslöshetsnämnden muntlig förhandling på det sätt som bestäms i 37 § förvaltningsprocesslagen. Vid muntlig förhandling tillämpas lagen om offentlighet vid rättegång (945/1984). Muntlig förhandling skall ske inom stängda dörrar i ärenden i vilka tystnadsplikt gäller eller i vilka arbetslöshetsnämnden beslutar att de skall behandlas inom stängda dörrar på den grund att offentlig behandling kunde medföra särskild olägenhet för en part.

Vid behandlingen av ärenden i arbetslöshetsnämnden tillämpas förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte något annat föreskrivs särskilt. För att ett ärende skall kunna utredas, verkställs i arbetslöshetsnämnden *vid behov* muntlig förhandling på det sätt som bestäms i 37 § i förvaltningsprocesslagen. *Bestämmelser om rättegångens offentlighet i arbetslöshetsnämnden och om nämndens sammansättning vid avgörande i ärenden som gäller rättegångens offentlighet finns i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/).*

Denna lag träder i kraft den 200 .

12.

Lag**om ändring av 17 kap. 8 § i sjukförsäkringslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i sjukförsäkringslagen av den 21 december 2004 (1224/2004) 17 kap. 8 § 2 mom.
som följer:

Gällande lydelse

17 kap.

Ändringssökande

8 §

Behandling av ärenden

På muntlig förhandling tillämpas lagen om offentlighet vid rättegång (945/1984). Muntlig förhandling skall ske inom stängda dörrar i ärenden i vilka tystnadsplikt gäller eller i vilka socialförsäkringsnämnden eller prövningsnämnden har beslutat att de skall behandlas inom stängda dörrar på den grund att offentlig behandling kunde medföra särskild olägenhet för en part.

Föreslagen lydelse

17 kap.

Ändringssökande

8 §

Behandling av ärenden

Bestämmelser om rättegångens offentlighet i socialförsäkringsnämnden och prövningsnämnden samt om socialförsäkringsnämndens och prövningsnämndens sammansättning vid avgörande i ärenden som gäller rättegångens offentlighet finns i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/).

Denna lag träder i kraft den _____ 200 .

13.

Lag**om ändring av 32 § i lagen om studiestöd**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 21 januari 1994 om studiestöd (65/1994) 32 § 5 mom., sådant det lyder i lag 691/2002, som följer:

Gällande lydelse

32 §

Besvärsnämnden för studiestöd

Föreslagen lydelse

32 §

Besvärsnämnden för studiestöd

På muntlig behandling tillämpas lagen om offentlighet vid rättegång (945/1984). I ärenden i vilka tystnadsplikt gäller eller i vilka besvärsnämnden för studiestöd har beslutat att de skall behandlas inom stängda dörrar på den grund att offentlig behandling kunde medföra särskild olägenhet för en part skall muntlig behandling ske inom stängda dörrar.

Bestämmelser om rättegångens offentlighet i besvärsnämnden för studiestöd och om besvärsnämndens sammansättning vid avgörande i ärenden som gäller rättegångens offentlighet finns i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (/).

Denna lag träder i kraft den 200 .